

PRED ČETRT STOLETJA JE VZPLAMTELO NEBO

Medtem ko se z orumenelimi fotografijami, ki na straneh današnjih časopisov dobivajo nov blešč, spominjamo petdesetletnice prve svetovne vojne, se zdi, da za spomin in obletnico druge vojne skoraj ne potrebujemo klišejev. Spomin na koncentracijska taborišča, masovno ubijanje, brezobzirna bombardiranja na eni strani, pa na drugi junaštva in napore – z mirnodobnimi metri jih ni mogoče prav izmeriti – ljudi in narodov, ki so se uprli fašizmu, so nam še vse preblizu, da bi bili lahko samo zgodovina. In vendar je minilo natančno petindvajset let:

1. septembra 1939 se je namreč z napadom Hitlerjeve Nemčije na Poljsko, začela največja vojna tega sveta. S Poljsko se je vojna naglo razširila skoro po vsem svetu, vpregla v vojni voz malodane vse ljudi. Pri tem je bila Jugoslavija najtežje prizadeta, saj je v povprečju poleg SZ in Poljske izgubila največ ljudi in doživela najtežje izgube.

V vojni največjih razdejanj, trpljenja, zločina divjanja nacizma, so znašale izgube narodov, ki so se borili proti fašizmu 10.650.000 ljudi, medtem ko znašajo izgube fašistov približno 4.650.000 ljudi. Med zavezniškimi državami, ki so bile združene v veliki protifašistični koaliciji, so imele največje izgube Sovjetska zveza, Poljska in Jugoslavija. Na skupno 192 milijonov prebivalcev, ki jih je imela 1940. leta Sovjetska zveza, so bile njene izgube 7,5 milijona ljudi, med njimi je 6.115.000 vojakov. ZDA so na 131.700.000 prebivalcev izgubile 405.399 ljudi, pa čeprav je bilo v vojni na Pacifiku, v Evropi, Aziji in Afriki angažiranih 16 milijonov Američanov.

Ozemlje ZDA v vojni ni bilo opustošeno, so pa Združene države prispevale ogromen delež pri izdatkih zaveznikov v vojni. Velika Britanija je imela na 40 milijonov prebivalcev 357.116 izgub, medtem ko se je v vojni bojevalo 5.896.000 Angležev. Francija je od 39 milijonov prebivalcev izgubila 201.586 ljudi. Od 500 milijonov Kitajcev jih je v vojni sodelovalo 17.250.521, žrtve pa so 2.200.000. CSR je utrpela v drugi svetovni vojni samo 6.683 ljudskih žrtv, Belgija 8.460, Finska 79.047, Danska 4.839, Nizozemska 6.500, Grčija 17.024.

V drugi svetovni vojni se je bojevalo 3.741.000 Jugoslovancev, padlo je 305.000 vojakov in oficirjev. Pri vseh navedenih podatkih nismo upoštevali žrtv, ki so umrle v nacističnih taboriščih in pri množičnih pokolih.

Poljska je imela 1939. leta 33 milijonov prebivalcev, od katerih so fašisti pobili 6.028.000 ljudi, med njimi več kot 3 milijone Židov. Čeprav torej podatki o vojaskih operacijah govorijo samo o 664.000 padlih Poljakih, so nacisti odgovorni za smrt še 5.364.000 Poljakov.

Jugoslavija je od 15 milijonov prebivalcev, kolikor jih je imela na začetku druge svetovne vojne, izgubila 1.706.000 ljudi, od katerih jih je v bojih padlo 305.000. Nacisti so v taboriščih in s terorjem nad civilnim prebivalstvom pobili 1.400.000 Jugoslovancev.

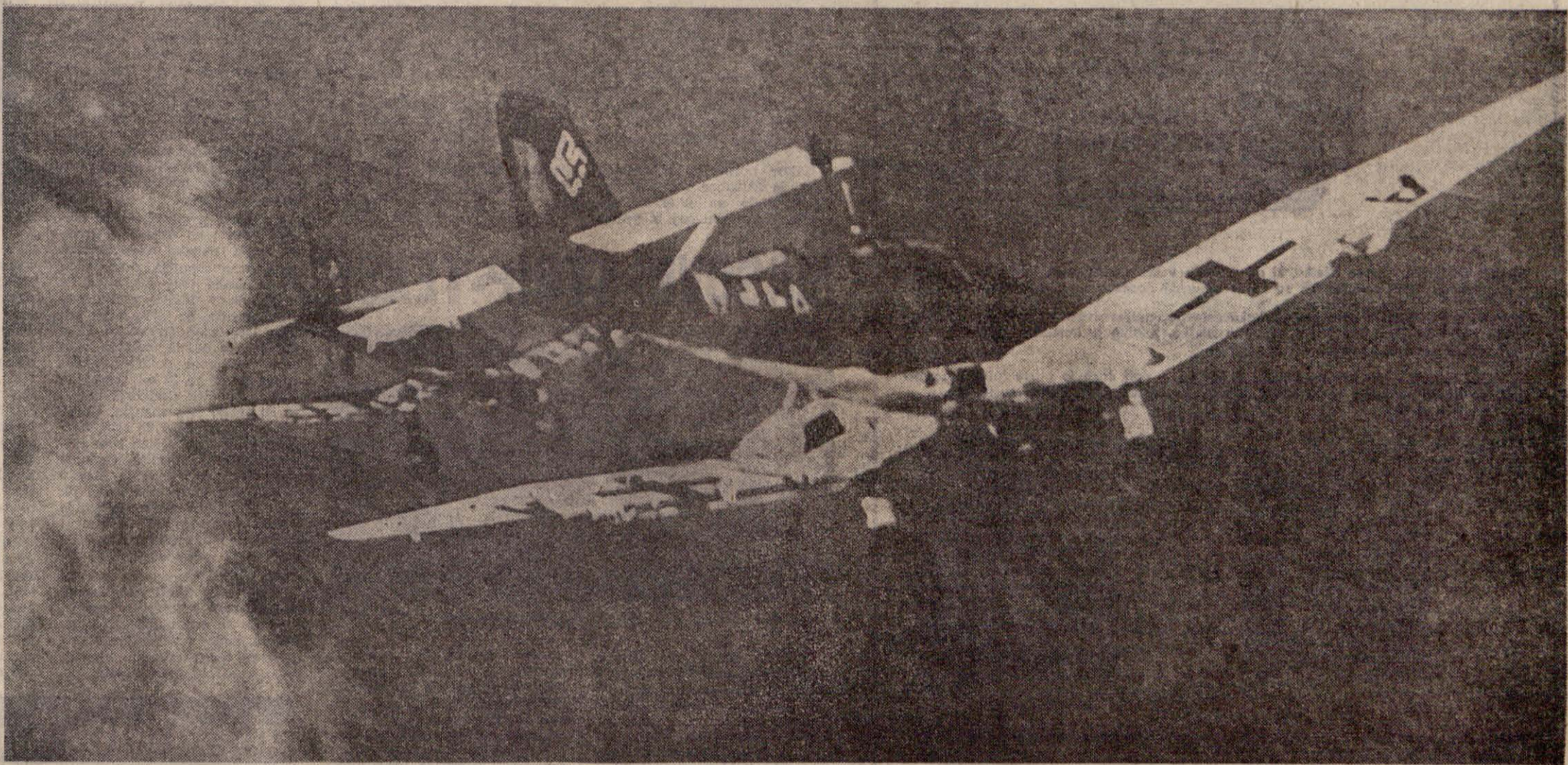
Stejmo samo ljudi, ker je materialne izgube skoraj nemogoče ocenjevati, saj gre velikokrat za uničenje dobrin, ki jih ni mogoče nadomestiti.

V drugi svetovni vojni je padel vsak petindvajseti sovjetski vojak, vsak 130. Anglež, 255. Francoz, 3.295. Američan, Nemci, ki so povzročili vojno, so imeli relativno majhne izgube: Ubili je bil vsak 280. prebivalec takratnega Tretjega Reicha.

Vsak peti Poljak, vsak deseti Jugoslovane in vsak dvajseti sovjetski državljani so padli v boju proti fašizmu!

(Podatke smo povzeli po knjigi Slobodana Nešovića »Privredna politika i ekonomske mere u toku oslobodilačke borbe naroda Jugoslavije«)

ZGORAJ DESNO: Za veliko večino Evrope se je vojna začela nenapovedano s pošastnim tuljenjem sinka. Tako je bilo tudi na Poljskem prvega septembra pred 25 leti. SPODA: Tako se je vojna končala za več kot enajst milijonov vojakov.

VREME V SLOVENIJI IN OB JADRANU

TEMPERATURE IN PADAVINE V MINULEM TEDNU V NEKATERIH KRAJH

kraj	Temperatura najnižje nočne	Temperatura najvišje dnevne	Število dni s padavinami	Skupna množina padavin
Ljubljana	7 do 14	21 do 31	1	0,6
Planica	4 do 9	21 do 26	—	—
Kredarica	0 do 11	6 do 17	1	6
Maribor	10 do 16	20 do 28	—	—
Novo mesto	5 do 12	20 do 30	—	—
Koper	14 do 21	24 do 30	1	0
Pula	14 do 20	23 do 29	—	—
Reka	15 do 19	22 do 31	—	—
Zadar	16 do 19	26 do 31	—	—
Split	20 do 23	24 do 32	—	—
Dubrovnik	18 do 24	25 do 30	—	—
Ulcinj	18 do 23	27 do 32	—	—
Zagreb	7 do 15	20 do 28	—	—
Beograd	8 do 15	22 do 32	—	—

V začetku preteklega tedna se je zgradilo nad srednjo Evropo in Balkanom področje visokega zračnega pritiska, ki je vzdrževalo ves teden lepo sončno vreme. V višinah je pričel dotekati nad naše kraje tople zrak. Najvišje dnevne temperature so bile sprva še nizke, nato so se hitro dvigale in ponekod dosegle skoraj 30 stopinj. Znatno se je otopilo tudi v gorskih predelih, saj so na Kredarici zabeležili v soboto najvišjo dnevno temperaturo 17 stopinj, kar je nenavadno visoka vrednost za tako nadmorsko višino (2.500 m). Tudi ob Jadrnu je bilo vse teden toplo in sončno vreme. Včeraj je nad naše kraje pridrl hladni zrak, ki je povzročil pobočjevalen in ohladil ter tu in tam naseje padavine. Na Kredarici je zapadlo 3 cm snega. Na severnem in srednjem Jadranu pa je prehodno nastopila burja.

IZGLEDI VREMENA ZA NASLEDNJE DNE:

V naslednjih dneh bo ponovno lepo vreme, vendar prve dni še sorazmerno hladno, v sredini tedna pa se bo otopilo.

„GREMO PO KOLAJNE!“

Do slovesne otvoritve XVIII. olimpijskih letnih iger (od 10. do 24. oktobra t.l.) v Tokiju je natanko še 40 dni. Za izbrane športnike-olimpijce v vseh prijavljenih dejelah je napočil te dni torej čas za ključnih priprav. Jugoslovanski reprezentanti iz sedmih športnih vrst – atletike (6), nogometa (18), košarke (12), gimnastike (6), rokoborbe (5), waterpola (11) in veslanja (13) – se bodo zbrali prav 1. septembra na zadnjih skupnih pripravah v zveznem športnem centru »Košutnjak« v Beogradu. Vsi sicer ne bodo trenirali tam, saj se zanašajo bolj na domače okolje. Športniki treh vrst – kolesarji, strelci in kajakaši – pa so tako še zmeraj samo na kandidatskem seznamu, na nekaterih bližnjih nastopih na mednarodnem odru morajo dokazati (z lepimi uspehi), da res zaslužio letalsko vozovnico za Tokio.

Naši olimpijci pojdejo na pot v glavem 27. septembra. Nekaj dni poprej odpotujejo tja povabljeni gosti japonske rokoborske federacije – petorica naših rokoborcev, ki se bodo za borbe na mehki blazini pripravljali na samem prizorišču olimpijskih iger, skupaj z gostitelji – japonskimi olimpijci. Za to »vzdržnoso« bo na vrsti glavina, ostali pa pojdejo na Daljni vzhod prve dni oktobra. Naši enotno oblečeni olimpijci bodo imeli torej dovolj časa za neobno potrebno aklimatizacijo.

In kako bodo potovali v Tokio? Z reakcijskimi letali DC-8 ali Boeing 707 znane nizozemske letalske družbe KLM: tja bodo leteli (iz Beograda) čez Amsterdam in severni tečaj do Anchorage na Aljaski. Na tem nerodnem, ki sodi med največje na svetu splohi, bo krajši postanek. Potem bodo leteli neposredno do osrednjega tokijskega mednarodnega letališča Haneda (v domovino pa se bodo vrnili čez Indijo in Egipt).

Tako je bilo tudi na dose-danjih olimpijskih igrh. Toda ukrep se ni nikoli preprečil, da se med snjime in anjov, z vzhoda ali zahoda, ne bi razplamtela ljubzenska romanca. Teh veselih epilogov olimpijskega slavlja je bilo še zmeraj dovolj...

Poglejmo še v notranjost stanovanj. V štirinadstropnih hišah bo v enem stanovanju živelo 18 oseb, v vsaki sobi (25,5 kv. metra) po trije športniki. V lesenih

montažnih hišah bo lahko stanovalo 8 do 9 športnikov; sobe pa bodo dvoposteljne in opremljene še z vsem ostalim neoprednim potrebščinam in napravami. Japonski arhitekti so mislili na vse: sprčo muhaste japonske klime so pripravili celo dežnike; za dva športnika bo na voljo 1 dežnik!

Taka je torej avasa, v katero se bodo konec tega meseca vselili jugoslovanski olimpijci.

Specialist za tek na 3000 m čez ovire Slavko Span (ZAK Ljubljana) je na sobotnem in nedeljskem troboju med Italijo, Svico in Jugoslavijo v Modeni zmagal v teku na 3.000 m čez zapreke in 5.000 m, toda na olimpijskih igrh v Tokiju bo nastopil samo v disciplini, v kateri je specialist. Za zdaj ima tretji najboljši čas; bolje od njega sta tekla samo Belgijec Roelants in Francoz Texereau. Foto: D. S.

KOMEDIJANTI NA ODRSKI LUČI IN NA DNEVNI SVETLOBI

V prihodnji številki bomo začeli objavljati utrinke iz bogatih spominov profa MARJANA RUSA, našega slovitega pevca, ki živi in dela izpred vojne na Dunaju. Sočna gorenjska beseda bo tekla o prijateljih in kolegih opernih pevcih – Šimencu, Gostiču, Betetu, Križaju, Zupanu in drugih. Ne strogo strokovno, kako in kje so se udeleževali ti mojstri glasu, ampak takole prijazno, smešno, skratka domače pri merici vinčka, ko so kakšno modro in krepko pogruntali, ti naši KOMEDIJANTI.

Na novo serijo (objavljali jo bomo na 6. oz. 7. strani) s skupnim naslovom KOMEDIJANTI že danes in posebej opozarjamo bralce, ker bi jo bilo škoda od začetka zamuditi!

NAJSTAREJŠI »LUNOVID«

Ameriški strokovnjak za astronomijo David Pingree, dekan stolice za astronomijo na univerzi v Chicagu, je v biblioteki De Leo v Brindisiju odkril enega najstarejših zemljevidov Lunine površine, za katerega je zvedel, ko je prelistaval bibliografski seznam neke druge knjižnice. Atlas je izšel okrog leta 1600 z naslovom »Nova opazanja o nebesnih in zemeljskih stvarih«. To odkritje je zelo pomembno, saj je očitno, da gre za prva opazovanja Lunine površine v zgodovini raziskovanja skrivnosti Zemljinega satelita, ki so z nedavnim ameriškim uspehom dala nove in večje možnosti za izpopolnjevanje rezultatov. Prav te dni je namreč NASA, ameriški urad za vesolje, sporočil, da je kozmični satelit Ranger med svojim poletom na Luno letos 31. julija posnel predmete v velikosti 25 cm.

tt • telegrami

- DZAKARTA — Leta 1966 bo tudi Indonezija lahko izdelala svoje prve rakete. Tako je izjavil pomočnik poveljnika letalskih sil: uradno.
- RABAU — Z Nove Gvineje prihaja vest, da je mladi domačin plačal za ženo 68 funtov v kovancih, 3.390 pasjih zob, 250 metrov tambuja (ogrice iz školjke), 330 kosar saga (palminega škroba), 7 prašičev, 7 želv in še nekaj najrazličnejšega drobiža za dobro mero: draginja.
- KARACI — Pred pakistansko prestolnico se je zadržala ameriška jedrska flota (letalonosilka, križarka, rušilec), ki ima za seboj nenavaden »podvig« — preplula je enajst tisoč morskih milj, ne da bi se kjerkoli ustavila: ubogi mornarji.
- LOS ANGELES — Zaradi neplačane dolga 8.912 dolarjev so Johnnyju Weissmillerju, olimpijskemu zmagovalcu in kasnejšemu Tarzanu, zasegli avtorske pravice od njegove avtobiografije »Voda, svet in Weissmiller«: brez edinega vira dohodkov.
- STOCKHOLM — Oče iz Malmoeja je svojemu sinu

dal za petnajsti rojstni dan tri kozarčke žganja in motorno kolo. Fant je noč preživel v zaporu, zaradi vožnje v vinjenem stanju: starši.

- BONN — Zahodna Nemčija je na prvem mestu po številu izdelanih avtomobilov na 100 prebivalcev (44), ZDA so šele na drugem mestu (40): rekord.
- SANTA MONICA — Letalska družba Lockheed se pripravlja na graditve raketnega letala, ki naj bi od leta 1975 naprej vozilo po deset potnikov-turistov z Zemlje na kako planetarno postajo in nazaj. Približna cena vozovnice tja in nazaj 8.780.000: še je čas za prijave.
- QUEBEC — Ustanovili so pasjo krvno banko za Kanado. Krvodajalci so nemški ovčarji: neprostovoljci.
- MOSKVA — Na pobudo ministrskega predsednika Hruščova so v SZ pričeli s kampanjo za učenje tujih jezikov. 50 odstotkov učencev se sedaj odloča za angleščino, 40 za nemščino, 10 pa za francosčino: razmerja.

NOVI[®]
SILVER GILLETTE

NE

DA

® registrirani zaštitni znak

A black and white portrait of a man with dark hair, wearing a dark suit, white shirt, and dark tie. He is looking towards the camera with a slight smile. His right hand is raised towards his face, with fingers slightly curled. The background is dark and out of focus.

Bidault

Pod členom iz 1944. leta stoji podpis Georgesa Bidaulta.

MASOVNI STRIP-TEASE

Kamni in palice niso zadovoljili, šele strip-tease je učinkoval

Prvič sta ta poklic prepovedala katoliški predsednik Diem in stolp in zahtevale prostost. Pri

Nu. Porocila je razbzdanih partys v diplomatskih stanovanjih in o pornografskih fotografijah za neki iznosni magazin. Ludmila in njene prijateljice so tamkaj srkale kockanje in se nosile nazivne Martine, Lucy in njene. Tudi Ludmilina prijateljica Gena, ki ji je čeliku, ki je zapeljal njeno 16-letno prijateljico, se ni skrivila niti za. Ludmila pa je odšla za pet let na družnopolitično delo v Sibirijo.

Močno bi pretirali, če bi uvrstili Haiti med države v razvoju, kajti haitsko gospodarstvo popolnoma stagnira, prebivalcev pa je vsako leto več, tako da je dežela v bistru vsako leto manj razvita. In to že dolgo let. Leta 1788, med francosko kolonizacijo, je dežela izvažala letno za 41 milijonov dolarjev, danes izvozi kar za 32 milijonov dolarjev. Pridelak sladkorja in kave se vsako leto manjša, prebivalcev pa je danes že štiri milijone, in od tega vedno brez vsake izobrazbe. Ameriška vlada je v deželo poslala večje število učiteljev, toda haitška vlada jih ni imela, čim plačati in jih poslala v Kongo, da bi tamkaj povelovali nepismene. Ameriška vlada tudi skrbi za haitski državni proračun.

V republiki Haiti ima vskodo zemljo, toda le majhen košček, tako da so vse obdelovalne površine silno razdrobljene, pridelek pa temu ustrezen. Nemara je ta razdrobljenost zemlje po-

Si prepričan, da sem edina tvoja resnična ljubezen?

Vse se je začelo, ko so vaščani vasi Gladujočje protestirali, da nikakor niso. »Zakaj naj bi uspešna kolhozna vas imela tako sramotno ime?« so vprašali v lokalnem časopisu. »Zlasti se na večer pred 50. obletnico okto-brske revolucije? Taka imena spomi-njajo na preteklost, ki smo jo pre-magali. In takih imen je še vse

In res jih je bilo. Samo v Beli Rusiji je bilo okrog 320 vasi, z imeniki kot: Brez strehe, Blatna vas, Umazaninja, Ognojek, Hudičeva vas in Zalost (Imena datirajo še iz carskih časov, v n jih odseva tisti rukski obsejanjski humor, ki ga je Nikolaj Gogolji označil za: »smeh, ki ga svet vidi, in solze, ki jih svet ne vidi«). Tudi taka vas je, ki se imenuje Rilec in druga: Zito na nogi. V Pinskem okrožju pa: Brez hruške, Brez korenja, Brez krompirja.

Toda pred tedi so vsa ta imena spremenili. Po sklepu Vrhovnega soveta Belorusije sovske socialistične republike so ta sramotna imena nadomestili z imeni, ki označujejo blaginjo, upanja in socialistični realizem. Med imeni, ki so že upoštevana v turističnih priročnikih, so tudi taka: Veselje, Jagodna pot, Smrekov gozd pa Prijateljstvo, Češnjev vrt in Bleščiči.

Prestolnica fašizma

Nacizem ni umrl s Hitlerjem. Führerjev apokaliptični konec ni pokopal želja in upanja vseh tistih, ki želijo biti gospodarji sveta. Nacisti se še vedno s slepo vztrajnostjo pripravljajo, da bodo spet prišli na oblast. Nova fašistična internacionala je po drugi svetovni vojni razpredla svoje mreže po vsem svetu. In zakaj je na Švedskem »duša« fašistične internacionala? Kako se nacisti bojujejo proti »manjvrednim rasam«? Kakšne so bile zveze med francosko OAS in tajnimi fašističnimi organizacijami? Kakšna je moč neonacizma v »velikih demokracijah«? Po vsem svetu obstajajo fašistične in neonacistične organizacije in gibanja. Vsaka organizacija ima svoj program in svoje politične zamisli. Toda to je nemara manj pomembno kot njihova sila po uničevanju, njihovo nasilje, hotenje, da uničijo vse, kar niso oni sami. »Njih samih« pa je več, kot bi si morda smel dovoliti dandanašnji, vsak dan manjši svet. O njihovih organizacijah po vsem svetu komo pisali v našem novem podlistku; povzemamo ga predvsem po knjigi Dennisa Eisenberga »Fašisti in nacisti danes«, ki je izšla lani v Parizu.

Nekoga dne 1950. leta so se v razkošnem stanovanju rimske četrti Parioli zbrali na tajnem sestanku predstavniki raznih fašističnih in nacističnih gibanj z vsega sveta. Med njimi jih je bilo precej, ki so bili obsedeni ali na smrt ali na dolga leta kaznilnice. Na tem sestanku so hoteli združiti v enotno organizacijo vse neonacistična in fašistična gibanja, ki so nastala po zlomu Hitlerjeve Nemčije.

Leto pozneje se je v Malmöju, ki leži na južni švedski obali, izkrcala skupina turistov iz Egipta. V resnici so to bili predstavniki Arabih Union, najpomembnejše nacistične organizacije na Srednjem vzhodu. Prihajali so še drugi turisti, prihajale so skrivnostne pismenske pošiljke in v neki dvonadstropni hiši v Malmöju je dobila svojo organizacijsko strukturo in napotke za delo fašistična internacionala.

Secretariatist se internacionalne, bil najprej v Italiji, potem pa se je iz varnostnih razlogov moral preseliti v Malmö. Fasistična internacionalna pa je takrat dobila ime Evropsko socialno gibanje. Voditelji tega gibanja so se povezovali tudi z Zvezno Sovetsko

gentina, ki jo je vodil nekdanji italjski general Hans Rudel, ter s »Skandinavski Vaen Kapperhume»; ta je bila pod vodstvom Danca Johana Allinga, ki je tesno sodeloval z nacistom Johannesom von Leersom.

Po Hitlerjevem padcu se je precejšnjemu številu vodilnih na-

cistov posrečilo pobegniti, pri čemer so si pomagali z že davno prej organiziranimi omrežji (na primer Odessa, organizacija es-esovcev). Zatekli so se v Španijo, Argentino in še v nekatere države Latinske Amerike.

Vojna je sicer res minila in nekaj nacistov so tudi pobesili, vendar so se kljukast križi kmalu spet pojavili na nemških zidovih. Leta 1953 pa so Britanci odkrili in svoji okupacijski coni zaroto, ki jo je vodil doktor Werner Nauman. Zaplenjeni dokumenti so pričali, da so se zarotniki nameravali polastiti oblasti in postaviti na vsa vodilna mesta v zvezni republiki nacistje.

Ob tem bi lahko omenili tudi stranko generala Ramoka, nekoliko pozneje pa v Franciji Poujadovo gibanje. Poujade je prav pred francoskimi volitvami spet dvignil svoj glas. Opira se na drobno buržoazijo, ki jo je povozil viak gospodarskega razvoja.

Za božič 1959, leta so se po vsem svetu pojavili kljukasti krizi, najprej v Kölnu, osemindesetdeset ur pozneje pa tudi že v Avstraliji, na Švedskem, v Južni Ameriki, Afriki in na Srednjem vzhodu. To je bil prvi svetovni krizi.

Spomlad 1961. leta so se v strogi tajnosti sestali v Madridu vrhovni šefi neonacističnega gibanja: Skorzeny, Degrelle, Rudel in še sedem članov svetovne neonacistične smetane. Kakor piše Dennis Eisenberg v svoji knjigi »Fasisti in nacisti danes, so na tem sestanku sklenili da bodo vsi člani štet preselili v Av-

Tonton-macoute pred predsednikovo palačo

vezana z mentaliteto nekdanjih sužnjev, ki vidijo samostojnost predvsem v zemljiški posesti — pač po vzoru svojih nekdanjih gospodarjev. Agrarna reforma pred nekaj desetletji jim je pri Washington ga kljub temu napolnoma zapustili, kajti — kot kaže — doslej še niso našli ne načina, da bi vrgli Duvaliera niti še nimajo zanj (za Washington) ustrezne zamenjave.

nihovem »komeksu« šla na roko, toda v tem primeru je močno škodovala gospodarstvu. Duvalec ne izbira sredstev, kadar hoče priti do denarja, to pa je precej pogosto. Tako je leta izjavil, da je bil glasovni člančeta Kube iz OAD, ko pa so mu Amerikanci plačali čedno vsoto dolarjev, je brez promisla pristal.

Duvalier je splošno koraj za vsemi ambasadami. Iznajal je že nekaj ameriških, venezuelskih, čilskih, britanskih in drugih ambasadorjev, da ne govorimo o diplomatih nižjega ranga. Iznajal je celo nekaj papežev, ki so bili v cerkvenih funkcijah. Največ sporov je imel z ZDA, toda

gentine na Irsko. S kapitalom, ki so ga imeli, so to zlahka uredili najprej pri finančnih, nato pa še pri političnih krogih na Irskem. Vendar je bil na Irskem samo operativni štab, politična glava je še vedno ostala v Malmöju.

Ob kongresu 1950. leta v Malibju je fašistična "Internacionala zdravevala poglavitna nacistična gibanja v ZR Nemčiji, Italiji, Španiji, Avstriji, Franciji, na Švedskem in Madžarskem (begunci). V predsedstvu so takrat bili švedski "totalitaristični poeta" Per Engdahl, bivši francoski univerzitetni profesor Maurice Bardèche, ki je predstavljal "Odbor za koordinacijo francoskih nacionalnih sil", in Heinz Priester, nekdanji cesarski oficir, eden izmed šefov "Hitlerjugende ter član "Deutsches Reichs-Adolf-

Kljub navidezni enotnosti v fašistični internacionalni delitvi to črno organizacijo dveh bistveno različnih težnj. Gre bolj za boj dveh generacij kot za načelne razlike: na eni strani strani nacisti ki se niso mogli ločiti od svojega čredo, na drugi strani mladi ljudje, ki so v nasilju in v mističizmu nadčloveka iskali zdravilo za smrtno zdolgočasnost, ki jih je razjedala in uničevala. Za prve je bil Hitler najvišja resnica (tudi za Maurica Bardecha in za Oswalda Mosleya, ki sta poskušala potopiti v pozabo svoj antisemitizem in ga nadomestiti z antikomunizmom). Drugi (Colin Jardin v Veliki Britaniji, Oredson na Danskem, Rockwell v ZDA) pa so poskušali osvežiti in pomladiti hitlerjevske tradicije in so goreči rasisti. Za njih je sovražno vse od črnega in židovskega do komunističnega. In ta druga struja privlači mlade. Zato so tudi očitno nevarnejši kot struje starejših, ki predvsem sanjari o nekdanjih zlatih časih.

Dve leti po kongresu v Maimöju se je iz vodstva odcepila skupina mladih fašistov iz ZR Nemčije, Italije, Francije in Švice in ustanovila »Evropski urad za zvezo«. Ta organizacija se je potem povezala s turskimi in iranskimi nacionalisti, s falangisti, z radikalnim krilom Italijanskega socialnega gibanja in z ameriško »National Renaissance Party«. Priester je bil tudi v Madridu, kjer se je sestel s šefi nekdanje »Modre divizije«.

Bilo je već postuslovo, da bi seipet utrdili enotnost organizacije. Tako je 1953. leta nastalo v Parizu Evropsko ljudsko gibanje, katerega cilj je bila vrestitev kršćanske civilizacije predi životstvom, komunizmom in protokristarstvom. Već kot šestdeset predstavnikov iz ZDA, ZR Nemćije, Italije, Velike Britanije, Španije, Belgije, Portugalske, Švice in Argentine je prepevalo nacistične pesmi in se odloćilo, da bosta Internacionala in »Evropski narod za zvezu« delala složno. Vendar prijaħa danes vodilna težnja iz Maimbja. Ta organizacija sistematićno pripravlja prebujenje kršćaništva in nacistiñnih sil po vsem svetu.

Prilodnjic: NACISTICNE ORGANIZACIJE NA ŠVEDSKEM

VODA RES NE TEČE

ZASTONJ

**Mineralna
voda ni slana,
le cena je slana**

Vsak šolarček ve, da je voda tekoča. Da jo uporabljamo za pitje, pranje, umivanje. No, da pomeni tudi zaslužek, tega pa najbrž ne ve sleherni državljan.

V puščavi so včasih pripravljene tudi na najhujši zločin — samo zaradi kaplje vode...

Sploh je voda alfa in omega življenja.

Vsaka voda.

Mineralna še posebno. Toda mineralna je predvsem — posel. »Kšeft«. Zaslužek.

Da bi čašo mineralne vode pobliže pogledali, jo pravzaprav spili do dna, smo obiskali oba najbolj znana slovenska vrelca, pri čemer smo iz beležnice izrgali za naše bralce naslednje zapiske...

Zares, malo je krajev, ki bi jih narava obdarila s toliko bogastvom in s toliko lepoto, kot je obdarila Rogaško Slatino. Neizmerno bogastvo je v vrelcih mineralne vode, ki dan in noč, stoletje za stoletjem kipi iz zemlje in daje človeštvu ljubo zdravje.

Od kdaj vre kristalno čista mineralna voda, nihče ne ve natančno. Usoda vrelcev je dolga stoletja zavita v neprodno meglo. Šele v drugi polovici sedemnajstega stoletja se je naglo razširil glas o zdravilni moči rogaške mineralne vode. Govorice o tem so se širile ne le po takratni Avstriji, marveč tudi po drugih evropskih državah.

Dobro glas o vodi je prav kmalu našel tudi ljudi, ki so s tem naravnim zakladom hoteli naglo obogateti. Mineralna voda je tekla zastonj — na dan pipe. Naprej pa samo za denar. Tudi dandanes ne teče zastonj...

Niti »Tempelj« niti »Stryia« niti »Donat«... Čeprav ne tečejo več zastonj, tečejo razen tega še zelo počasi.

Hja, zakaj je premalo mineralne vode? Potrebe so dvakrat večje, — je prijazno pojasnila Bronislava Resnik, ki skrbi za to, da je moč kupiti to slatino v vsakem kraju širom po državi.

V normalnih okoliščinah napolnimo v dveh izmenah, se pravi v šestnajstih urah, petdeset tisoč steklenic. Vendar doslej niso bile okoliščine povsem normalne. Vrelci sicer dajejo konstantno količino vode. Toliko na dan je priteče in — konec. Toda dobro vam je znan problem pomanjkanja steklenic, ki jih je vse leto primanjkovalo...

Se spomniti smo sklenili pogodbe za uvoz treh milijonov steklenic, a smo jih dosegli le 916.980. Pravzaprav dobivamo steklenice šele zdaj, ko je dejansko konec sezone.

Povpraševanje na tržišču po mineralni vodi pa je bilo v kritičnih poletnih mesecih še toliko večje, ker tudi v Slatini Radenci niso imeli steklenic.

PREJ — VODE DOVOLJ, ZDAJ — PREMALO

Ne gre za to, da je vode primanjkovalo. Iz vrelcev so jo pridobivali vse leto enako. Toda v začetku je primanjkovalo steklenic, vode iz vrelcev pa je bilo več kot dovolj. Le na tržišču je ni bilo.

Zdaj, ko je steklenic dovolj (žal, skoraj ob koncu sezone!), pa nam vode primanjkuje in ne moremo napolniti toliko steklenic vsak dan, kolikor bi jih lahko še zmeraj prodali. Ni pomoči — na dan lahko napolnimo le petdeset tisoč steklenic. Nič več in nič manj! — je dejala sobesednica.

Z rekonstrukcijo ni mogoče povečati proizvodnje!

Pred tremi leti smo znova kaptilari vrelišča in tako dosegli večjo proizvodnjo. Oglejte si nekaj številč: še pred tremi leti smo napolnili 7.300.000 steklenic vse leto, letos pa še deset milijonov, kolikor smo tudi planirali.

Iz pogovora je bilo torej razvidno, da so pomanjkanju slatine na tržišču botrovali predvsem objektivne okoliščine in da prihodnje leto takega pomanjkanja bržkone ne bo več. Domače steklenice so obljubile, da bo steklenic dovolj...

In ker je rogaška slatina vir zdravja, ki si ga tako vsi želimo, smo besedo zasukali še na ceno tega »zdravja«. Na splošno vemo namreč, da to »zdravje« ni prav nič poceni in da je tu in tam celo dražje od vina, čeprav prihaja iz zemlje popolnoma zastonj. V hotelu »Palace« v Crikvenici, na primer, velja

liter »Donat« nič več in nič manj kot tri sto dinarjev!

Zakaj je slatina iz Rogaške tako draga?

— Ja, na to vam jaz ne morem odgovoriti, ker nisem za to pristojna. Povem vam le lahko, da prodamo steklenico »Donat« po trideset dinarjev, steklenico »Tempelja« po osemindvajset dinarjev. Oboje velja v primeru, če pridejo kupci z lastnimi prevoznimi sredstvi iskat vodo k nam. V Rogaško Slatino.

— Kako pa to, da jo moramo v Ljubljani v trgovinah plačevati po šestdeset dinarjev, v gostiščih pa po sto in več dinarjev za liter?

— V Ljubljano jo dostavljamo grozistično trgovini, upoštevaje prevozne stroške, po 41,5 dinarja. Naprej pa vsak pristavi svoj piskrček... Večinoma dostavljamo sami in le kaka desetica kupcev se sama oglasi v naši polnilnici. Oprostite, ne vem pa, zakaj jo vi pijete po sto in več dinarjev za liter, če jo mi prodajamo po trideset, — je skomignila z rameni tovaršica Resnikova.

— Dobro, če so vaši proizvodni stroški trideset dinarjev in jih, kot pravite, res ni moč zmanjšati, potem povejte, kolikokrat ste že podražili vašo slatino?

— Prvega januarja smo jo podražili v dogovoru s Slatino Radenci. Radenci so jo zdaj ponovno podražili, mi je še nismo, ampak verjetno jo bomo tudi mi.

— Mar zato, ker so jo v Slatini Radenci?

— Ne, saj veste, osebni dohodki so se povečali, električna energija in premog sta dražja, saj se vse draži. Drugače pa imamo vse enako urejeno kot v Radenci.

— Za koliko jo boste podražili?

— Mislim, da za dva dinarja pri literu.

TRI SRCA V STEKLENICA

... Naj ta hudi vrage je te bida
gda bjo glasov ne
voda pa je v zemljo tekla
kon pa te naj gre.
Te na veko kleli vsi smo
kak je zlodji to
či glažut zadosti momo
ke te glaži so?...

Tako je zapel ostrico neznan kronist v »Radenskem vestniku«, glasilo delovnega kolektiva Slatina Radenci, in tako rekoč že odgovoril na vprašanje: Zakaj je na tržišču pomanjkanje mineralne vode?

Slatina Radenci je namreč drugi kraj, kamor nas je vodila pot.

To zdravilišče, ki je znano v svetu po tem, da zdravi bolezni srca in ožilja, torej tistih bolezni, zaradi katerih umre največ ljudi.

V tem kraju je v premeru dveh kilometrov daleč naokrog pod zemljo velika kemična »tovarnas«, ki daje izvrstno mineralno vodo in praktično čisti CO₂. To je zdravilišče in tu so izvori mineralne vode, ki teče iz vrelcev naravnost v kopalne kadi... in steklenice.

V steklenice, ki so si ustvarile renome in ki se same prodajajo brez ponujanja — z znamenjem treh rdečih src.

Bolj so kupci povpraševali po tej mineralni vodi, manj je je bilo.

Vzrok je znan: steklenice pač! — je ljubko pojasnjevala šefinja prodaje tovaršica Manja Mlinarič.

Pravčasno smo podpisali pogodbe za uvoz steklenic, le-teh pa ni in ni bilo. Stvar se šele zdaj, ko se bližamo koncu sezone, polagoma normalizira in dobivamo steklenice predvsem iz Bolgarije, Italije in Vzhodne Nemčije.

Zeleno steklenice namreč, take, v kakršnih bi morali vse doslej tudi vedno polniti slatino, a, kot rečeno, zaradi pomanjkanja smo uporabljali vsakršne steklenice, če smo jih je dobili!

Letos so se vsi proizvajalci mineralnih vod znašli v izredno težavnih pogojih, saj ni bilo dovolj embalaže, povpraševanje po mineralni vodi pa je bilo nenavadno veliko. Večje kot prednja leta!

V tem boju za steklenice so posamezni proizvajalci različno ukrepali. Pomanjkanje steklenic je privedlo do lova za njimi, kajti kdor jih je več dobil, jih je lahko več napolnil in več prodal. Na tržišču je bilo čuti nelojalno konkurenco, ki pa včasih sploh ne bi bila potrebna in so imeli koristi od tega le odjemalci. Zato so letos uresničili prastaro idejo o sodelovanju med proizvajalci mineralne vode. Enaki problemi na tržišču in v tehničnem pogledu so odprli vrata, za katerimi so se doslej proizvajalci skrivali in ljubosumno čuvali svoje »skrivnosti«.

Na nedavnem sestanku proizvajalcev Rogaške Slatine, Jamničke in Slatine Radenci so se domenili, da bodo poslej organizirano sodelovali in reševali skupne probleme. Sklepi tega dogovora o sodelovanju bodo moralno obvezovali vse tri partnerje.

Na prvem sestanku so se že dogovorili, da bodo izdelovali enotne gajbice za steklenice in da bodo stremeli k uvedbi »JUS« standarda za steklenice in gajbice, kajti uvožene steklenice so prišle z drugačnimi dimenzijami pa tudi steklasti v Straži in v Paračulinu izdelujeta vsaka drugačne oblike steklenic. To pa onemogoča tekočo avtomatizirano proizvodnjo.

Kar zadeva cene in prodajo, niso sprejeli še nobenih sklepov in se bodo bržčas o tem pomenili jeseni. Vedo samo to, da se to, kar se je dogajalo letos, ne sme več ponoviti!

Proizvajalci ne smejo biti pod vplivom odjemalcev, ki so izkoriščali konkurenčni boj med posameznimi proizvajalci mineralnih vod, saj mineralne vode ni težko prodati, ker je povpraševanje veliko.

V tem konkurenčnem boju so namreč proizvajalci nasledili posameznim kupcem, ki so izjavljali, češ da ta in ta proizvajalec mineralne vode nudi take in take pogoje. In čeprav to ni bilo res, so nasledili in dajali kupcem razne olajšave.

Proizvajalci se torej o cenah niso menili. Mi pa nismo mogli mimo njih. Kot rogaška je tudi radenska mineralna voda s povsem drugim zdravilnim učinkom in drugačnimi cenami.

Petega avgusta so ceno radenske slatine povečali za dva dinarja, tako da zdaj stane dvaindeset dinarjev, seveda, če jo pridete iskat v Radence. Toda v Radenci so uvedli drugačno prakso. Kupce so glede na oddaljenost področno razdelili in jim dostavljajo mineralno vodo z vlakom ali pa pretežno s kamioni po različnih cenah.

Tako ljubljanska »Prehrana«, ki je med največjimi odjemalci, dobiva steklenico radenske mineralne vode po 44,9 dinarja.

Od tod dalje pa je pot do potrošnika povezana z vsemi peripetijami, ki jih doživljajo tudi drugi artikli.

— Ne, radenska ni draga! Vsaj pri nas ne! — je dala piko na i pogovoru tovaršica Mlinaričeva in pribila, da je kvaliteta radenske vode prav takšna, kot je bila in da se motijo tisti, ki menijo, da pločevnasti zamaški prepuščajo dragoceni CO₂. Nasprotno, praksa je pokazala, da je prav zaradi takih zamaških obstojnost mineralne vode ne le tri mesece, marveč pol leta, kar so tudi predlagali pristojnim sanitarnim organom.

— Tako bi lahko mnogo lažje delali, delali na zalogo in potlej radenske v največji sezoni, se pravi poleti, ne bi primanjkovalo. Sto petdeset tisoč steklenic, kolikor jih lahko napolnimo v enem dnevu, tudi ni majhno število...

xxx

Takole smo se pomenkovali, napisali vse, kar smo izvedeli, in ugotovili: ne le to, da mineralna voda ne teče zastonj, pač pa tudi stroški niso pretirani. Toda — kozarec mineralne vode na mizi, bodisi doma ali v gostišču, je pa vendarle predrag. Ker je tega kriv tisti znani začarani krog na relaciji proizvajalec-trgovca-potrošnik, o čemer je bilo prelitega že toliko tiskarskega črnila, da nas je v temle hipu minila želja, da bi popili kozarec mineralne vode, pa naj bo še tak vir zdravja.

Napačno je, kajpada, mnenje, da če že gre »vse gore«, naj se v to veržno reakcijo vključi tudi mineralna voda, čeprav do pipe še vedno priteče iz zemlje — zastonj!

EDI HRAUSKY
IZTOK AUSEC

3. PARADA NAIVNOSTI

SERIJA AKCIJSKIH REPORTAŽ — REPORTER 'TT' — VELIKI KOMBINATOR EKSPRES - SLIKE V 3 DNEH! PRIVATNI FOTOGRAF

Po portoroški aleji je vetrč smetal s košati dreves prve samonirne liste in brskal po urejenih prirečkah raznobirnih sprehajalk. Ob restavraciji »Jadrane«, kjer se cesta razleže v prostrano ploščad s pomolom portoroškega pristanišča, je nekdo nadlegoval defile sprehajalcev. Pravzaprav ga niti ni nadlegoval, bil je fotograf z aparatom na trinožnem stojalu.

— Zelite nepozabno sliko z morja?... Winschen Sie fotografieren? Ekspres fotograf, slike v treh dneh!

Ljudje so hodili gor in dol. In on tudi. Potem se je zaustavil ob njem plecat fant z manj plecatim dekletom. Odšli so skupaj proti pomolu, fant in dekle sta se prišla za roko, z morjem v ozadju, in s kalodontnim nasmeškom strnela v fotograf, ki si je vrgel čez glavo črno čunjo, in rekel: »Hvala lepa!«

Potem je fotograf potegnil iz žepa oštevilčen blok, odrgal listek in dal fantu.

— Pesto dinarjev plačila prosim vnaprej. Slike vam pošljem v treh dneh. Naslov?

Fant pove, plača, zapišem si naslov in odrgan listek skrbno spravi v denarnico.

— Pošljem vam šest slik 6 krat 12 ekstra hart.

Ekfa brom. V redu. Po prejemu še doplačate razliko.

Fotograf s ščetinastimi brčicami pod nosom se vijdno nasmehe... Se priporočam!... In se razidejo.

To sta bili prvi žrtvi privatnega fotografa — velikega kombinatorja.

— Ovekovčite se za vse življenje. Ekspres fotograf!

Vse je bilo pristno, samo brki ne. Bili so nalepljeni, brki namreč, in v vročini poletnega dne so me krepko ščegetali pod nosom. Imel sem trinožno stojalo, s fotoaparatom brez filma in za sto dinarjev kupljen oštevilčen blok v Državni založbi, odrgane listke pa sem potem prodal s puhlim recitativom o visoko kvalitnih povečavah po peto dinarjev.

Dobra kupčija! Niti ni bila tako dobra. Boljša je bila v zamisli, boljša v teoriji kot pa v praksi. V poplavi

fotoaparatorov uslužni fotografi niso več kaj prida upostevane osebnosti in Ostap Bender bi zanesljivo brž prečnil neugoden položaj ter ugotovil, da petstodinarsko fotografiranje zares ni vredno velikega kombinatorja.

Toda služba je služba in vztrajal sem do konca osemurnega delavnika. Hodil sem s trinožnim stativom in aparatom po glavni cesti Portoroža in turist, izletnik, kopalec, tuje in naše državljane silil k fotografiranju.

— Ekspres fotograf, slike v treh dneh! Ovekovčite svoj dopust na morju. Se bomo slikali? sem silil v štiriclansko družinico, ko so ravno odhajali s plaže.

— Imamo svoj aparat! je samozvestno rekla boljša polovica, ki jo je bilo za dve tretjini.

— Na koliko pa daste blendo? — me je vprašal enotretjinski glavar in potegnil iz torbe neko trijursko kamero.

— Kakšen film pa imate? vprašam in razmišljam, če ne bi začel raje prodajati fotonasvete. Servis za fotonasvete!

— A tako? Tak pa je najboljši. Potem lahko pa kar brez blende slikate! rečem smirno resno.

Čez čas, ko sem zaman obljubljal že kakšnih dvajset mimoidočih, se mi nasmehe gospa bolj srednjih let.

— A lahko ob morju? — vljudno vpraša in po kaže proti pomolu.

— Lahko, seveda gospa.

Potem se počese, tristo krat pogleda v majhno ogledalo in že zdavnaj pripravljen čepim za stativom.

— Mislite, da greva skupaj, jaz in morje? — Hja, — rečem čez čas. — Če hočete, lahko slikam samo morje.

Potem zapihlja vetrček in lahno privzdigne porbarvane kodre in gospa se namrdne.

— Ah, nič. Zdaj sem pa že skuštrana, — je jemo rekla in odšla. Ta je pa lepa!

Bil sem ob stranko in ob petsto din. Bolj ob petsto din kot ob stranko.

Poklic fotografa mi je začel presedati. Klanjaš se ljudem, smešljaš, namesto da bi se oni meni, vabiš pred objektiv, oni pa nič.

Reši me neki sindikalni izlet: zajetna skupina štajersko govorečih sindikalistov se izkrci iz ladje

da je ta problem na splošno zelo pereč, saj zanima številne potrošnike širom po Jugoslaviji. Na podobno vprašanje odgovarja tudi uredništvo beogradskega časopisa »SVET«, ki vam ga tudi posredujemo:

Pisec članka najprej navaja tri načine, kako ljudje zamenjujejo čeke za denar, pri čemer imajo večinoma koristi razni razpečevalci in goljufi in pravi, da je takih malverzacij nešteto. Slednjič se sprašuje, kako kot naš bralec, zakaj ni moč dobiti v bankah gotovine namesto čekov. In nadaljuje...

»V Ljubljani so začeli pred časom na splošno veselje potrošnikov dajati gotovinska posojila, vendar so bili kaznovani, ker so tako kršili pozitivne zvezne predpise... Toda kljub zveznim predpisom obstaja v komunalnih bankah mnenje, da ne bi prišlo do nekih velikih motenj na blagovno-denarnem tržišču, če bi banke dajale posojila v gotovini, namesto v čekih. Trdijo, da bi bilo to zelo sprejemljivo.

— Če bi to sprejeli, bi naše delo močno poenostavili — pravi DUSAN MRVOSEVIC, pomočnik direktorja komunalne banke v Beogradu. — Smo celo močno zainteresirani za to. Ogromno število uslužbencev, ki zdaj delajo na kreditih, bi lahko močno zmanjšali. Tako bi lahko banke poslovale bolj ekonomsko... Govorjeno je bilo, da bi čeke zamenjali za denar, toda doslej še ni bilo ničesar sklenjenega...

ogledalo

Med sovjetskimi založbami pa najbolj izstopa Novaja knjigava.

(TT, 23. avg. — »Ali ljubite Brahmsa«)

»Novaja knjigava« zveni sicer lepo rusko, toda edina sovjetska založba, ki pošilja plošče na tuja tržišča, se imenuje »Meždunarodnaja knjaga«.

Zveza nemških ovčarskih psov v Augsburgu je protestirala pri distribucijskem filmskem podjetju v Münchnu proti prikazovanju švedskega filma »491«. Kakor je sporočila Zveza nemških ovčarskih psov, so protestirali proti tistim scenam v filmu, v kateri psi pomenčajo naravo.

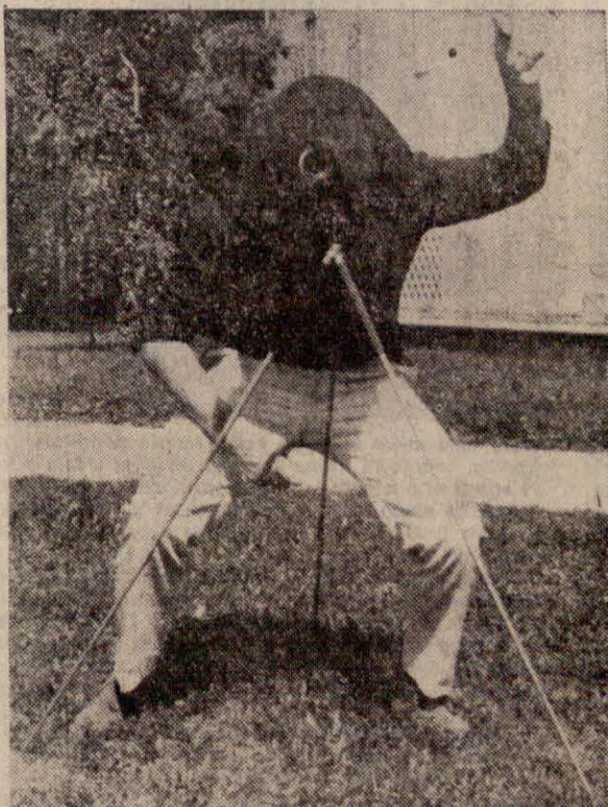
(Nedeljski dnevnik, 23. avgusta — »Film in še kaj«)

Nemški psi očito zelo pogosto zahajajo v kino, da so tako na tekočem z vsebino, in da lahko potem preko svoje zveze protestirajo proti filmom, ki žalijo njihovo pasje dostojanstvo.

Tedy Renaud — Dovolj je bilo hlač in razmršenih las. Tedy Renaud, veliki aranžer in človek.

(Nedeljski dnevnik, 23. avgusta — »Glasbena skrinjca«)

Tedy Reno je Tržačan. Ni mu jasno, zakaj bi pisal svoj priručnik po francosko, kot hočejo nekateri v Ljubljani.

in prihaja po pomolu. Oči se mi zasvetijo. To bo »kšeft«.

— Slikat, slikat, spomin z morja, — vpijem tako da se mi skoraj odlepijo brki.

— Pa res, dajmo se fotografirati, — reče dekle s kitami. In potem pritegne še neki bas: — Ja, ampak kolektivno.

— Za kolektivno popust, — brž kliknem in sploh ne vem, kakšen naj bi bil ta popust.

Sindikalisti se potem strnejo v gučo, sedemnajst jih je bilo, in — KLIK!

— Kaj pa zdaj? — vpraša neki fant. Objasnim mu, naj pobere od vsakega po 200 dinarjev, slike pa jim pošljem kar na podjetje. Fant res zbere po 200 dinarjev, napišem mu na oštevilčen listek 3400 dinarjev, kolikor mi jih je dal, in mu še enkrat obljubim:

— Sedemnajst slik dobite že čez tri dni.

— Pa glejte, da bodo v redu! — mi še poreko.

In jaz jim obljubim (s slabo vestjo), da bo res vse v redu.

V preostalem delu akcije sem še tri turiste pregovoril in slikal, potem pa me je čisto zares minilo. Sklenil sem, da ne bom nikdar več fotograf.

In pokojni Bender se bo prav gotovo v grobu obrnil. Akcija ni bila v njegovem stilu, saj sem nabral komaj nekaj več kot 5000 dinarjev.

In kaj naj napišem ob koncu? Morda le to, da bi ljudje nekolikokrat vestneje pogledali potrdilo, ki ga dobe za svoj odsteti denar, in se morda vsaj pozanimali, komu so ga izročili; mene, na primer, sploh nihče ni vprašal niti od kod sem niti kdo sem.

P. S. Prejeti denar za neizgotovljene fotografije smo medtem že vrnilli prizadetim tovaršim.

TONE FORNEZZI

● V prihodnji številki TT veliki kombinator Nadzornik številka 1.

PO NAŠI DEŽELI NEKOČ IN DANES

● V Novigradu – mesto v morju

Vzdolž obale Jadranskega morja je znanih precej krajev, ki jih je v davnini poplavlila voda. Med njimi so Haliaetum pri Izoli, sem spada antični del Umaga, Cisa blizu Rovinja, neznan naselje v Kornatih in še nekatera. S podobno znamenitostjo se ponosa tudi Novigrad v Istri.

Zanimivo je, da se je naselje pri Novigradu imenovalo Emonia, kar je zelo podobno imenu rimske Ljubljane. Kadar morje miruje, je mogoče iz čolna v globini 15 do 20 metrov videti jate rib, ki se pade po cestah in med hišami potopljene in porušene Emonie. Držnejši potapljači se spuste do te globine in nekateri trdijo, da je nekaj hiš še kar dobro ohranjenih.

V preteklih letih so športni potapljači privlekli na dan iz stare Emonie razne predmete, ki so bili last prebivalcev. Mnogi med njimi imajo veliko zgodovinsko in arheološko vrednost. Ker v Novigradu nimajo muzeja, hranijo starine v ograjenem prostoru blizu cerkve.

Pred leti so tuji turisti v Novigradu prav radi kupovali amfore in druge antikvitete in jih odnašali iz države kot »spomine«. Zdaj je taka trgovina prepovedana. Pohvalno je, da so patronat nad antičnimi predmeti iz morja prevzeli dijaki mestne osemletke, ki jih skrbno zbirajo, čistijo in shranjujejo.

Nevsakdanji naš poklic vsakdanji

Pravijo ji kar Anca. Stara je blizu sedemdeset let in je še petinpetdeset let planarica. V svojem življenju je namolala skoraj milijon litrov mleka. Prvič je šla na planino s kravami že leta 1908, ko je bila Anca enajstletno dekletce. Z njimi je oblezla vse planine okoli srednje vasi v Bohinju, kjer je Anca doma. Anca je preživela kaj bridko mladost; premnogokrat ni bilo doma niti za sol, in sok iz razredčenega mleka ji je bila vsakodnevna hrana. Da, hudič! Sladko mleko, surovo maslo in vse od mleka je šlo za davke in gospodo.

Zdaj je Anca na Praprotnici že 40 let in zadnje čase jo daje sapa. Toda še pred nekaj leti! Potegnili je na harmoniko, da je zaplesalo staro in mlado. Pa še bo, je dejala, in da se ne bo dala kar tako. »S kravami je mnogo dela,« je dejala Anca, »hudo je, če kam zaidejo. Tudi po tri dni jih je treba iskati po poključkih gozdovih in takrat gre vse mleko v izgubo. Da!«

Anca je bila že kot otrok vneta za krave in še danes je s svojimi Liskami, Brezami in Telčki kot ena družina. Ljubkuje jih in se pogovarja z njimi kot z ljudmi, ki razumejo njene težave.

»Tako od srede maja do Martinovega živimo pod eho streho in nikoli ni ni dočias po dolini,« je dejala Anca in pobožala malega bikca, ki je cingljal s svojim zvoncekom, kajti takile bikci in telčke so kot otroci, ki ne ubogajo radi svojih mater in se kaj hitro zgubijo v poključkih hostah. Zato pa jim pomaga majhen zvonček, ki mu visi na vratu in opozarja, kje laži majhen potepinček.

»Nekoč smo pasli tudi kozo. Kar okrog trideset jih je bilo v moji čredi. Tudi z njimi so bile težave. V prvi jeseni mi je padla ena v globoko jamo, ki je ostala še od takrat, ko so kopali na Rudnem polju železno rudo. Našla sem jo šele po desetih dneh. Bila je čisto izstradana in ko sem prilezla k njej, se me je oklenila s prednjimi nogami, meketala od radosti in me soo polizala. Menda je imela tudi solze v obeh kot jaz in od takrat sva bili največji prijatelji in ni napravila brez mene niti koraka. Ja, ja, tudi živali imajo dušo in v njih je več hvalečnosti kot v ljudeh.

MILIJON LITROV MLEKA

Huje pa je bilo s kozo, ki je ostala na planini čez zimo. Iskali smo jo in iskali, toda nikoli je našli. Toda kako smo se začudili, ko smo prišli na pomlad zopet na planino. Proti nam je prihajal čuden nestor. Ves je bil pokrit z dolgo dlako, oči so mu bile skrite globoko pod dlako, da jih skoraj ni bilo videti; gobček pa je gledal kot usnjena krpa. Sicer pa je bilo živati le kost in koža. Nekaj časa smo strmeli drug v drugega, potem pa se je žival zagala proti nam; bila je naša izgubljena kozo! Kako se je žival preživela čez hudo in dolgo zimo, še danes ne vem. Morda je smukala pod snegom — tu na Praprotnici se ga nabere tudi do tri metre — večje mladitve smrek ali pa lubje grmičevja. Pa nam je le ostala naša meka in se po nekaj tednih popravila. Dolga dlaka ji je odpadla, kratka in nežna kot puh, ki ji je zrastle v hudi zimi — kar pri kozah ni v navadi — pod dolgo dlako, je se le počasi spreminjala v naravno dlako. Ko smo šli na jesen zopet v dolino, je hodila ves čas kosa proga. Moram reči, da mi v petinpetdesetih letih ni šla v izgubo niti ena žival.

Anca je bila v mladih letih tudi kontrabant. V tistih hudih časih so si pomagali ljudje, kot so vedeli in znali. Zato je morala tudi ona kot mnogi Bohinci z živino čez mejo k Italijanom, ki so čakali kontrabantarje z irami, kajti ta reč z Lazi je bila v tistih časih vsakdanja reč. Anca je bila tista, ki je dajala vsem kovačjo, posebno mlademu fantu, ki je bil tokrat prvi na tej prepovedani in pregrešni poti.

Anca se je nasmešnila in pripovedovala: »Šli smo s Stare Fužine, ki ni daleč od Srednje vasi v Bohinju. Potem smo jo mahinili čez Ukanc in Komno, kamor te danes potegnje kar z žico, in dalje čez Krn. Hodili smo ponavadi le ponoči, kajti jugoslovanski in laški granicarji niso poznali spasa. Kravam smo privezali na parklje debele krpe, da niso preveč tucale in rogovitile po kamenju. Ko smo ležali čez mejo, mi je srce poskakovalo, da bi bilo treba še njemu takšne krpe. No, pa je šlo le srečno, tudi pot nazaj domov.

Toda enkrat so nas Italijani le ujeli. Bili so trije s tistimi hecnimi klobuti in petelinjim perjem. Najraje bi se jim smejala, ko so bevskali v nas in nam grozili s tistim pihavnikom, ki je bil bolj podobna puški mojega majhnega nečaka kot pa pravim puškam. To je bilo dobro, da smo se že vračali nazaj v Jugoslavijo, sicer bi bilo lahko še hudo, če bi nas dobili s kravami. Tako so nas pa le za šalo postrašili z arestom v Gorici; doma pa niti vedeli niso, da smo poskusili laški komis in ričet —. Da, to so bili lepi časi, čeprav nas je trla skrb za vsakdanji kruh.

Anca je tudi zvesto služila domovini. V Osvobodilno fronto in v AFŽ se je vključila še maja meseca 1943. leta. Na planini Praprotnici, kjer je molala krave, je pridno skrbela za partizane, ki so partizani po Poključki. Dajala jim je hrano in jim bila tudi kurirka. Premnogokrat je bila v kočljivih situacijah, kajti Nemci so vsekakor slutili, da z Anco na Praprotnici ni vse v redu. Zato so njihove patrulje večkrat obiskale Praprotnico in Anco in pozvedovali za partizane. Toda Anca ni niti enkrat videla gošarjev in jih tudi ne mara videti. Toda nekdo so jo Nemci skoraj ujeli. Na seniku Ančinega stana so spali partizani in Anca je odšla po opravkih v dolino že zjutraj. Ko se je vrnila k svojim kravam in telčkom, je prišla nadomada patrulja zelenih in pobarala Anco, če se kaj klatijo tod okoli banditi. Anca pa, oh moj ljubi bog, kje neki in da ona, no, kaj jo pač brigajo ti ljudje, ki strašijo okrog po Poključki. Toda v hipu se je spomnila, da je pustila zjutraj na seniku partizane in kdo ve, če še niso odšli.

Ko so ležali Nemci na seno, jo je Anca jadrno odkurila, kajti če bi našli Nemci na seniku partizane, potem bi bilo tudi z njo konec. Od daleč je opresovala, kako se bo izšla zadeva v njeni hiši; ob tem pa je trepetala, kajti stoji bi šla, krave bi Nemci odgnali, njo pa vrgli v goreto barto, saj tega ne bi napravili prvič. Toda partizanov ni bilo več in Anca je potem še dolgo skrbela za svoje fante. In najbrž se spomni še marsikateri gorevski partizan prijazne in vedre Ance, ki planšari letos še petinpetdeseto leto na Praprotnici.

In še kakšno leto, pa bo namolala Anca milijonti liter mleka. Morda se je bo kdo spomnil v Srednji vasi v Bohinju ob tem nevsakdanjem jubileju.

MANKO GOLAR

Današnji pogledi na otok Susak

SORODSTVENA SOSESKA NA PEŠČENEM OTOKU

VAS BRATRANCEV IN SESTRIČEN ● OSEM PRIIMKOV ● OSEMDESET VAGONOV VINA ● INJEKCIJE IZ AMERIKE ● ROŽNI VENEC ZA 50 DINARJEV ● FOSIL SE PREBUJA

Že od daleč sem zaslišal nekakšno mrmanje. Vzpemal sem se po zavitih stezah, med obraščenimi grivami proti pokopališču. Mrmanje je narasčalo, postajalo je glasnejše, težko pa bi rekel, da kaj bolj različno. No, potem sem ju zagledal, dve črni postavi, eno klečečo in eno stoječo na pragu pokopališke kapelice. Od njiju tisto monotonno, hitro žebiranje, kot ropot dežnih kapljic po leseni strehi.

Sedel sem malo stran na obrobnih zidec. Pokopališče je tudi neke vrste turistična znamenitost. Mnogo ima povedati tistemu, ki ima potrpljenje brati. Zatopil sem se v bele, čedne, kar bogate nagrobnike in njihove napise.

»Za pokojnega Antuna, onoga, kateri se je oženil z Marijo Busanić, oče naš...« sem nenadoma razločil tisto monotonno žebiranje, tekoče in hitro, brez misli in brez odmeva. A nehoti je v meni nekako odmevalo. Bleščava poletnega opoldneva na samotnem pokopališču na zgubljenem otoku in dve stari črni ženi, ki molita za pokojnega Antuna. Kdo je bil? Njun znanec, sosed, sorodnik? Najbrž bo zadnje. Susak je otok ali, če hočete, vas sorodnikov, pretežno bratrancev in sestričen. Vsi so v sorodu: že stoletja se ženijo samo med seboj. Okoli in okoli so bili obdani od italijanskega življa, v obalni Istri, na Cresu in Lošnju, pa so se zapirli in se ženili samo med seboj. Okoličani zmagujejo z glavami, če, to ni dobro. Znanstveniki govorijo o degeneraciji, a dokazati je vsaj doslej v kaj posebni meri ni bilo mogoče.

»Za Franka Morina, onoga, koji je došal iz Amerike po ženo, oče naš...«

Počasi se Susak odpira. Ljudje odhajajo, doma premalo iztržijo za vino. Odhajajo seveda moški — v vsej vasi ne najdeš zdravega moškega med osemnajstimi in petdesetimi leti! Amerika kliče, ženketi z dolarji in oblublja lažje ali pa vsaj bolj snažno delo kot je kopanje vinogradov, škropljenje, neskončna hoja navkreber po vijugavih stazah, ki jih ruši dež in pometa veter.

Ampak svet jih še ni pokvaril. Se vedno se vračajo domov po svoje sestrične in se z njimi ženijo — navada je še vedno močna. Se vedno pošiljajo dolarje in zdaj pravijo domačini — v zadnjih štirih, petih letih se jih je baje odselilo okrog tristo — da preostaneke živi od Amerike. Čisto res to ni, nekaj vržejo tudi turisti, ki so zasedli opuščene, zelo snažne hiše in nekaj malega vina, ki ga zmosijo dekleta na glavi iz zgornjega zaselka kilometer daleč v pristan na ladjo. Ampak močne injekcije pa le prihajajo od sorodnikov v Ameriki. Pošiljajo tudi denar za molitve za njihove rojake. Sami ne zmorejo moliti in kdo ve, če bi molitev v Ameriki za pokojnega, ki počiva na majhnem pokopališču na Susku, veljala ravno toliko, kot če molijo doma? Zakaj pa imajo doma kup starih žensk, ki nimajo drugega dela? Pa so si postavile tarifo in zdaj molijo za denar, ki prihaja iz Amerike. Trije rožni veneci — 150 dinarjev in toliko in toliko opustika. Naj bo, ker je za sorodnike.

Vsaj duševne ne. Res, da je menda vsak četrti potomec v petem ali šestem rodu iz takega zakona med sorodnikom sterilen — tako so vsaj dokazovali na Susku. Res je, da najdeš na vsem otoku nekako štiri glavne tipe ljudi in da so vsi tem podobni. Res je, da je na celem otoku vsega osem priimkov in en doseljenjski iz Cresa. Toda ti Pčinčiči, Busanići, Skrivanići, Mirkovići, Matešiči, Hrončiči, Morini in Tarabokje so nasploh bistri ljudje. Mnogi navigajo (plovejo) na naših ladjah in nekateri so postali natakariji in kuharji na italijanskih potniških preloceanh. Tudi za kupčijo so izredno na darjeni: v Malem Lošnju lahko pijete susač ko vino po 140, na Susku vam ga prodajo po 250!

Tok misli spet pretirga ubrano žuborenje molitve, ki ga je premišljevanje doslej kar zaglušilo. Starki pogledujejo proti meni — kar berem njune misli: »Kaj išče tukaj ta tujec? Ampak tok enoličnega ponavljanja vedno istih stavkov se ne pretirga.

»Za Franeta, onoga, koji je kupil vino-grad od Mare Tarabokje, oče naš...«

Treba je posebej povedati, s čimerkoli značilnim označiti človeka, ki ga imata v mislih, gospod bog bi se lahko zmotil, pa prišel molitve nepravemu v dobro... Tako pa gre prav za tega Franeta, ki je kupil vino-grad...

Pravzaprav po naše to ne bi bil niti vinograd. Majhna krpa zemlje, takole morda 10 krat 10 metrov, na dveh straneh škarpa navzdol, na eni škarpa navzgor in na eni visoka, ozka, iz mivke izsekana griva, porasla s trstičjem. Vse otok je iz mivke, do trideset metrov visoko naloženo na skalni podlagi, ki ga varuje pred lačnimi, mokrimi čeljustmi morja. V to mivko so v stoletjih vhodile človeške noge ozke staze, jesenska deževja so jih poglabljala tako, da hodiš danes ponekod po stezi, na kateri bi se dva komaj srečala, kot po dnu nekakšnega kanjona s šest, pa tudi osem metrov visokimi stenami. Na robovih visoko nad stezo, pa so miniatura polja, pravzaprav vinogradi. Na mivki trta čudovito uspeva — pa tudi vse drugo, le da drugega skoraj ne sadijo. Drevoja, če izvezamemo nekaj cimbor in češpelj, ni. Razen za trto je tu raj tudi za melone in lubenice. Ampak vse je tako rekoč v trtni senci. Susak je znan po vinu in v gospodarskem pogledu po čimer drugem! Saj niti rib ne znajo kaj prida pripraviti, pa so otočniki. Ampak zato je 80 vagonov njihovega vina njihov ponos in odlična reklama. Kako bi šele bilo, če bi ga pridelali kot pred vojno — tudi po 120 vagonov!

Pogledal sem proti starkama. Ena je pravkar vstala in kar presenetilo me je: bila je v kratkem krilu do kolien! Potem sem zvedel, da ima šele 60 let. Njihova noša je za naše pojme morda malo šaljiva, ampak je po svoje slikovita. Nosijo, razen najstarejših, kratka krila, ob praznikih na široko podložena s številnimi spodnjimi krili, bele srjace in prek njih tesno opete bele ali sive oprsnike z mnogimi gumbi, ter na glavi obvezne rute. Lase imajo spleteno v nešteto majhnih, tenkih kitk. Ko se deklet poroči in kot žena že pokoplje kakšnega sorodnika ali celo sina, potem obleče enako, le da črno nošo in jo nosi vse do smrti. Moški nimajo posebne noše.

... Kar na hitro sem ju, takole izpod roke, fotografiral. Opazili sta menda malo prepozno in sta se zmedli. Ampak to sem lahko ugotovil samo po pogledih in kretnjah. Molitev je tekla brez prestanka, monotonno kot drdranje stroja, naprej.

»Sveta Marija, mati božja...« drobita glasova refrene, ki se kaj malo razlikujejo od naših. A to velja le za molitve. Drugače jih je kar težko razumeti.

Pa sta se kar razveselili, ko sem ju vprašal o tem in onem. »A, vi nas razumite? A kako, od kade ste?« In potem sem jima povedal in sta se bolj čudili: »Invece, mi govorimo karvaški.« Sta mi povedali s poudarkom, kot da bi šlo za neko posebnost. Pa je tudi res posebnost. Na otoku so ohranili nekakšno arhajsko narečje in niti okoličani ga povsem ne razumejo. Počasi sem razločeval posamezne, nekoliko prirojenke besede. Med govorico sproščeno in zelo hitro mešajo hrvaške in italijanske besede, vse skupaj pa tu in tam povežejo s starohrvatskim izrazom. In tako bi ta govorica lahko popeljala jezikoslovca nekaj stoletij nazaj, v davnino, ko je bila izolacija Suska še nujnost, če se niso hoteli nacionalno mešati z italijanskimi prebivalci okoliških otokov in celine. In potem bi kar rad pokoketiral z mislijo na stare glagolske čase, čeprav ni dokazov, da je bil otok takrat že naseljen — del prejšnje cerkve, lepo okrašen arhitrav, ki je služil nekaj časa za robnik vodnjaka, zdaj pa za robnik škarpe nad cesto — kaže pot nazaj samo do renesančne dobe. Kaj je bilo tu prej, ni znano: mivka ne ohranja sledi za dolgo...

In kdaj je to narečje okamenelo in če je, tudi ne vemo. A v eni vasi in v eni družini se jezik ne spreminja, ali pa le neskončno počasi. Nekoč je bil edini izobraženec župnik — ta pa je bil tudi Hrvat in je iz narodnostnih razlogov toleriral celo ženitve v so-

rodstvu, kaj šele jezik in njegove pomanjkljivosti!

Zivljenje je včasih monotonno. Vsi se poznajo, vsi so v sorodstvu, vsak ve za vse o vsakem. Včasih popustijo živci, takole podzavestno. Molitev ni vedno zadostna uteha in včasih se energija sprosti v nasprotju. Edini krah reda na otoku, nekakšen leksikon vraha, komandir Ivo, ve povedati o tem: »... potem so mi vdrl v konoba (vinski hram, stavba poleg hiše) in mu spustili dvajset hektolitrov vina...«

... pride k meni, pa mi pove, da je šel danes na polje in da so mu ponocni odrezali vse lubenice in melone in jih pustili kar na zemlji. Pa še niso bile zrele...«

Take storitve, ta drobni kriminal, ki ga je v resnici le malo, ne najde poti na sodišče. Storitve je vedno otročje lahko najti in tudi priznajo navadno takoj. Potem povrnejo škodo in v zlahti je spet mir.

Susak je danes fosil: okamenina, ki nam je ohranila običaje, noše, jezik, gospodarstvo in ljudi iz davnine. Narobe je le to, da ga danes mnogi še vedno smatrajo za fosil. Medtem pa otok odpira vrata, sprejema tujce, pošilja domačine v svet in z muko lomi zapreke, ki mu jih kratkovidnost grmadi na tej poti. Nič čudnega, če ljudje včasih izberejo lažjo, pasivnejšo pot in čakajo na injekcije iz Amerike... Zdaj je otok na prelomu: ljudi je vse manj, gospodarstvo po starem — življenje pa vendar, resda počasi, rše krivuljo vzpona.

J. MESESNEL

RENAULT R8 1100

1198 dolarjev in 920 000 din

STALNO NA KONSIGNACIJI V LJUBLJANI, ENAKO OSTALI MODELI CARAVELLE, GORDINI, DAUPHINE, R4.

VOZILA PLACLJIVA V DEVIZAH, CARINA V DINARJIH.

VSE INFORMACIJE NUDI ZASTOPNIK

COSMOS

INOZEMSKA ZASTOPSTVA, LJUBLJANA, CELOVSKA 34, TELEFON 33-141.

LASTNA SERVISNA DELAVNICA V LJUBLJANI, DOLENJSKA CESTA 114, POGODBENE PA V VEČIH CENTRIH DRŽAVE.

ZA REZERVNE DELE POSKRBLJENO.

NEUČAKANO

MESTO

ZAPISEK O CARACASU

Pred tremi tedni sem prispel v Venezuelo, na letališče v Maicetiji in od tam seveda za Caracas ni bilo nobenega rednega avtobusa, ampak samo privatni taksiji. Tedaj je važno samo to, če imaš še sopotnike ali ne. V prvem hipu sem si rekel: zdaj si pa tam, kot si že tolikokrat bral — v deželi hudih socialnih nasprotij in čudovitih možnostih za odiranje žepa. Toda že po nekaj dneh sem uvidel, da je tudi Caracas, velempo, ki se je v silnih skokih razvilo na širokem prostoru skoraj 1000 metrov visoke planote, kljub svojim notranjim kontrastom ter posebnostim, v bistvu samo mesto, kot so vsa mesta po svetu. Morda ima samo eno potezo poudarjeno bolj kot drugo, da je — neučakano mesto.

Stanovalec sem v središču mesta. Poleg tega osrednjega dela mesta okrog še danes obstajajo nebotičniki Centra Bolivar, ki ju je pozidal diktator Perez Jimenez, so se namreč v dolgem razpotegnjenem loku razvili različni centri na vzhodu in zahodu, nekateri bolj predmestni, drugi bolj moderni in rezidenčni. Med njimi pa tečejo široke avtomobilske ceste s prepletenimi cestnimi podvozovi, s kopico neonskih reklam, kot da bi bil v katerem severno-amerškem velempu. Ta moja mestna četrt se je imenovala El Silencio, kar pomeni mir, tišina. Toda čeprav sem imel sobo v devetem nadstropju, sem bil, zlasti v začetku, ko se še nisem privadil, že skoraj na tem, da skočim iz kože. Ne samo, da so vse ulice in pločniki vrveli od šuma in pogovora, da so trgovci, sejmarji in kolporterji nenehno poskušali drug drugega prevpiti, najhujše je bilo z avtomobili in njihovimi trobentami. To, da venezuelski pilot pripelje letalo po tleh pred izstopno halo v vsem motorji, tako da kar treska, sem videl že na letališču. Podobno tudi po mestu mnogi avtomobili in motorji vozijo z odprtim plinom. A da bi bil hrup še močnejši, v razliko od drugih mest, kjer je hupanje prepovedano, v gneči stalno trobijo, — še posebej pa pred zaprtimi semaforji, ko ne morejo naprej in zato nestrpno uporabljajo svoja trobila. Petrolej je v tej deželi pastirje skoraj neposredno posadil za volane avtomobilov, in, ko gledaš kolono avtomobilov, ki se trobeč in kričeč zažene naprej, imaš občutek, da slediš divji kavalkadi motoriziranih blanerov. Da imajo do avtomobilov, ki jih sicer precej kupujejo iz druge roke in ki jih tudi sami hitro karambolirajo, podobne odnose kot do konj, vidiš tudi po mnogih okrasnih, cofkih, rožah, blatnikih, obrestih, dodatnih lučeh in še posebej montiranih trobilih. In ko se zapečeš do ovinka, spoznaš, da marsikje semaforjev še ni in da tam v neučakosti, kdo bo prvi, ne velja nobeno pravilo — razen seveda kavalirske vladnosti. Neučaknost je najbolj značilna za mesto samo. Caracas, ki ima danes že skoraj 1 milijon 800.000 prebivalcev, se je v 3 letih povečal za šestkrat. Poleg ogromnega naravnega prirastka — nova moderna porodnišnica na aviniji sv. Martina je prava tovarna — se v želji za mamilitvijo, a čisto varljivim zaslužkom, v mesto nehalno priseljujejo novi tisoči in tisoči deželanov. Tako so vsi gridi okrog Caracasa posejani s tesno nagnetenimi, skrajno bednimi bajticami, tako imenovanimi ranchosi, ki so pogosto zgolj kolibe z enim samim prostorom, komaj za silo postavljenim iz surove opeke, blata, lesa, pločevine ali papirja. Nekatera naselja ranekosov, ki jih obdaja mrežasta ograja, segajo tja do samih previsov predmestnih pobočij, ponekod pa stoji tik zraven njih že novi visoki pisani stanovanjski bloki. Po slikah sem včasih tja nasprotja označeval kot »kontrast bede in bogastva«. Toda tu sem se prepričal, da sta te moderne visoke bloke, ki sicer od blizu ne izgledajo tako lepo kot na barvnih fotografijah, sezidala že prejšnji in sedanji režim, zato da bi spravili pod streho okolišnje rancherose. Toda kaj, ko so njihove izpraznjene takoj zasidli novi neučakani priseljenici.

V Caracasu lahko naletiš na primerke lepe moderne arhitekture. Poleg izredno lepe nove univerze in velikega modernega hotela Tamneco, so to zlasti banke in majhne hiše, čeprav je sicer vse zidano zelo nalahno, malo trdno, in čeravno estetsko zelo okusne stanovanjske stavbe v obliki »kondominijev«, ko ima tudi v bloku vsako stanovanje svoj individualni kvader — pogosto postajajo sredstvo za finančno izkoriščanje lastnikov. Toda vse je zidano na hitro in brez pravega urbanističnega načrta. Seže zdaj so začeli perspektivno graditi mestne magistrale. Kljub veličastju pa bodo gotovo še daj časa ostale v nesorazmerju z okoljem tudi neučakano predimenzionirane stavbe iz obdobja Jimenezove diktature, ki je na škodo province samo bahavo kitila Caracas.

V tej populacijski in teritorialni eksploziji Caracasa je seveda zazijalo silno pomanjkanje mestnega prevoza. Res so v zadnjem času začeli urejati nekatere nove avtobuse — zanimivo: nemške Mercedese. Toda dosedanja mreža starih, hropečih in razmajanih avtobusov, s katerimi se vrh tega še nihče razen najnižjih slojev noče voziti — je popolnoma odpovedala. Caracas ima s svojim poldrugim milijonom prebivalcev 12.000 taksijev, to je skoraj prav toliko kot trikrat večji Pariz. Poleg prostih taksijev jih je še več karteliranih oziroma sindikaliziranih, kjer plačaš samo sedež, in ki vozijo, ko se napolnijo, na določenih relacijah. Seveda pa, če hočeš kam priti točno, tja kljub kričečemu valjenju ne smeš gesti. V večernih urah, ko odhajajo ljudje iz služb, se naberejo pred takimi postajami taksijev dolge kace čakajočih. Tako postaja za kraj Katia sem imel tudi pred vrati svojega hotela. Mladenič s slamnikom na glavi in kričečim transistorskim pod pazduho, ki je ukrcaval potnike na taksije te linije, je ob takih priložnostih nenehno kričel ponavljaj: »Katia, Katia.« Nikoli,

vse dokler nisem stopil tik do njega, nisem mogel razbirati, ali se dere on ali njegov sosed, ki je čepel za mizico s podolgovatimi, oljnato mesnatimi zelenimi sadeži aguakate in jih podobno izgovarjajoč ime, glasno ponujal.

Prav zraven obeh, tik pred kramarjico z glavni, ženskimi navijalkami, kreamami za las, pasovi in papagaji, je bila pred stopnicami mojega hotela v pločniku tudi kanalska odprtina z železnimi rešetkami. Tu se je obvezno vsaki tretji ženski zataknila peta. V Venezueli rasne diskriminacije sploh ne poznajo. V šali pravijo, da so vsi »mlečna kava«. Kar pa zadeva ženske, sem prišel do naslednje recepturne ugotovitve: vzemi Spanko, Indijanko in Crnko, pomešaj v eno, s poudarkom na bokih, in do daj italijansko modo, pa boš dobil Venezuelanko. In čeprav se jim še tako neučakano mudi in četudi se v svetu lahko morda izpremeni — one nosijo visoke in tanke pete.

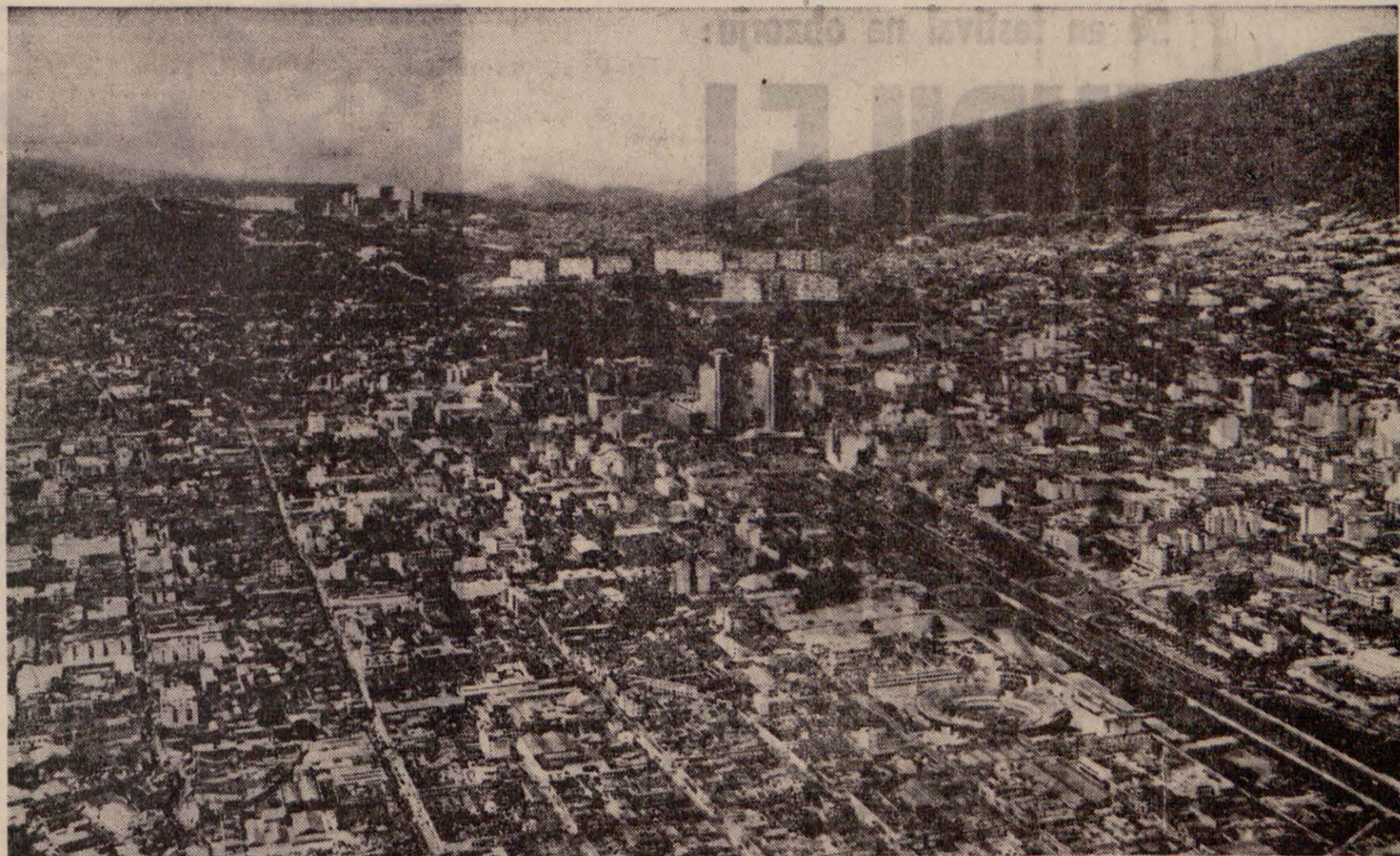
Čeprav je v Caracasu stalno vroče, moški na splošno nosijo bolj temne kot svetle obleke, pač pa bele srajce, zlasti trgovci. Trgovci je pa veliko. Tja do enega na vogalu pod mojim oknom, ki vsak večer šele okrog 10 ure razloži po širokem pločniku svojo zalogo krožnikov, krožničk, skodelic in skodel ter še mnogo poslikanih krhkih predmetov, ki jih polpolni, dobri dve uri za tem, spet začne počasi zlagati nazaj v svoje škatle. Sicer pa tudi povsem običajne trgovine prikazujejo precejšen del svoje zaloge že pred vrati na cesti, kjer obvezno sloni tudi sam lastnik ali trgovska pomočnica. Teh gemo stoječih deklet na vratih je mnogo. V Venezueli sploh dela v tisti panogi, ki daje daleč najvišje dohodke, v petrolejski industriji, sorazmerno zelo majhen odstotek; nekaj jih je v kmetijstvu, nekaj v industriji, najvišji odstotek prebivalstva pa je v posredniško uslužnostnih službah: 40 odstotkov. Okrog 45 odstotkov prebivalstva, ki dela na teh področjih, pa je zaradi neenakomernega razdelitve narodnega dohodka v deželi deležno tega narodnega dohodka samo v višini 9 odstotkov. Kljub temu pa vsi, ki čakajo na vratih trgovin, upajo, da se bo morda trgovinska sreča odprla prav njim. V neki naši knjigi o svetu nasproti sem bral, da je Caracas za 250 odstotkov dražji celo od New Yorka. To k sreči ni držalo; kot seveda spet ni držala reklama, ki so jo te dni razobesili v nekaterih manufakturnih trgovinah z razprodamo, češ da so trikrat cenejši od New Yorka! Če se hraniš skromno po tipiziranih Fuente di soda in popiješ precej standardiziranih granabov, lečoz, ananasovih sokov, oranžad itd., tako da te kmalu začne gnati ali napenjati, boš lahko celo nekaj prihranil. Meni je v tem pogledu proračun kaj dobro kazal, dokler mi eden izmed 12.000 taksijev ni — ne da bi mi pustil naslov — odpeljal mojo fotografsko kamero. Ko sem kupil prav tako novo, se mi je vtislo o tem, da je Caracas vendarle drugo mesto, spet vrnil. Na splošno pa so v denarnem poslovanju karakterni. Čeprav se pri vračanju drobiža, med katerim so manjši kovanci več vredni od večjih, dolgo časa nisem povsem znal, me običajno niso nikoli ogoljufali. Svojevrstno doslednost so pokazali tudi do nekega Portugalca, ki je tu prav pred dvema letoma umrl. Ker pa sorodniki niso plačali pogrebne, je pogrebno podjetje La Protectora truplo za 2 leti sekvestriralo v hladilniku. Sorazmerna neučaknost se razen tega izraža tudi v kriminalu: v dvasjetih dneh pred mojim prihodom so v Caracasu ubili 10 trgovcev in 3 policaje.

Nenehno vroče tropsko podnebje, ki ga samo v naših poletnih mesecih prekinjajo hitre, divje plove, človeka nekam poleni. Toda morda si zato toliko bolj neučakano išče drugih izrazitih poudarkov in odločitev. Kot si skrbno oblečeni podoficirji, ki še niso generali, naredijo tako velike podoficirske našitke, da jim bingljajo čez rokave, tako si je stasita senora Tonito Will pred razstavo svojega abstraktnega slikarstva privoščila senzacijo. Postala je prva dama toplessa v Venezueli. In ko je karakaški bulvarski list Ultimes notices objavil slike druge gole lepoticke s plaže in tej temi z naslovom »Prefektura je prisiljena podvzeti posebne varnostne ukrepe proti napadu toplessov« — posvetil kljub temu, da je bila to številka pred državnim praznikom, vso prvo stran, se je baje promet ob morju res povečal.

V marsičem je s Caracasom tako kot z nje govini otroki. Nekateri se potikajo po cestah z zabojčkoma za čiščenje čevljev; drugim pa kupujejo za praznike velike pisane lutke, piñate, ki jih otroci doma s svojimi prijatelji toliko časa neučakano bijejo s palicami, da jih raztreščijo, nakar si vsebino razdelijo.

»Como no«, »zakaj pa ne«, so mi odvrnili, ko sem jih vprašal, če se bo vreme kaj izboljšalo. Prav na dan mojega odhoda so se po pobočju Avile tja do stolpastega, zaradi nepremišljene gradnje opuščene hotela Humboldt, znova valili težki, deževni oblaki. Como no, odgovorijo v neučakanem, a prijaznem mestu Caracasu skoraj kar vedno, pri čemer pa sami nikoli ne vedo točno, ali se bo to, kar želijo, res lahko zgodilo ali ne.

BOGDAN POGAČNIK

ZA POL EKVATORJA PO AFRIKI

ŠOLA ZA PUSTOLOVŠČINE

VZHODNOAFRIKA ŠOLA ZA GORE
(upravniki O. R. D. Pritchard)
LOITOKITOK POD KILIMANDŽAROM
— KENIJA

Dragi Pritchard, dejal boš, da sem lenuh za pisanje, ko že dva meseca molčim. Ne sodi! Bila je dolga pot. Od takrat, ko sva se opoldne poslovila in je Goro zakrila megla, sem videl Kilimandžaro samo še enkrat — z letala. Potem sem moral uro še dvakrat zavrteti po šestdeset minut nazaj, da sem ujel naš čas: pri nas doma je sedaj tako hladno, kot je na prvem dvaku pod Kibom, pa živim komaj tri tisoč metrov niže.

Vožnja nazaj v Nairobi je bila še bolj prašna kot takrat, ko sem prišel. Masaji ob cesti niso dovolili, da bi jih fotografiral. In kopja, ki ubijajo leva, so se tako skrivnostno bleščala skozi prah, da sem kamere raje pospravil. Tudi tako je prav. Na križišču ceste za Mombaso mi je bilo žal, da te nisem ubogal, in ostal pri vas na kosilu. No, v tisti indijski trgovini na vogatu — saj gotovo veš, katero mislim — so mi prodali bencin in sir in kruh. Zvečer sem bil spet v hotelu. Pisma in razglednice, ki ste mi jih zaupali, sem še tistega dne vrgel v nabiralnik.

Ko me je naslednjega dne reporter z radia Nairobi vprašal, če vst hodimo v gore »zato, ker pač so«, nisem mogel drugače, kot da sem mu odgovoril: »Vam prijatelja, ki pravi, da bi zelo težko hodili nanje, ko bi jih ne bilo...« Svetoval sem mu, naj si vzame čas in gre v vašo šolo!

Ko sva se ločila, si me prosil, naj premlitim in ti napisem, kaj sodim o šoli za gore.

Veš, jaz bi že v naslovu povedal, da je gora samo učilo in da gre za »šolo za pustolovščine«. Avantiuro v dobrem pomenu besede: tisto pustolovščino, ki spremlja vsak korak, ki so ga ljudje storili v neznanu. Na vratih vaše jedilnice je to že zapisano, toda morda bi veljalo še bolj poudariti paš, že kar svetopisemski izrek: »Bilo je izgovorjeno, če v mladih ljudeh ni želje po pustolovščini, bo usahlila in odmrla vsaka civilizacija, pa naj bo še tako prosvetljena, vsaka

država, pa naj bo še tako urejena.« In dejal si mi, da je v mladeničih mogoče vzbuditi željo po pustolovščini. Jih naučiti, da pustolovščina ni brezglavo tveganje, pa pri tem ni brez nevarnosti. Pravil: »Namen Šole za gore v Loitokitoku ni proučevati gore, ampak tiste, ki kljubujejo njenim nevarnostim.« Pa si nadaljeval, da imajo na gori fantje — večina prvokrat v življenju — priliko, da odkrijejo same sebe. Se več: na osnovi tega, kako so premagovali napor, preživeli noč na samem, podredili svoje želje cilju njihove skupine, jim napišeš spridevalo, ki naj bi govorilo o tem, kako bodo zmogli pustolovščine, ki jih prinaša življenje.

Tega spridevala ne maram: Saj veš, kolik do dobrih vojakov je padlo na izpitu civilizma in da tisti, ki trde, da se alpinisti podajajo v najtežje stene (in jih tudi zmagajo) zato, da bi prikriji neuspehe v mestu, natajajo tudi tmena...

Ne verjamem, da je mogoče v 24 dneh, kot je dolgo vaše šolsko leto, oceniti pogum, hladno kri in zagrizenost.

Toda pri vsem tem useno ne morem pozabiti vaše šole. Čudovitih bungalovov na robu Kilimandžarovega pragozda, šolarjev — Afričanov, Indijcev in Evropejcev — ki zjutraj skupaj duigajo zastavo, zaprek, ki so še ostale od takrat, ko je bila šola namenjena na vogali komandosov.

Morda ne veš, da sem takrat, ko si šel k radio-telefonu iskat zvezo z Nairobijem, prebral lekcijo »Šole Outward Bound v drugih deželah«, ki si si jo bil menda pripravil za popoldne. Če se prav spomnim, si fantom pripovedoval, da je v deželah Commonwealtha petindvajset šol za pustolovščine. (Saj dovoliš, da uporabim takšno ime!) Da so jih bili ustanovili med vojno in v njih pripravljali komandose, da pa jih danes obiskujejo mladi fantje, ki se zberejo na enomesečnih tečajih. Da so šole odprte za vsa kopar — kdor plača šolnino — samo da je starejši od 16 in mlajši od 25 let. »Kakršenkoli poklic ali narodnost, politično ali versko prepričanje ne more biti vzrok, da bi mladeniča ne sprejeli...« In da se v vseh

šolah konča vsak tečaj z veliko preizkušnjo: za teden dni grejo fantje z ribiško barko tristo kilometrov daleč na odprti Indijski ocean, z desetimi vžigalicami in težkim nahrbtnikom opravijo forsrane pohode med poledeneli čermi na Skotskem...

Ne verjamem, da ima katera šola trusta »Outward Bound« boljše učilo, kot je Kilimandžaro. Srečo imaš!

Pri tem pa se včasih sprašujem, če naložba le ni pretežka in če končni pohod na Kibo — tvoji instruktorji so mi pripovedovali, da le redki učenci prenesejo višino in pridejo na vrh — ne pobere veselja do pustolovščine. Saj — se je vendar človek loti zato, da bi uspel! Se ti ne zdi, da je prvi poraz najtežji? Ali pa boš morda dejal, da je vendar najboljšje spridevalo za moža, da zna prenesti poraz?

Pa tvoji gojenci so vendar samo šolarji! In tisto dopolnilo, ko sem prisostvoval pouku v Loitokitoku, sem jih občudoval: Morda se boš spomnil debelega indijskega fantja, ki se je na koncu le spravil skozi obešeno avtomobilsko pnevmatiko, tako da pri tem ni padel z gugalnice, ki se mu je vedno, ko je še mislil, da je uspel, spodmaknila in ga v loku zanesla nazaj med veje drevesa. Saj res: Ali je voda v bazenih, ki ste jih izkopali pod vrtnimi lestami, po katerih se vzpenjajo učenci in se merijo v ravnotežju in moči, še vedno tako zelo umazana? Vem, da se sedaj smeješ in bi mi najraje spet povedal, da je higiena samr pol zdravja in je ostala polovica svinjarija in da sam vem, da v džungli ni mogoče dobiti čiste vode, fant pa, ki pade z drevesa v umazano vodo, ostane prav tako cel, kot če bi se prevrnil v studenčnico.

Ko me je tvoja žena spremljala od ene učne skupine do druge in sem gledal fante, ki so se v enem dopolnilnem naučili plavanja, pa one, ki so se dajali s kompasom in zemljepisnim, sem se najdlje ustavil pri tistih, ki so se učili postatiti džungelsko kočjo, brez enega samega šelja in edino orodje je bil samo nož. Lektije še nisem pozabil!

Pa so bili fantje komaj tri dni v šoli. Kako je bilo potem na Kilimandžari? Gotovo ste šli po urniku. Torek, sredo, četrtek in petek ste porabili za vzpon, soboto za sestop. Koliko jih je prišlo na vrh? Jih je bilo zaradi višine spet tako zelo malo? Sicer pa gotovo ne veš več, ko pa imaš sedaj v šoli že naslednji tečaj!

Vzpon na Kibo po tehnično popolnoma nezahtevni poti, ki ga opravljate vsak mesec, pa so fantje le obilno pripravljeni na višino, ne vem, ali bi ocenili za višek ali za ponažanje pustolovščine.

Bral sem zelo duhovito razpravo o bistvu pustolovščine v gorah. Avtor pravi, da prave pustolovščine ni, če ji manjka človekovo izživljanje gore (»Neznanost, novo, nenavadno vabi s tisočermi glasovi in človek ima polstih zanje...«): trdi, da je pustolovščina prekus, saj se je nihče (če je pristenen) ne loti brez izkušnje, preudarka in ananja in da vse to na tehnično nepodkupljivo prekus (»Pustolovščina je življenje pod drobnogledom življenja samega!«): se zaklinja, da mora imeti pustolovščina šarm, njen čar je, da gre za igro, za dejavnost, ki ni nujno potrebna za življenje, pa ga šele ona prav izpolni (»Toda igra dobi čar šele takrat, ko jo igra mojstrski igralec...«).

Ne verjamem, da je posebno čarobno ljudem, ki so le slabo fizično pripravljeni, pa se hočejo za vsako ceno povzpeti 6.000 metrov visoko! Ko jih boli glava in bruhanje in se po vseh štirih vlečejo proti vrhu. Toda prepričan sem, da se jim zdi v dolini vse zelo čarobno, če so vrh v resnici dosegli. In kaj če ga niso?

Sicer pa, dobili bodo spridevalo: surogat za vrh.

Takoj bi prisegel na tvojo šolo, ko bi ne bilo spridevala.

Pustolovščina je lahko samo uspeh ali poraz. Vmes ni ničesar. To je tudi edino spridevalo. Tisto spridevalo ni zapisano in vendar velja. Pred samim seboj.

Odgovornost »šole za pustolovščine« še vedno velja: Saj končno planinci niso vzeli pustolovščine v zakup. Zdi se mi, da postaja danes, ko bi človek rad pogledal v vesolje, življenje večja pustolovščina, kot kdaj koli prej. In ti si šolnik za pustolovščino! Sedaj se je gotovo začel že tretji tečaj, odkar sva se poslovila. Najbrž imaš veliko dela. Pa useno kaj piši! Saluti!

ANTE MAHKOTA

PS: Menda ne boš jezen, če dam pismo nrebrati še komu...

Kako priti z gugalnice v pnevmatiko

Še en festival na obzorju:

JUBILEJ ROMUNSKEGA FILMA

»Znamo je, da je prvi romunski film nastal pred dvainpetdesetimi leti. Pomeni, da imamo zelo staro tradicijo. Toda vse pogoje za normalni razvoj je romunski film dobil šele po 23. avgustu 1944. Od osvoboditve naprej lahko torej govorimo o naši intenzivni filmski proizvod-

rij za obdelavo in sinhronizacijo filmov, razen tega pa še vse drugo, kar je potrebno za nemoteno delo.«

Režiser Popescu je star 39 let. Najprej je študiral pravo. Nato je predsedal na arhitekturo, čez leto dni pa pristal na akademiji za igralsko umetnost in

študij tam tudi dokončal. Je zelo znan gledališki režiser. V Bukarešti je postavil na oder Nusičev »Gospo ministrico«. S filmom se ukvarja redkeje. »Ljubezne neke noči« je njegov drugi film, debutiral je leta 1961 s »Človekom poleg tebe«.

In koliko filmov posnamejo v Romuniji na leto?

»Proizvodnja stalno narašča. Lani smo posneli šestnajst filmov. Pa tudi število kino obiskovalcev nenehno narašča. Leta 1948 je bilo v Romuniji okoli 1.200 kino dvoran — danes pa jih je 5.600. Tudi v proizvodnji kratkometražnih filmov stojimo dobro. Letno jih naredimo okoli 800, kar se mi zdi kar impozantna številka. Velika pozornost je posvečena poučnemu in prosvetnemu filmu.«

Letos so imeli Romuni svoj prvi nacionalni filmski festival. S kakšnim namenom?

»Festival romunskega filma je bil od 21. do 28. junija v Mamai sredi turistične sezone. V tem našem znanem letoviškem kraju je bil festival predvsem zaradi turistov, za njihovo razvedrilo. Hkrati pa je bil to pregled romunskega filma. Posebna žirija je ocenila sedem prikazanih filmov, podelila nagrade in tudi začrtala prihodnjo pot našega filma.«

Šlišati je, da se obeta prvi festival balkanskih kinematografij. Kaj meni Popescu o tem?

»Ideja je dobra,« je rekel na koncu režiser Popescu, »zato jo velja pozdraviti. Predvsem, ker bomo imeli na tem festivalu, ki bo v Bolgariji, priložnost, da se med seboj še bolj spoznamo.«

R. K.

Horea Popescu

nji. Tako je za nami zdaj dvajset let rezultatov, majhen jubilej.

S temi besedami je začel razgovor romunski gledališki in filmski režiser Horea Popescu, avtor igranega filma »Ljubezne neke noči«, ki je imel premiero 20. avgusta v beograjskem kinu »Odeon«. S Popescum je v Beograd pripotovala tudi mlada igralka Ilina Tomoroveanu. Ki igra v tem filmu eno glavnih vlog.

»V zadnjih letih smo pri nas zgradili eno najmodernejših filmskih baz v Evropi, imenuje se Buteca, ki razpolaga s petero velikimi in troje majhnih studijev,« je pripovedoval dalje Popescu. »Ti studiji omogočajo nepretrgano snemanje filmov. Potem je tu specialni laboratorij.

paberki

Sodeč po neki njeni izjavi Rosanna Schiaffino ni ravno skromna: »Zelo zahtevno delo sem. Moja moč mi bo moral priskrbiti polno bišo služabnikov, če bo tu pa tam hotel toplo kosilo in sveže perilo.« Poročena je s producentom Alfredom Šinjem.

Lili Palmer in Paul Hubschmid igrata glavni vlogi v francoskem filmu »Okrogli tritronik«. Posneli so ga v Parizu, Rnu in Lizboni. Film je psihološki thriller.

21-letna izraelska igralka Dahlia Lavi se je naučila plesati na Švedskem, filme je snemala v Franciji, svojo prvo vlogo v ZDA pa je odigrala ob strani Kirka Douglasa v filmu »Štirinajst dni v drugem mestu«. Dahlia govori angleško, švedsko, francosko, italijansko, hebrejsko in arabsko. Za vlogo v filmu »Lord Jim«, kjer je bil njen soigralec Peter O'Toole, pa se je naučila še nekaj malega kitajsko in kambosko.

PREDAVANJE O MODI

PRENOS NOGOMETNE UTAKMICE

Najbolj iskana gramofonska plošča

Jugoton
EPV-3268

Vivien Leigh

se mudi v Hollywoodu, kjer so navdušeni nad njeno igrjo v »Ladij norcev«: tako da je imenitna, da ji njen tretji Oscar skoraj ne more uiti. Tudi sicer se je Vivien Leigh ujela, obdobje življenjskih kriz je odinilo mimo.

Elvis Presley

je odrezan od sveta: podnevi je kralj snemanja za »Deklico Sreče«: zastražen, ker je naval navdušenih občudovalk prehud.

Heinz Rühmann

ki debutira v ameriški filmski metropoli v »Ladij norcev«, je po mnenju novih kolegov najbrantnejši mož, kar jih je čez ocean posodila Evropa. V kratkem času si je pridobil že nestrastne prijatelje. V studiu mu je Spencer Tracy dejal: »Šišal sem govoriti, da vas imenujejo nemškega Spencera Tracyja.« Heinz Rühmann pa se je začudil: »Ni mogoče?« Jaz pa sem slisal, da vas imenujejo ameriškega Heinza Rühmanna.

Margaret Leighton

odlična angleška igralka, hiti v nov zakonski priči. Zvoljenec Margaret Leighton, 42, bivše žene Laurencea Harweya, je Michael Wilding, 52, bivši mož Elizabete Taylor.

Dekliška romantika namesto ženskih oblin: Sylvie Vartan

Pulski filmski obraz:

BEKIM FEHMIJU

V informacijski sekciji letošnjega pulskega festivala ni bilo mnogo filmov, o dveh, »V vrlin« in »Srečni pot«, sta bili žiriji in kritiki istega mnenja, zato je vsako obžalovanje odveč, toda marsikdo se je spraševal, čemu je bilo treba skrivati edini makedonski film »Pod istim nebom«, kakaj ni bilo zanj prepustnice v areno, mimo tolikih manjvrednih letošnjih stvaritev jugoslovskega filma?

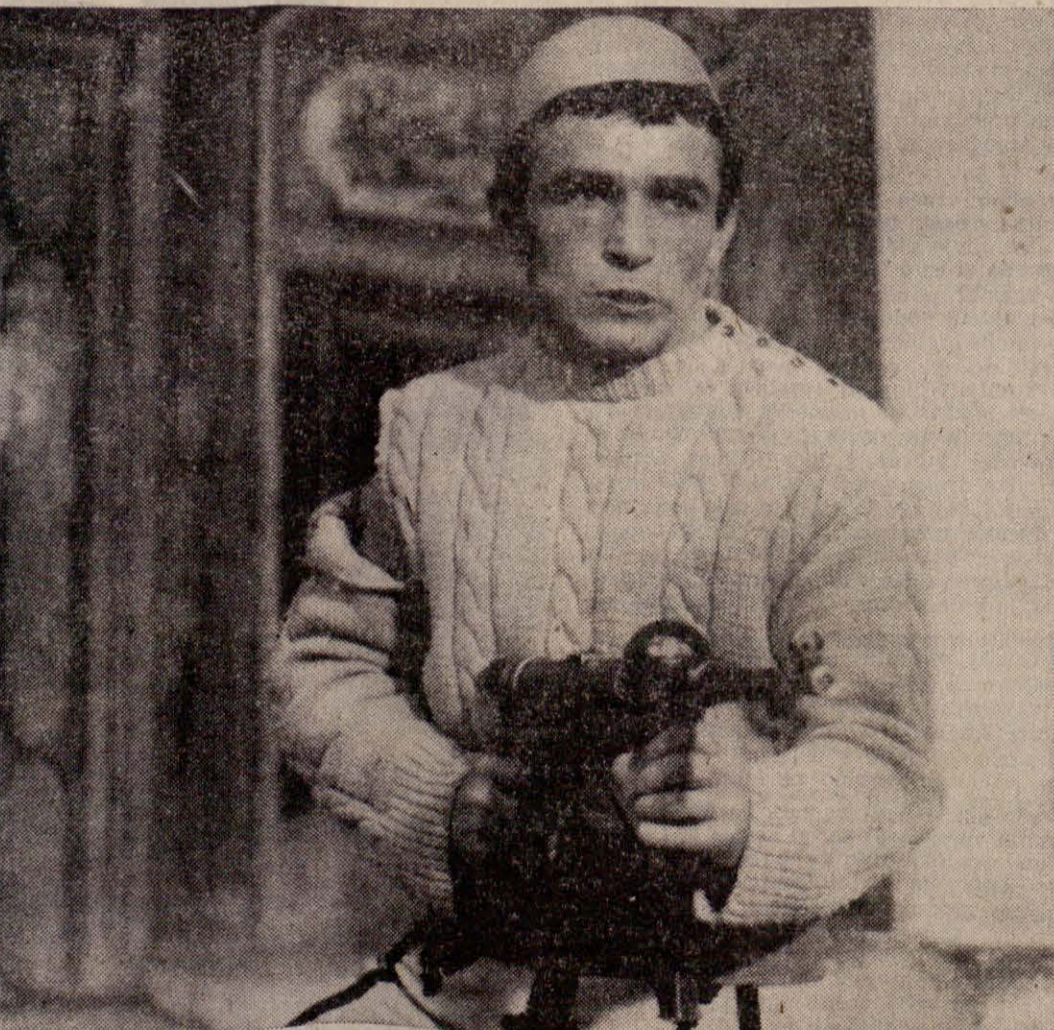
»Selekcijska komisija je prezrla tisto, kar je bilo v tem filmu najboljše,« nam je dejal eden izmed glavnih igralcev Vardarjevega filma, član Jugoslovskega dramskega gledališča iz Beograda Bekim Fehmiju. »Prezrla je resnično šiptarskega okolja, v katerem se zgodba odvija, in ne samo tega, tudi značaj, karakter

šiptarskega naroda, ki ga je jugoslovskega festivala prvič zvesto prenesel na platno. Režiserja Ljubisa Georgievski in Miodir Stamenković, posebno zadnji, ni sta iskala na Kosovu western okolja in pištolskih zgodb, s kakršnimi bi radi komercialisti našega filma osvojili publiko, iskala sta in našla resnični šiptarski obraz, največkrat temen, zakrit, vendar v svojih najbolj skritih potezah pošten in globoko zvest stvari pravice in svobode.«

Bekim Fehmiju je govoril zanosno, poudarjal je vsako besedo, izgovarjač jo počasi, kakor protagonista na platnu, kakor njegovi bratje in sestre iz daljnega Prizrena. Mladega, nadarjenega igralca so zapazili, še preden je končal solanje na Akademiji za igralsko umetnost v Beogra-

du, angažiralo ga je vodstvo Jugoslovskega dramskega gledališča in ko je prejel uradno priznanje za vlogo najmlajšega upornika v Cosićevem »Odkritju«, s katerim se je to naše osrednje gledališče poslavlilo na domačih odrih — spomnimo se njihove predstave v Drami pred tremi leti — in na Poljskem pa v Parizu, je bil to le še en korak v vzponu mladega gledališkega igralca. Zanj se je začel zanimati tudi film in po prvi vlogi podpornika v nagrajenem filmu »Saša« je sledila letošnja vloga, ki je potrdila izredno filmski obraz mladega šiptarskega umetnika in bo ne glede na zapostavljenost filma »Pod istim nebom« Bekimu Fehmiju gotovo odprla pot do novih kreacij.

a. m.

»Pod istim nebom« — samo ne pod pulskim: Bekim Fehmiu

IZMENA IDOLOV?

Francozi že kar nestrpno potiskajo Brigitte Bardot z njenega piedestala — čas je, pravijo, da se umakne novemu »tipu« in mlajši generaciji. Tako se je zdaj razvilo pravo tekmovalstvo za »drugačen tip«, pri čemer imajo besedo mnogi strici, od pariških krojačev do filmarjev in muzikantov in novinarjev in petičnežev. Trenutno nekdo spretno lansira Sylvio Vartan, potem ko jo je prej v družbi Johnnyja Hallydaya. Naslinost v tem boju za nasledstvo dosega že vrh. Nova kandidatka ima, kar je res, je res, imenitnega managerja; to je njen lastni brat, muzikant.

Naslednica mora biti torej čisto »drugača« od BB. In to Sylvio Vartan je. Sylvie je romantična, kakor pišejo. In je krepstna, kakor je vseč mladini v Ameriki in v Evropi. Predvsem ima dvajset let in celo tudi poje. Glasu sicer nima in peti ne zna, vendar pa ima posluh za ritem, kakor trdi njen brat. No, vse se da naučiti, jo to lažijo. Po rodu je Bolgarka in je prišla s celo družino pred desetimi leti v Pariz, se naučila francosčine in se zaročila z Johnnyjem Hallydayem. Potem je sklenila, ali so drugi sklenili, da bo nov tip, in to brez oblin in veličastne gripe, čeprav ji je bilo to najprej všeč in je skušala kopirati BB. Kopiranje pa ni bilo veličastno, ker narava ni tako hotela, šola pa je bila je dobra. Skratka: Sylvie je zdaj pridna mala deklica s paževsko glavo in mišljimi zobmi, zapeta v spodobno oblekico in je krepstna v vsakem pogledu. Njena največja vrlina, kot pišejo, je to, da zna kuhati in sama šivati in krpati in pesti. Johnny bo dobil pridno gospodinjico. Seveda mala Sylvie zdaj, ko je tip, ne šiva več sama, ampak jo — prav tako navidezno skromno — oblačijo pariški krojači za drage denarje. In kuhati tudi ne utegne, ker mora nastopati in igrati v filmih in povsod kazati, kako pridna, romantična deklica je.

Brigitte Bardot, 29, o sebi:

Najpaznejše v življenju je ljubezen. Verjamem v to in sem zaradi tega srečna. To pa sem morala pogosto zelo drago plačati. Toda izkušnje pač niso poceni. Za ljubezen sem zmeraj pripravljena dati tudi kosček sebe.

Zame ni »idealnega moškega«. Nikoli ne bi mogla reči: »Visok naj bo in svetlolas, z modrimi očmi in rameni kot omara.« Nikoli si še nisem ustvarila podobne moškega, ki bi ga lahko ljubila.

Ce moški resnično ljubi, mora biti ljubosumen. Glede na zmoglost samopremagovanja bo to bolj ali manj pokazal. Brez ljubosumnja ni ljubezni. Jaz sem

zelo ljubosumna in se ne bojim tega javno pokazati. V tem pogledu se sploh ne znam obvladati.

Nikakor ne verjamem v absolutno avtoriteto moškega, zlasti ne v današnjem času. Zakaj naj bi imel moški bolj prav samo zato, ker nosi hlače? Važna je samo harmonija med dvema človekoma. Zenska naj bo tovarišica moškemu, ne pa njegova sužnja.

Ščasoma sem se navadila shajati sama s seboj. Če mi je dolgčas, poslušam glasbo, delam ročna dela ali obiskujem prijatelje. Danes mi prijateljstvo pomeni mnogo več kot prej. Tudi prijatelji so potrebni, ne samo ljubimci.

Sylvie Vartan, 20, o sebi:

Jaz nisem zvezda. Samo mlada deklica sem, ki prepeva in ima pri tem svoje veselje. Če jo mnogi radi poslušajo, je to še lepše. Ampak več ko imam uspeha, bolj se ga bojim.

Edini moj problem sem jaz sama. Tako težko je spoznati samo sebe.

Predvsem ljubim otroke in živali, sploh vsa bitja, ki potrebujejo nežnost in varstvo. Otroci so moji najboljši prijatelji in zvesti privrženci. Pišejo mi številna pisma, včasih tudi 1.500 na dan. Nikoli ne bi hotela narediti kaj, česar otroci ne bi smeli videti ali slišati. Zato tudi še nikdar nisem vzela kakšno kočljivo ali dvoumno vlogo.

Včasih sem rada sama. V samotni človek najlaže najde samega sebe.

Zame je en sam idealni moški — moj zaročenec Johnny Hallyday.

Ce se dva ljubita, potem naj to traja celo življenje. Ne bi mogla prenesti misli, da Johnny ljubi drugo dekle. Rajši bi umrla.

Poroka? Treba je znati čakati. Zakon je že nekaj posebnega. Treba je dolgo premišljevat, preden se odločiš za ta korak, celo če si našel pravega partnerja.

TEATER SE PREDSTAVI...

Blisč (zunanji in notranji). Jeseniški gledališki entuziasti so se vračali s Hvara, s festivala gledaliških amaterskih dručin Jugoslavije (za festival so bili skupaj s Tolminčani izbrani na republiški reviji amaterskih dramskih dručin v Novem mestu). Vedno znova je stekel pogovor o festivalu, o morju, o ljudeh tamkaj in o lastnem uspehu. No, ta uspeh... Saj so ga smeli pričakovati, saj jih ni zares presenetil, saj je bil uspeh sad skoraj dvajsetletnega kontinuiranega dela, neštetihih večerov in noči. Pa vendar... Ko so na Jesenicah spet stopili na domača tla in iz domačih ust zvedeli novico, da so dobili na Hvaru zlato medaljo, da so bili tokrat najboljši v vsej državi, je bilo to tudi presenečenje. Morda tako kot taktir, ko so pred dvema letoma poželi spontan aplavz z Drževce igro »Tripe de Utolice« na festivalu amaterjev v Moku ali pred krajšim časom v Pesaru z istim delom. Jeseniški teater, pa še amaterski povrh, je zaslovel izven svoje doline, celo izven meja naše dežele. Pa to je zunanji blisč, ki dobro de, ki je nagrada in spodbuda obnem. Teater pa troši svoje moči predvsem za lastno obstojnost. Zlato odličje, ki ga bodo prišli na Jesenice slovesno podeliti, se bo pridružilo drugim v predalnih gledališke pisarne. Ponos in veselje se bosta znova utopila v delu. Pred vrati je jesen in z njo nova sezona.

Pa čemu amaterji, ki mi je razlagal svoje poglede znanec — tehnični inteligent. »Kaj pa je sploh to, ali ni to nekaj iz preteklosti, nekakšno idilično gledališko diletanstvo, nekaj zaprašena, nekaj, za kar se živ krst ne zanima več...« Poskusil sem mu odgovoriti.

Kulturno razvedrilo (ali zakaj je klub slabo obiskan). Jesenice so dolgo, razpeteno naselje. Stare in z železnim prahom pokrite hiše se stiskajo okrog železarne, okrog visokih dimnikov, iz katerih noli in dan uhaja dim. Novo sodobno naselje Plavž pa je na gornjem koncu doline. Sedem tisoč delavcev je v železarni. Tri izmene delajo dan in noč. Trd, industrijski kraj so Jesenice, dolina in hribi okrog pa so lepi. Pa kaj, ko človek večino časa preživi le v železarni in pa doma. Vsaj kanček lepote je potreben vsakemu teh ljudi. Ne zgolj lepote, fermenta, ki spodbudi razmišljanje, ki širi razgled. Temu se danes streže na različne načine. Tu sta dve kino dvorani (le žal da je umetnost v njih dostikrat serijska, industrijska in nesposobna) in je stara teatarska hiša. V njej ima svoj dom predvsem amatersko gledališče, pogosto pa prihajajo sem gostovat operni pevci, pa oktet in zabavni ansambli. Jeseničani pravijo: »Koncerte pa prav radi poslušamo. Je vedno polna dvorana!« Za gledališče je zanimanja nekaj manj, kar precej manj, čeprav je gledališče iz leta v leto boljše, na višji kvalitetni ravni. Gledališče je pač domače, jeseniško, tuje pa vedno lepše diši. Tu so še svobodni folkloristi (pred nekaj dnevi so se predstavili Ljubljani v Studentskem naselju, domači in tuji turisti pa jih lahko večkrat gledajo na Bledu in v Kranjski gori — lep primer, kako se lahko tudi amaterstvo vključi v turistična prizadevanja). In seveda je tu še dosti drugega, vsega pač ni mogoče naštet.

Ne smem pa pozabiti klubskih večerov v Delavskem domu. Vsak terek so in program je skrbno pripravljen. Enkrat je filmski, drugič likovni, pa literarni in glasbeni. Predavanje je večkrat spremljano celo s projekcijo filma. Na te večere pride

trideset, štirideset ljudi, tudi dosti manj, kakor pač. Premalo za kraj z 18.000 prebivalci, veliko premalo. Eno in drugo kaže na to, da bi kulture in razvedrila želan človek mogel biti deležen marsičesa, le da je interesov malo.

TV antene (magnetni, ki zadržujejo ljudi doma). Kje so vzroki? Najbrž jih je več. Eden izmed pomembnih vzrokov bo najbrž v spremenjeni podobi Jesenic. Novo naselje Plavž je daleč od dvorani. In ljudem se ne da na pot, ostajajo kar v svojih domovih. In na strelah stanovanjskih blokov in stolpnice... je pač tako kot povsod drugod pognal gozd televizijskih anten. Saj televizija je lepa reč in potrebna in tako naprej... ampak v tem trenutku je pač ljudi hudo priklenila nase, na škodo polnokrvnejšega razvedrila, tudi na škodo nadaljnega razmaham amaterske kulture. No, saj kultura ni vse, še zdaleč ne. Toda na Jesenicah je po drugi strani dosti ljudi, ki ne vedo, kakšno imenitno gledališče imajo, ki morda niti ne vedo, da imajo gledališče (pravijo, da pristni Parizani nikoli ne gre na Eifflov stolp).

Računi (ki tudi škripljejo). Če že govorimo o gledališču, kakšno pa je, kako dela? Saj to ni nekaj nepredstavljivega. Danes se bolj kot kdajkoli prej začne vse pri ekonomiki, pri računih. Zakaj naj bi bilo tokrat drugače. Amatersko gledališče Tone Čufar je sestavljen del občinskega sveta. Svobod in prostovoljni društvi. Denar pa mu daje sklad za kulturo in prosveto. Devet milijonov. Za gledališče, ki je dalo v zadnji sezoni šest premier in ki zbira okrog sebe štirideset amaterjev in nekaj poklicno zaposlenih ljudi (administracija, tehnična služba), to pač ni pretiran denar. Tudi če prištejemo tej vsoti za poldrug milijon prodanih vstopnic. Iz tega denarja je treba

vzdrževati ostarelo stavbo, plačevati kurjavo, elektriko itd. Upravnik gledališča Bojan Čebulj pravi: »Število premier smo morali v primerjavi s prejšnjimi leti skrajšati prav zaradi štedenja in denarjem. Gledališče tudi redno gostuje v Hrušici, Dovjem, Breznici, Bohinjski Beli, Gorjah, na Bledu, v Podnartu, Lancovem, Kraju itd.« Naj še citiram upravnik: »Gostovali bi še več, pa so prevozni stroški za kulise prav strahotni. Zato smo morali tudi število gostovanj omejiti.«

»Dom Bernarda Albe« (s tem so začeli, potlej pa so dali še 71 predstav). Dvoje mladinskih iger (Carobna pisčalka F. Roša in B. Gorjana in Rede in modro v mavrici V. Bauerja) in štiri premiere za odrasle (Lorca, Raband, Mirko Zupancič in Goldoni), to je uspeh zadnje sezone. Lorcin »Dom Bernarda Albe« so zaigrali kar devetnajstkrat. Bojan Čebulj pravi: »Porumi želijo, da bi imeli več lažjega repertoarja, da bi pridobili občinstvo, ki ne zahaja v gledališče. Jaz sem tudi za veselje stvari, toda ne za lahke. Navsezadnje smo gledališče in ne zabavišče. Prav tako obstaja želja, da bi nekaj igralcev zaposlili poklicno.«

»Pa boste to storili?« se zanima. »Ne, v nobenem primeru,« pravi. »To bi pokvarilo vse, tudi smisel našega dela.« »Slišal sem,« sprašujem, »da so vsi igralci tudi sicer nagajeni?«

»Da, dobe odškodnino,« mi pojasnjuje. Toda šele tisti, ki so uspešno odigrali troje vlog. Odškodnina pa se plača samo za predstave in ne za vaje, znaša pa od 100 do 900 dinarjev. Toda zgornje meje skoraj nikoli ne doseže. Pa še ta simbolična vsota zbuzja nekaj zavisti.

Kaj pravijo igralci (pravzaprav igralke)? Kaj je jeseniški amaterski igralec po poklicu? Teško je tipizirati njegov poklic, ker so tu tako profesorji kot

učitelji, kvalificirani delavci, strugarji, tehniki, dijaki in študentje, električarji, livarji in trgovski pomočniki, pa administratorke, tajnice, računovodkinje in gospodinjice.

Teško je sredi avgustovskih dni najti koga, saj je to še čas počitnic. Odrske deske sedaj samevajo. Vseeno se mi je posrečilo, da sem spregovoril po nekaj besed s dvema igralkama, ki sta pri gledališču že od vseh začetkov in ki sta na hvarskem festivalu dobili tudi diplomi. Igralki so močna stran gledališča. Moške je težko dobiti, pa tudi k vojakom odidejo, zaposlijo se kje drugje in niso tako vztrajni.

Stanko Geršakovo, tajnico tehničnega direktorja železarne, sem našel doma, sredi družine. Zmotil sem jo za trenutek. »Brez gledališča bi težko živela,« je povedala. »Saj so me v neki igri že kot otroka nesli čez oder. To je najbrž pomagalo,« se je zasmejala. In kako gleda na njeno sodelovanje pri gledališču družina, sem se zanimal. »Saj jih lahko kar vprašate... Ze zdavnaj so se navadili. Vedo, da ne morem brez odra. Sicer pa, o tem je težko reči kar na hitro nekaj besed.«

Tudi Marjančo Čebuljevo sem našel doma. Saldokontistka je v Univerzale. O tem, kaj ji pomeni jeseniški oder, je niti sprasoval nisem. Saj sem ji lahko prebral z obraza. Rekla je: »Najbolj sem vesela, kadar čutim, da nam občinstvo sledi, kadar nas nagradi tudi pri odprtju scene. Ampak Jeseničani so bolj varčni s pohvalo.« Izza vrat sta pokukala njena sinova. »Vesela sta, kadar sem doma. Rada pa gresta tudi v gledališče,« je povedala. »Včasih ju vzhvame na vaje. Skoditi jima ne more.«

»So Jesenice naklonjene teatru in njegovemu delu?« »Žal bolj malo.« V njenem glasu je prizvok zagrenjenosti. Čuti se, da je to pogosta tema

razgovorov med gledališčiniki. »Predstavniki oblasti imajo bolj malo razumevanja. Pa tudi podjetja nam ne gredo preveč na roko, kadar moramo kam gostovat. Na primer na republiško revijo ali sedaj na Hvar. Treba je vzeti kar redni ali pa izredni neplačani dopust...«

Občinstvo. »Tisti je pa bil tko!«. Rekel sem že kako besedo o občinstvu. Več ali manj je stalno, takšno, ki že leta in leta zahaja v gledališče. Ti tudi zahtevajo repertoar s težo. Sicer pa je prav po gorenjski zadržano. Ploškati ne zna preveč. Žal v teater ne pride inteligenca, te pa je na Jesenicah veliko.

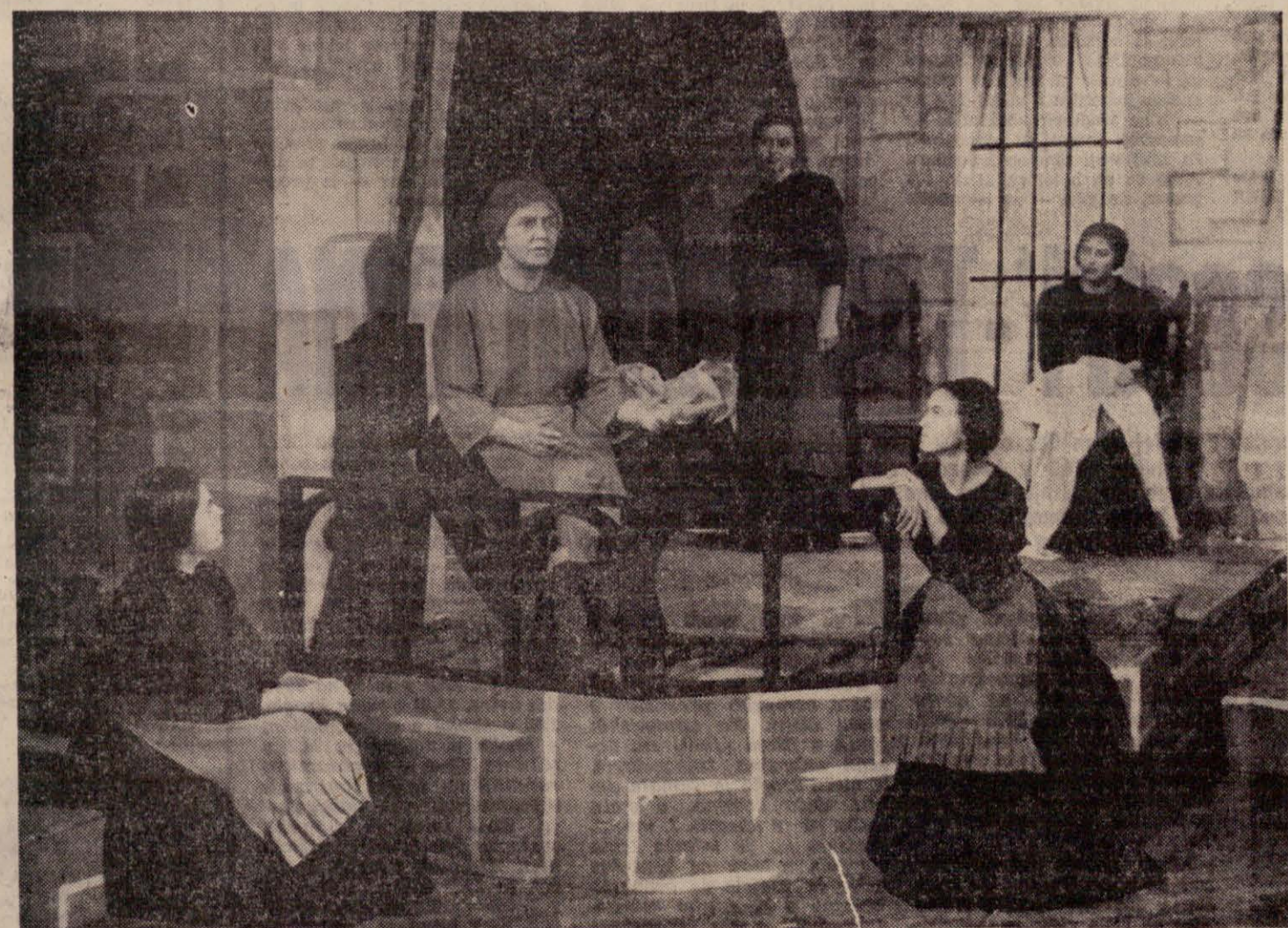
Gledališčiniki skrbno prisluhnejo tudi kritiki, malo manj tisti v lokalnih časopisih in malo bolj tisti ljudski. Ljudski glas je hudo kritičen in neumljen. Ze kmalu po premieri se sliši: »Tisti pa ni bogve kvak ali pa »To je pa fajna.«

Dvajset let (tako kot doslej).

Z novo sezono stopa gledališče v dvajseto leto svojega dela. Bojan Čebulj pravi: »Začeli bomo z domačim delom, hvarsko zlato nam nalaga še več dolžnosti. Ra je bomo dali manj premier, pa čiste boljše. Ob dvajsetletnici bomo napravili slovesnost, hrušča pa ne potrebujemo. Ob delu zanj tudi ne bo časa.«

Navkljub vsem težavam, razumevanjem in nerazumevanjem, je človek vesel, da imamo pri nas toliko žarišč amaterske gledališke kulture. Saj je v Tolminu, pa v Novi Gorici, v Novem mestu, Zagorju, Trbovljah, v Ravnah na Koroškem, Velenju in še kje drugje podobno, neke bolj na široko zastavljeno, druge manj. Če je bil nekoč pojem amaterizma enak pojmu primitivnosti, naivnosti, se je to dokaj premaknilo. Kvaliteta najboljših predstav dramskih dručin je prav presenetljiva. Morda prav zato, ker je zraven velika mera navdušenosti in volje.

JANEZ KAJZER

AMATERSKA ZLATA MEDALJA ZA »DOM BERNARDE ALBE« v uprizoritvi jeseniškega amaterskega gledališča »Tone Čufar«. Na sliki: Vera Čezmanová, Marjanča Čebuljeva, Darinka Korošičeva, Anica Vistržva in Tatjana Koširjeva

Iz tujih izvirov :

Potegavščina z Jankom in Metko

V nemškem Spessartu je petinštiridesletni profesor Georg Ossegg iz Aschaffenburga po temeljitem študiju terena zasadil lopato v tla in približno dva metra globoko zadel ob žensko okostje. Lobanja in spodnji ud so bili deloma zogle-ni. Kakor je ugotovil amaterski arheolog, je šlo za »žensko največ petinštridesetih let, ki je še bila mrtva, ko so jo vrgli v krušno pečo.«

Mož je kopal naprej. In res je v bližini okostja našel še nekaj, kar je preselilo vsa pričakovanja. To je bila majhna železna skrinja. Mukoma jo je odprl in glej, v skrinji je bil poleg pekovskega orodja in ostankov kolača še na roko popisan list skoraj strohnela papirja. Na papirju je bil zapisan recept. Dan te »najpomembnejše« Ossegove najdbe: 15. julij 1962. Velik dan, kajti s tem je Ossegg razkrinjal slovito pravljico bratov Grimmov o Janku in Metki. Njegova raziskovanja je nato popisal frankfurtski pisatelj Hans Trazler in jih objavljal v knjigi z naslovom »Resnica o Janku in Metki«.

Resnica se je izluščila iz starih arhivov in modernih znanstvenih raziskav okostja, odigrala pa se je pred okroglo tristo leti, ko je bila pekovka Katharina Schraderica žrtev krvavega zločina. Schraderica je namreč poznala skrivnost, in sicer poseben recept za nemški nacionalni kolač, imenovan »Lebkuchen«. Recept je ženska dobila pri opatu v Quadlinburgu, toda s tem si je nakopala jezo dvornega vojvodskega peka iz Nürnberga Hansa Metzlerja.

Komaj komaj je Schraderica živa prestala čarovniški proces in, kakor piše Trazler, leta 1647 našla skrivno zatočišče v samotni hiši ob Engelsbergu v Spessartu. Tam pa sta jo še istega leta odkrila pek Metzler in njegova sestra Grete. Trazler: »Hans in Grete Metzler... sta vdrta duri,

zadavila žensko in jo vrgla v eno od štirih peči.« (Hans in Gretchen, po naše: Janko in Metka).

Zaman pa sta zločince premetala hišo, recepta, ki sta ga iskala, ni bilo nikjer. »Recept, zaradi katerega je čarovnica morala umreti, je našel šele tristo let kasneje Georg Ossegg. In sicer v skrivnišči ob zidu koče.«

Ossegg je tudi domneval, da sta avtorja pravljice o Janku in Metki vedela za krvavi zločin, vendar sta ga zamočala, saj je bila pravljica snov preveč mikavna — »kar spravlja ravnanje bratov Grimm seveda v kaj čudno luč. Stvar je torej zašla pod literarnozgodovinskem odkritju in ko je Trazlerjeva knjiga v spominskem letu bratov Grimmov — lani — izšla, je zelo hitro zbudila pozornost. Odmev je bil presenetljiv:«

● 18 inozemskih založb se je potegovalo za pravico prevoda, saj so pričakovale znanstveno senzacijo. Celotno Japonsko je prišlo pismo: profesor Takemura, strokovnjak za sodno medicino, je prošil za pravico prevoda;

● neka frankfurtska profesorica je prosila avtorja za natančen popis kraja oziroma koče, da bi lahko svoje matirante popeljala v Spessart na ekskurzijo;

● vzhodnoberlinski »BZ am Abend« se je pod naslovom »Janko in Metka — morilca?« spraševal, ali so prišli na sled kriminalnemu primeru iz zgodnjekapitalistične dobe;

● časopis »Ruhr Nachrichten« je nekemu dračku, ki je podvomil v resničnost odkritja, odgovoril, da je »Trazlerjevo delo vseskozi resno mišljenko;

● urad za kulturo porurskega mesta Recklinghausen je arheologa Ossegga povabil, naj pride predavat.

Toda Ossegg se povabiti ni mogel odzvati. Ossegga sploh ni bilo in ga ni. Ossegg je prav tako proizvod Trazlerjeve domišljije kot vsa ostala arheološka zgodba.

Karikaturist in humorist Trazler je hotel napisati samo parodijo na modno poljudno-arheološko pisanje, ki zlasti v Nemčiji že ves čas po vojni bujno cvete. Da bi bilo vse skupaj kar najbolj pristno, je knjigo ilustriral tudi s številnimi fotografijami. Raziskovalca Ossegga je za fotografije igral kar sam z nalepljenimi brki in nikljastimi naočniki. Pekovsko orodje si je sposodil iz otroške sobe svoje hčerkice in ga fotografiral. Recept pa je našel v dr. Oetkerjevi kuharski knjigi.

Parodija se je izkazala za največjo literarno potegavščino zadnjih let, kakor je zapisal časopis »Berliner Morgenpost«. Je res — ni res? Profesorju Takemuri so kasneje le mukoma dopovedali, da vse skupaj ni res in da naj opusti misel na prevod. In neki bralec, ki so ga zbegale deloma naslede in deloma dvomeče recenzije, se je razhudil: »Kdo, za vraga, mi zdaj lahko pove, kaj je pravzaprav s to knjigo o Janku in Metki?«

Razhudil se je tudi herborski javni tožilec Sieber, ki se ni čutil »samo za nos povlečenega, ampak tudi oškodovanega«. Vločil je tožbo zaradi goljufije. Na prvem policijskem zaslišanju pa Trazler ni zavrnil očitka goljufije. Trazler: »Tako nenavadnega primera pa sodnikom in strokovnjakom res ne smemo vzeti iz rok!«

Medtem je izšla že druga naklada Trazlerjeve knjige — seveda z dodatnim podnaslovom: »Verodostojna parodija.«

(Hans Trazler: Resnica o Janku in Metki — Dokumentacija pravljice bratov Grimm; Frankfurt)

Branja Crnčević:

PIŠI KOT MOLČIŠ

Srečaval sem ljudi brez prijateljev. Nikogar še nisem srečal brez sovražnikov.

Kako naj verjamemo človeku, ki ima prednike zaprte v kletki.

Resnici je prepovedano, da bi se pojavljala gola.

Kadar hočem slišati resnico, si zamašim ušesa.

Pisec, ki želi vladati, je hujši od vladarja, ki želi pisati.

DO ZAD-NJEGA ČASA...

s fluorom

Vi ne mislite na vaše zobe. Najmanjši kvar lahko postane nevaren in kmalu boste imeli skrbi in bolečine toda...

OPTODENT PASTA ZA ZUBE SA FLUOROM

OPTODENT

pasta za zobe s FLUOROM

čuva in neguje vaše zobe

Trajen občutek prijetne svežine

NEVA ZAGREB

ŠTIRJE DNEVI POEZIJE V STRUGI IN OHRIDU

V četrtek, 27. avgusta se je začela v Strugi v Makedoniji zanimiva književna manifestacija — večeri poezije. V štirih dneh so se zvrstili literarni večeri, na katerih so sodelovali pesniki iz vse države, razgovori književnikov o poeziji, poslušalci pa so lahko prisluhnili tudi neobjavljenim pesnim — istočasno je bila odprta tudi razstava makedonske knjige.

Za ciljem - v nezavest!

Se nekaj dni je do osmega starta najhitrejših dirkačev v avtomobilizmu F 1 za »Grand Prix Italije« v Monzi, ki je poleg Nürburgringa v ZR Nemčiji verjetno najzanimivejša. Nedvomno ima pri tem precejšnji delež tudi tradicija, saj Italijani prirejajo dirke v Monzi že od leta 1923. V letošnjem svetovnem prvenstvu ostanejo potemtakem le še Monza (6. september), Watkins Glen (ZDA, 4. oktobra), Mexico City (25. oktobra) in East London (Južna Afrika, 26. decembra).

Zeltweg (23. avgusta) ni hotel dati prednosti veliki četvorki, (Clarku, G. Hillu, Surteesu in Brabhamu), ki je pred tem s precejšnjim naskokom vodila pred ostalimi dirkači. Usoda je hotela, da so točke 9, 6, 4, 3, 2, 1 pobrali dirkači, ki jih tudi največji pesimisti niso upoštevali pri razdelitvi. Vrstni red na vrhu razpredelnice se sicer ni spremenil, zato pa se je izpopolnila velika vrzel med vrhom in dnom. Ze iz tega razloga bo Monza še zanimivejša, saj se bodo sedaj vsi dirkači temeljito spopadli med seboj. V Zeltwegu smo prišli do zanimive ugotovitve, da so avtomobili starejših letnikov vzdržali dolgo gonjo 336 km ali 105 krogov, medtem ko so zadnji modeli 64 radi odpravljali že mnogo prej. Zmagovalec Bandini na 6-cilindrskem Ferrariju je vse kroge peljal enako hitro; celo na istih mestih smo lahko zelo razločno slišali, kako je z ročico menjaval brzine. Strašen lov so vzdržali tudi dirkači — privatniki, ki bi lahko upravičeno odstopili pred tovarniškimi dirkači!

JOHN SURTEES: LETOS NAJBOLJŠE NASLOVU SVETOVNEGA DIRKAČA

Zeltweg, 23. avgusta. Velika mrdžnost v boksu, mehaniki vseh tovarniških ekip, z različnimi ključji v rokah, še zadnje pregleduje stroje. V ograjenem prostoru »Team Ferrari« je posebej živahno, saj številni fotoreporterji in poročevalci raznih časopisov pridno slikajo in nabirajo gradivo za svoje redakcije. Nema doma oglasilnice grmenje dirkalnega Ferrarija V8, s starino št. 7, ki ga pilotira znani angleški dirkač John Surtees. Opazimo ga zraven mehanikov, kako pazljivo spremlja gibe njihovih rok, ko nekaj onegavijo okrog vžiga. Potem ko se je prepričal, da motor deluje normalno, se je umaknil za posebnim kamion-transporter, last tovarne Ferrari, ki z njim prevaža dirkalne avtomobile. Na drugi strani kamiona se je pravkar preoblačil v kombinizon, ko smo ga poprosili za razgovor.

● KAJ NAM LAHKO ZAUPATE IZ SVOJIH ZGODNINJ LET?

»Rodil sem se l. 1933 v Forest Hillu v predmestju Londona; sem sin trgovca z motorji in avtomobili. Okolje je tako precej pripomoglo, da sem se že kot majhen fantič zanimal za motorje, posebno rad pa sem vdihaval bencinske hlape. Oče je večkrat dejal, da sem se že rodil

s »francoskimi« v roki. Najprej sem nastopal kot očetov sovozač v prikolici, šele s 17 leti sem pričel tekmovali sam na motorjih.

● VEČKRAT STE BILI SPORTNIK LETA V VELIKI BRITANiji?

»To priznanje so mi dodelili trikrat, enkrat pa celo posebno kolajno Britanskega imperija — United Kingdom. Z motorji sem edilno zmagoval, tako da sem bil svetovni prvak v kategorijah 500 cm, 350 cm in 50 cm kar od 1938 do 1960, torej tri leta

da je bila pista skoraj povsem pod vodo. Najslabše je bilo to, ker nikakor nisi mogel videti vozila pred seboj. Drugič pa so me morali spet s kisikom oživljati; to je bilo na dirki »12 ur Sebringa« v Ameriki, kjer so izpušni hlapi prodirali v kabino. Kljub temu sem zmagal, čeprav sem za ciljem padel v nezavest.

● STE POROČENI?

»Ze dve leti. Tudi Patricia je navdušena nad tem nevarnim športom; njen oče je bil namreč tudi dirkač. Pravi strokovnjak je že, saj me na vseh dirkah

LESTVICA SVETOVNIH AVTOMOBILSKIH PRVAKOV

Leto:	Prvi:	Drugi:	Tretji:
1950	Farina (Italija)	Fungio	Fagiolli (Italija)
	Alfa Romeo	Alfa Romeo	Alfa Romeo
1951	Fangio	+ Ascari (Ital.)	Gonzales (Argent.)
	Alfa Romeo	Ferrari	Ferrari
1952	Ascari	Farina	Taruffi (Ital.)
	Ferrari	Ferrari	Ferrari
1953	Ascari	Fangio (Argentina)	Farina
	Ferrari	Maserati	Ferrari
1954	Fangio	+ Hawthorn (V. B.)	Gonzales
	Maserati (Mercedes)	Ferrari	Maserati/Ferrari
1955	Fangio	Moss (V. B.)	Castellotti (Ital.)
	Mercedes	Mercedes	Lancia/Ferrari
1956	Fangio	Moss	+ Collins (V. B.)
	Maserati	Maserati	Ferrari
1957	Fangio	Moss	+ Moss (Ital.)
	Maserati	Vanwall	Ferrari
1958	+ Hawthorn (V. B.)	Moss	Brooks
	Ferrari	Vanwall/Cooper	Vanwall
1959	Brabham (Avstral.)	Brooks (V. B.)	Moss
	Cooper	Ferrari	Cooper/BRM
1960	Brabham	McLaren (N. Zel.)	Moss
	Cooper	Cooper	Cooper/Lotus
1961	Phil Hill (ZDA)	+ von Trips (ZRN)	Moss, Gurney (ZDA)
	Ferrari	Ferrari	Lotus, Porsche
1962	Graham Hill (V. B.)	Clark (V. B.)	McLaren (V. B.)
	BRM	Lotus	Cooper
1963	Clark	C. Hill	Ginther (ZDA)
	Lotus	BRM	BRM

Op. p.: dirkači, označeni s križcem, ne živijo več.
Vrstni red za letošnje svetovno avtomobilsko prvenstvo formule 1 po »Veliki nagradi Avstrije« v Zeltwegu: 1. G. Hill 32 točk, 2. Clark 30, 3. Surtees 19, 4. Ginther 17, 5. Bandini 15 točk, itd.

zapovrstjo. Prijatelji so me nagovarjali, naj poskusim še na avtomobilu, kar je bila tudi moja tiha želja.

● IN POTEM NA DIRKALNI AVTOMOBIL?

»Podpisal sem pogodbo z ekipo Bowmaker, kjer sem vozil »Cooperja« pozneje pa »Lolo«. Tri leta sem dirkal za Bowmaker, nato pa sem odšel v Italijo k Ferrariju. Tam so me zelo dobro poznali, saj sem dal časa dirkal na italijanskim motorjih MV Augusta. Nekaj časa sem bil sovozač na velikih dirkah avtomobilov kategorije Grand Tourismo, šele ko so me dovolj spoznali, so mi zaupali volan Ferrarija V 6 formule 1.

● S KATERIMI ZMAGAMI STE NAJBOLJ ZADOVOLJNI?

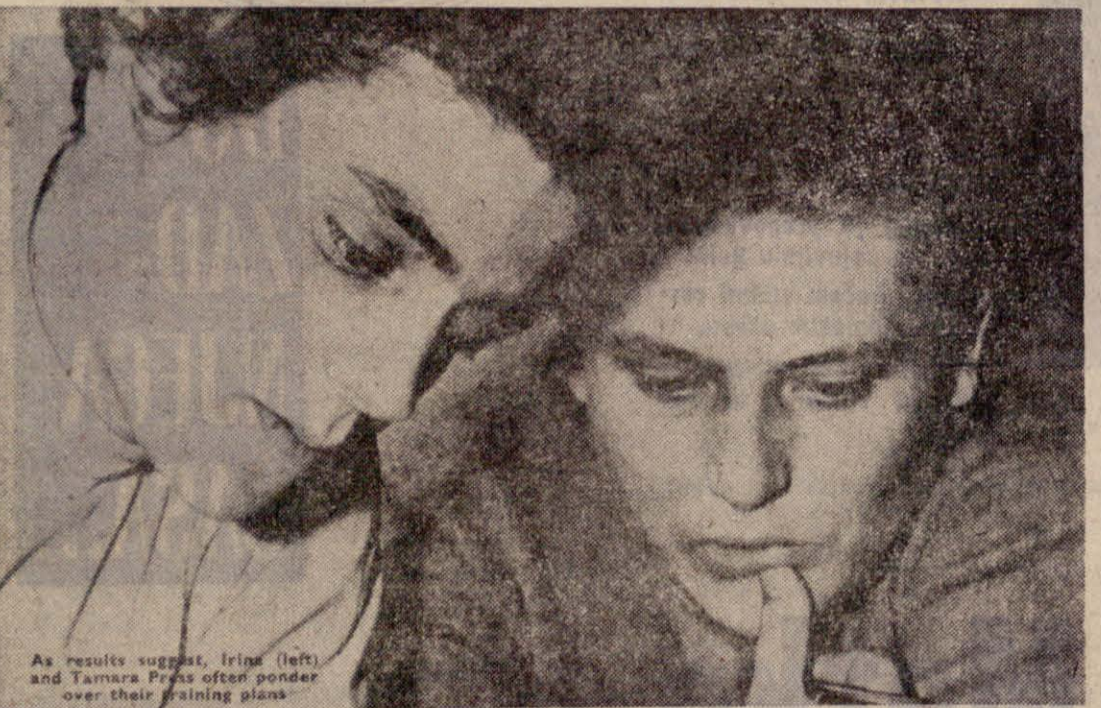
»S tistimi, kjer sem se najbolj boril in najbolj izpostavil svoje življenje. Sem spada seveda Nürburgring, kjer sem že dvakrat zasedel prvo mesto v kategoriji F 1. Spominjam se še ene izmed najtežjih dirk v Tasmaniji, v Brisbaneu, kjer sem premagal svetovnega prvaka G. Hilla, ki je bil drugi. Vreme je bilo nemogoče, saj je že nekaj dni neprenehoma deževalo, tako

sprenja, na treningih pa mi merj čast.

● ZA ZAKLJUČEK — KAKO BO V MONZI?

»Potrudil se bom čim bolj, ker bi želel odnesti zlato lovoriko tudi s tega dirkališča. Seveda, konkurentov je več kot dovolj. Poslovili smo se od tega prijaznega in svetovnega Angleža, saj smo opazili, da so ga mehaniki že spet klicali. Sicer pa, minilo je že več kot osem minut, zmenila pa sva se samo za eno ali dve.

TEKST: FRANC DEZMAN
FOTO: VEČER

»Zlati sestre«, sovjetski šampionki Irina in Tamara Press

kratko toda novo

V Peruju — dravci, ki je leto doživljal najbolj grozljivo tragedijo v znamenju športne nestrpnosti — se začela nova prvenstvena sezona v nogometu. Seveda so

najboljšemu - plaketo branka ziherla

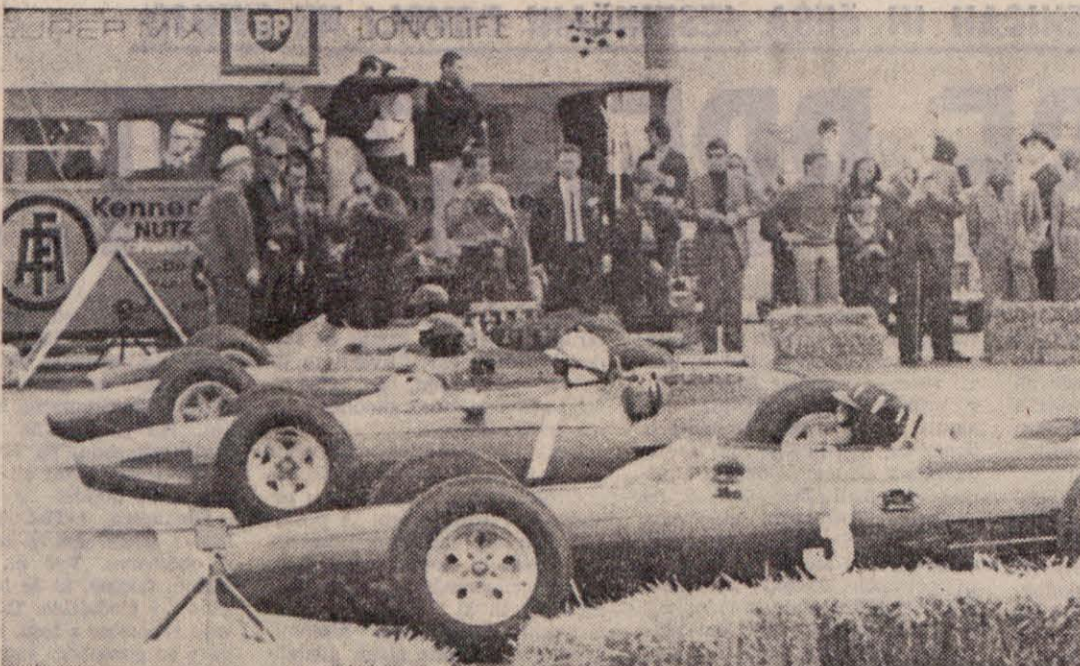
BRANKO VIVOD — 2,10 m V VIŠINO

Na atletskem dvoboju med Jugoslavijo, Švico in Italijo v Modeni je Celjan Branko Vivod dosegel nov državni rekord v skoku v višino — 2,10 m.
1. Vivod (Kladivar) — atletika, 23, 2. Špan (Ljubljana) — atletika, 15, 3. Stanežič (Kladivar) — atletika in Vrhovšek (Ljubljana) — plavanje, po 7, 5.—7. Vrhovšek (Ljubljana) — streljanje, Reboljeva (Ljubljana) — streljanje in Lubejeva (Kladivar) atletika, po 5, 8.—9. Stanovnik (Olimpija — Sv.) — atletika in Babič (Videm — Krško) — motoristika, po 4, 10.—11. Dermastia (Ljubljana) — plavanje in Visečnik (Maribor) — motoristika, po 3, 12.—14. L. Pintar (Kranj) — motoristika, Lesek (Kladivar) — atletika in Kržišnik (Ljubljana) — odbojka, po 2, 15.—17. Pere (Kladivar) — nogomet, Arslanagič (Olimpija) — nogomet in Lipovnik (Maribor) — motoristika, po 1 točko.

cevi. Dostop na igrišče bo razen 25 osemnam, ki so neposredno vključene v igro, dovoljen samo redkim posameznikom — toda nobenemu reporterju. Vsi protesti proti temu ukrepu doslej niso zaglegli.

Te dni se je končala tajna razprava proti neznanemu lovcu, ki je 10. septembra 1963 po nesreči ustrelil nekdanjega smučarskega svetovnega prvaka in državnega trenerja Švice Georgesa Schneiderja. Krivce je bil oprosten vsake krivde in kazni. Sodišče se je prepričalo, da se je ustreljen v meniju, da je lova že konec, tako neprevidezni pa po postem gručanju in bil še sumljivo obložen v usnen jopici, da ga je strelce zamenjal z divjadijo. Oddal je en sam strel in zadeti je bil pri prči mrčev.

48-letni avstrijski smučarski skakalec Sepp Bradl, čigar ime je zgodovinsko povezano z veliko Blondkova skakalnico v Planici, na kateri je prav on marca 1936 postavil prvo in nad 100-metrsko znamenje, je odšel te dni za trenerja v Švico. Mož je v tem svojstvu deloval že leta in leta v ZR Nemčiji in doma ter slovi kot izvesten in smotan učitelj te vriste. Bradl so poverili nalogo, naj spravi švicarski skakalniki kader na nekdanjo raven tja do leta 1968 — do zlatih olimpijskih iger v Grenoblu.

Mojsiri na startu v Zeltwegu: G. Hill (Številka 3), Surtees (7), svetovni prvak Clark in D. Gurney

Portillo kaže čudna rebra

Obisk dveh evropskih novinarjev je odkril osupljivo odročnost in klavno preprostost

Dobro leto je minilo od tedaj, ko so na kongresu FIS v Atenah sprejeli sklep, naj bodo prihodnje FIS alpske tekme za svetovno prvenstvo (1966) v Portillo — na nadmorskih višinah do 3000 m v čilskih Andih. Cela ploha ugovorov in pomislekov se je usula po svetovnem tisku na to nerazumljivo odločitev, potem pa kmalu vse tiho je bilo. Portillo je obdržal svoj mandat in prireditelji so se ta čas začeli ozirati okrog sebe, kako se bodo kolikor toliko pametno spravili nad to nalogo.

Pred kratkim sta se iz Čila vrnila oba zastopnika mednarodne zveze športnih novinarjev (Svitar Karl Erb in Francoz Serge Lang), ki sta bila tamkaj na ogledih in prinesla od onodprve verodostojne podatke, zlasti kar zadeva poročevalsko službo. Za zdaj je podoba tega južno ameriškega prizorišča FIS tekem (na sporedu bodo v drugi polovici avgusta, torej sredi polne in kopalne sezone v Evropi) vse prej ko razveseljiva. Kraj je oddaljen kake štiri ure avtomobilske vožnje od Santiaga — doseže pa ga tudi transandanska železnica v višini 2885 m — in se predvsem odlikuje po samosvoji samoti in odročnosti. Za zdaj stoji tam ob kolodvoru samo še en hotel za kakih 500 gostov, drugega — za tekmoval-

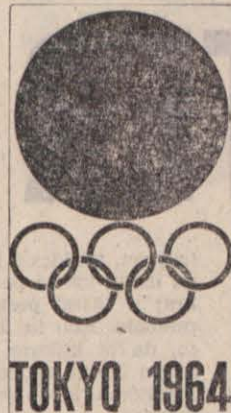
ce in oficiale spremljevalce, bo do šele zgradili in nekaj planinskih stavb. Telefonsko linijo imajo do zdaj eno samo, pravilno pa, da jo bo mogoče zadostno ojačati, brž ko bo potrebno. Novinarjem pa bodo na voljo vsa obveščevalna sredstva — in sicer po zaslugi vojske, ki bo imela v rokah pretežen del tega poslovanja.

Po tehnični strani oba znana strokovna novinarja nista izrekla nobene prehude kritike. Cilenci so s skušnjami zadnjih let z evropskih alpskih centrov pripravili ustrezne proge po andskih pobočjih — Portillo obdajajo vršaci do 5000 m in še več — tehnično dovršeno in v skladu s predpisi FIS. Pri tem so imeli precej olajšano delo zato, ker so zanje izbrali popolnoma gole terene brez dreveja in grmovja. Eno pa je, kar bi utegnilo razvajenim evropskim tekmovalcem in tudi glavnim vodnikom za vsa boljša mesta hoteli navztrik, in sicer vsa tožna samota po tem svetu in popolna odmaknjenost od vsakdanjega življenja. Trenerji iz Evrope, katerih nekateri so še tamkaj, dvomijo o tem, da bi mogli svoje varovanje v tej puščavi in sredi samih tekmovalnih ter brez drugih možnosti za vadbo kakor na progah samih obdržati v zaželeni kondiciji, še teže pa v

pravšem duševnem razpoloženju. Nevarnost, da bodo v takem vzdušju skoraj otopeli in jih bo minil sleherni polet, ne bo prav majhna.

Ne glede na vse te objektivne težave na kraju samem pa se Portillo prikazuje v dvomljivi luči tudi z vidika priprave med tekmovalci, ki se bodo razvlekli na celo sezono in poi, morale pa se bodo ravnati še po tem, da bodo zaresna tekmovalja v nenavadnih višinah okoli 3000 m, na katere se bodo šele morali — in sicer že doma — aklimatizirati. Ko bodo nared, bo treba čim hitreje skokiti v Južno Ameriko in se po najkrajši poti povzpeti na prizorišče, če bodo hoteli ostati — vsaj glede osnovnih pogojev — na ravni domačinov ali tistih, ki bodo dobo aklimatizirana lahko prenesli v sam Portillo. S primerno vrečo denarja in nekaj meseci dopusta bo to izvedljivo z lahkoto.

Po podobnih prireditvah zadnjih let v Srednji Evropi in tudi v skandinavskih državah bo do prihodnje alpske tekme FIS na južni polobli ameriške celine posebno doživljete in bodo nedvomno obogatile zgodovino te konkurence za edinstvene dogodke. Tako pa imajo prav tudi tisti, ki so zagovarjali ta prenos na daljni jug — iz propagandnih razlogov.

Svetovni dosežki v bazenih

PISE: A. PASTERNAK

KDO BO NOVI SVETOVNI REKORDER NA 100 m PROSTO?

● BOBBY MC GREGOR (53,9): OLIMPIJSKI FINALE V TOKIU SE BO KONČAL S SVETOVNIM REKORDOM.

● DON SCHOLLANDER (54,0): FAVORITI SO TRIJE AMERICANI, MC GREGOR IN PO ZADNJIH REZULTATIH GOTTVALLES...

● STEVE CLARK (54,0): SREČAL SEM DOS SANTOSA V JUŽNI AMERIKI IN REKEL MI JE, DA NE BO PLAVAL V TOKIU.

● DICK MC DONOUGH (54,0): PENILA SE BO VODA V BAZENU METROPOLITAN V TOKIU IN PRVI BO PLAVAL OKOLI 53,5...

● ALAIN GOTTVALLES (54,2): KDO BO ŠESTI FINALIST NA 100 m PROSTO? MISLIM, DA BO NAJHITREJSI PLAVALC JAPONŠKE...

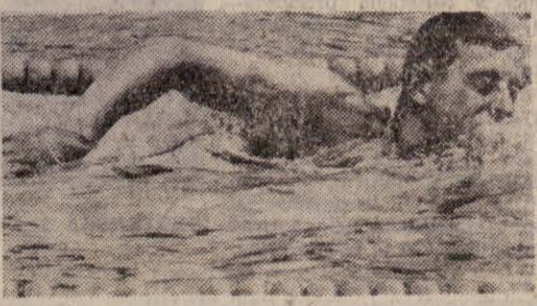
Lov za Dos Santosom

29 — Začela se je prava plavalna ofenziva na svetovni rekord v sprintu... McGregor (Škotska) je s 53,9 na 100 svrdku (100,35 m) v Londonu napovedal juris na svetovni rekord tudi na 100 m prostu. Ali ste zadovoljni s 53,9? Ne! Na obratno vedno izgubim dragocene desetinke in prepričan sem, da bom letos plaval pod 53,6, s čimer pa se ni rečeno, da bo tak rezultat zadostoval tudi za osvojitve zlate olimpijske kolajne v Tokiu... Bobby McGregor je z 21 leti po zadnjih komentarjih svetovnih ekspertov veliki favoriti olimpijskega finala na 100 m prostu in mnogi so prepričani, da lahko ogrozi njegovo zmago samo Don Schollander. V rodnem Falkirku se marljivo pripravlja za Tokio pod vodstvom svojega očeta Roberta, ki je v mladosti igral vaterpolo v reprezentanci Škotske. McGregor mlajši se vsak dan vozi z brzovalkom 40 km v bližini Glasgow, kjer studira arhitekturo... (od leve proti desni): rekorderji v sprintu — Dos Santos (Brazilija), Windle (Avstralija) in McGregor (Škotska).

30 — All ste razmišljali tudi o svetovnem rekordu na 100 m v Los Alamos pred finalom prvenstva ZDA? — Je bilo naše prvo vprašanje Don Schollanderju v pismu in čestitkah ob novih svetovnih rekordih na 200 in 400 m prostu... Res je, da sem pred finalom na 100 m prostu v Los Alamos razmišljal, da bom imel morda priložnost za novi svetovni rekord, pozneje sem — brez prave konkurence — plaval samo na prvo mesto. Skoda, da ni nastopil Steve Clark zaradi poškodbe ramena. Pred Los Alamos sem se pripravil samo za 400 m prostu, kjer sem imel nevarnega tekmeča — Murraya Rosea. Letos sploh še nisem treniral sprinta in upam, da se bom lahko pripravil bolje tudi za 100 m prostu za olimpijske kvalifikacije v New Yorku. Ali bo Rose plaval v Tokiu? »Plavalna federacija Avstralije je na posebnem sestanku odločila, da Rose ne bo plaval v Tokiu, toda prepričan sem, da odločitev še ni dokončna. Rose je v veliki formi in zares bi bilo škoda, če ne bi nastopil v Tokiu!... Na fotografiji Don Schollander s pokalom za najboljšega plavalca sveta (desno), Alain Gottvalles (levo zgoraj) in Alex Janj (levo spodaj).

31 —Velika nada Francije na olimpijski plavalni reviji v Tokiu bo 22-letni Alain Gottvalles iz pariskega plavalnega kluba Racing, kjer trenira tudi Christine Caron... Hivši svetovni rekorder na 100 m prostu in sedanjí trener ženske reprezentance Francije, Alex Janj je nedavno izjavil v Beogradu: »V olimpijskem finalu na 100 m prostu bodo plavalí McGregor, Schollander, Gottvalles, Doday in še dva Američana! Prepričan sem, da Dos Santos — ki je uradni svetovni rekorder s 53,6 — sploh ne bo potoval v Tokiu, kjer ne bi imel skorajda nobenih možnosti, da se prebije med šest najboljših! Zakaj so plavalci ZDA letos brez prave konkurence? Ali veste, da je plavanje v ZDA redni predmet v srednji šoli?... Na fotografiji: Alain Gottvalles v Clermontu Ferrandu, kjer je postavil s 54,2 nov rekord Francije.

32 — Presenetljiva novica iz Francije: svetovna rekorderka na 100 m hrbtno Christine Caron je (medtem ko ostale kandidatke za zlato olimpijsko kolajno v ZDA in Japonski trenirajo od jutra do večera) na letnem odmoru pri starem očetu v Dieppu ob obali Atlantika... »L'Equipe« objavlja vsak dan nove fotografije: Christine na plaži, Christine med igranje modbolke, Christine vesla v kanuju... Slovita trenerka Suzanne Berlioux je prepričana, da bo kratki premor v treningu samo koristil njeni varovanici v »psihičnih« pripravah za Tokio. Christine Caron je na zadnjih tekmah plavala 100 m hrbtno 1:08,6; 1:09,7; 1:09,9; in 1:09,0! Drugi najboljši čas na svetu ima Američanka Cathy Ferguson s 1:09,2!... Na fotografiji: Christine Caron — med prostim časom.

merx

KAVA

MOJ DOBRI IN ZVESTI PRIJATELJ!

Samo še pol ure in sonce bo obsijalo letališče Rostock-Marienehe. Letalski kapetan Warsitz je pravkar zdrsnil na sedež novega in nenavadnega letala. Nima propelerja in kot vse kaže tudi motorja ne, saj zija v kljunu odprtina. Nebo na vzhodu se je komaj zaznavno obarvalo z rdečino, ko se je poleg letala ustavil voziček z generatorjem. Še nekaj trenutkov in med aeroplanom in generatorjem se zvija dolg kabel. Zasliši se žvižg, ki postaja vedno ostrejši in zdaj se pokaže, da je tudi v zadnjem delu letala odprtina. Iz nje šine svetel zubelj, ki kmalu potemni. Žvižg je že skoraj neznošen, ko se letalo počasi premakne po vzletni stezi. Kapetan Warsitz dvigne roko in zapre kabino, je kleni pišč na rjaveč zagrmijo po betonu. Samo kakih pet ali šest oseb opazuje vzlet. Letalo se je dvignilo in preletelo le nekaj metrov v ravni črti, potem pa je zopet pristalo. Takoj zatem so ga odpeljali in skrili za zidovi hangarja. Pisalo se je leto 1939, 24. avgusta zjutraj.

Tri dni pozneje — 27. avgusta — se je kapitan Warsitz ob isti uri znova povzpeli v čudno letalo. To pot je resnično šinil v višavo, nekajkrat zaokrožil nad letališčem, potem pa je moral zaslon pristati na bližnjem zemljišču. Pilot je tvegaval malce preveč s strojem, ki ga še ni dobro poznal, in to se mu je maščevalo. Toda kmalu se je spoprijaznil s posadajo in letal je vedno bolje. Tudi po prvem septembru, ko je Nemčija napadla Poljsko in se je pričela druga svetovna vojna, jutranjih poskusov niso prekinili, saj je bilo takrat najmanj ljudi v okolici. Vendar je bilo letalo tako nenavadno, da skrivnosti niso mogli delj skrivati. Konstruktor je obvestil letalsko ministrstvo in 1. novembra 1939 so prispele na letališče tri pomembne osebnosti: minister za letalstvo Milch, general Udet in general inženir Lucht.

Talijanski aeroplani je bil Heinkel 178, prvo reakcijsko letalo na svetu. Profesor Ernest Heinkel, ki si je zamislil in skonstruiral že toliko letal, je pozneje zapisal o obisku: »Prikaz novega letala je sicer naredil precejšen vtis in razpoloženje teh gospodov ni bilo negativno, vsekakor pa popolnoma indiferentno.« In vendar bi bilo novo letalo izredno pomembno za Nemčijo, ki je zabredla v veliko svetovno vojno, saj bi bilo izredno orožje. Tega pa se Milch, Udet in

PETINDVAJSET LET REAKCIJSKEGA LETALA

TEHNIŠKA REVOLUCIJA ŠTUDENTA IZ GOETTINGENA

Lucht niso zavedali, razen tega jim je bilo neznan, da je imela Velika Britanija v tem času že reakcijski motor in da je pripravljala letalo, ki bi ga pogonjal tak motor. Cimprej bi bilo potrebno usposobiti tako letalo, da bi lahko poseglo v zračne bitke, saj bi bil novinec vsaj dvesto kilometrov hitrejši od najboljših letal z batnimi motorji. Toda Nemci se tega dejstva niso takoj zavedali.

Zgodovina reakcijskega pogona ali vsaj principa je dokaj zanimiva, vendar pustimo to pot ob strani Herona iz Aleksandrije, Newtona in tudi Francoisa Coanda (1910) in posvetimo pozornost dvema Angležema: doktorju Griffithu in takratnemu poročniku Franku Whittleu. Skoraj gotovo je, da sta bila prva, ki sta se ukvarjala s praktičnimi deli pri konstruiranju turboreakcijskega motorja. Whittle je že januarja 1930. leta patentiral svoj izum in je tudi pozneje prehitel Griffitha, ko je 12. aprila 1937 pognal svoj turboreaktor (model »U«).

Kaj je pravzaprav turboreaktor? Motor, ki v sprednjem delu sesa zrak, ga s kompresorjem stisne in pože v eno ali več zgorevalnih celic, kjer zrak pomešan z gorivom zgori v plin, ki potem uhaja z veliko hitrostjo iz zadnjega dela motorja ter s tem povzroča reakcijski potisk. Preden pa plinski curek švigne iz motorja, zadene še na lopatice turbine, ki po osi prenaša svoje gibanje na kompresor v prvem delu motorja. Tako je zagotovljen stalen cikel nepretrga

nega delovanja. Jasno je, da je za to potreben tudi zaganjalni motor, da bi se kompresor sploh začel vrteti. Največ težav je Whittleu povzročala turbina in zgubil je nekaj let, dokler se mu ni posrečilo doseči nemotnega delovanja motorja. Medtem pa so Nemci že napredovali, čeprav so bili splošno v zaostanku.

Tako kot v Angliji, je tudi v Nemčiji razvoj turboreakcijskega motorja potekal v dveh smereh, ki bi ju lahko imenovali po Hansu von Ohainu in Maxu Adolfu Muellerju. Ohaina, ki je že kot študent v Goettingenu projektiral turboreaktor, je februarja 1936 namestil Heinkel in mu zaupal uredništvu svojih načrtov. Marljivemu in neutrudnemu Ohainu se je posrečilo marca

schmittom 262. Nared je bil že leta 1942 in bi s hitrostjo 850 kilometrov na uro zlahka opravił z zavezniškimi bombniki pa tudi lovskimi letali. Toda Hitler je imel z njim še druge načrte, želel je narediti iz njega bombnik, s katerim bi lahko strahoval London. Posledica Hitlerjevih želja pa je bila ta, da je Messerschmitt lahko posegel v zračne boje — kot lovec in bombno letalo — šele konec leta 1944.

Komaj petindvajset let je minilo od dne, ko se je dvignilo prvo reakcijsko letalo, danes pa že nekako preziramo aeroplanes s klasičnim propelerjem. Svet je zopet postal manjši, saj je zdaj Amerika oddaljena od Evrope le borih osem ur, Japonska pa šestnajst. S hitrostjo tisoč kilometrov na

Prva verzija Messerschmitta 262

1937. leta — mesec dni pred Whittleom — nemoteno delovanje turboreakcijskega motorja He-1, ki je dajal 250 kilogramov potiska. Leto pozneje je Ohain skonstruiral turboreaktor za letalo, toda doživel je neuspeh, ki pa ga ni niti malo pobil. Nato je izdelal modificiran turboreaktor He-3B, ki je imel 500 kilogramov potiska. Ta motor so vgradili v Heinkel 178, ki je leta 1939 tudi poletel. Tri leta so potekala od teoretičnih poskusov do letala v zraku. Vsekakor uspeh.

Mueller je sprva delal pri Junkersu, poleti 1939 pa je tudi on prešel k Heinklu, medtem ko je Junkers nadaljeval delo Anselm Franz. V Nemčiji je razvoj novega motorja potekal dokaj hitro, ne da bi se pri tem najvišje oblasti kaj pridale zanimale za novotarijo, bolj počasi pa je šlo v Angliji, kjer je šele 15. maja 1941 vzletel prvi Gloster F9/40 z motorjem Whittle I-X s 400 kilogrami potiska. V tem času je v Nemčiji že krožil v zraku dvomotorni reaktivni Heinkel »He-280 V« (aprila 1941), priprave pa novi dvomotorni Messerschmitt »Me-262« pa so tudi šle h kraju.

Med prvo poleta »He-178« in »F9/40« se je vrnil zračni krst italijanskega letala Caproni-Campini N. 1, ki ga je skonstruiral inženir Secondo Campini, izdelala pa milanska firma Caproni. Privraket se je dvignil z milanskega letališča Taliedo 27. avgusta 1940, torej leto dni za »He-178«. Caproni-Campini so imeli mnogi celo za prvo reakcijsko letalo, kajpak pa je do zmote prišlo samo zaradi poslednega nemškega molka o lastnih poskusih. Omeniti pa moramo, da italijansko letalo ni bilo opremljeno s pravim turboreaktorjem, saj je kompresor gnal običajen batni motor z 900 KS (Isotta Fraschini) in turbine torej sploh ni bilo. Rezultati poskusov so bili za Italijane kaj neugodni in šele po vrsti sprememb in dopolnitev je letalo poletelo pod vodstvom pilota Maria De Bernardi na pot Milano-Rim z vmesnim pristankom v Pisi. Povprečna hitrost je bila 210 km na uro. Kmalu zatem so poskuse s tem letalom popolnoma opustili.

Kratko zgodovino prvih poletov z reaktivnimi letali moramo dopolniti še z Messer-

uro letijo danes potniška letala, vojaška pa s precej večjo od nadzvočne. In prav kmalu jim bodo gotovo sledila tudi potniška. Vse to se je dogodilo v razdobju petindvajsetih let.

(PO GIORNU)

Ali smo pred novo ledeno dobo?

Možno je, da bo na Zemlji kmalu nastopila nova ledena doba. Tako trdi novozelandski raziskovalec ledenikov dr. Wilson. O tem je postavil tudi novo teorijo.

Po raziskavah tega znanstvenika Wellingtonske univerze je vzrok ledene dobe povečanje ledenikov na Antarktiki. Zaradi odebeltive ledu so kamenine pod ledeno gneto izpostavljen tako visokemu pritisku, da se med ledom in trdno kamnito osnovo pojavi voda, ki deluje kot nekašna mazivo. Na tej plasti vode začne led hitreje drseti. Zaradi drsenja se led v podnožju topi in hitreje teče.

Rezultat je nenadno razširjanje ledenikov na Antarktiki. Povečane ledene mase odbijajo sončne žarke, temperatura zaradi tega pada in Zemlja se ohlaja. Ohladitev ozračja povzroča, da se arktični ledeniki na severu Evrope razširijo in tako mastopi nova ledena doba.

Po Wilsonovih računih razširitev antarktičnega ledu povzroči padec povprečne temperature za 6°C in zmanjšanje sončnega žarčenja za okoli osem odstotkov. To pa popolnoma zadostuje za nastanek ledene dobe. Neodvisna raziskovanja dr. Hollina z univerze Yale pa kažejo, da se ledene mase na Antarktiki dejansko širijo in da se celo bližajo nestabilnemu stanju.

Nebo v septembru

SONCE: 26. v avgustu smo opazili, kako se vse prej začne mraciti. Septembra pa nam prišeta hladno jesen in jesensko enakomerno ali jesenski ekvivalenci. 22. septembra ob 1.17 uri bo Sonce spet prekorčilo nebesni ekvator, a to v obratni smeri kakor v marcu, se pravi proti jugu. Na vsej zemlji sta tedaj dan in noč enako dolga, vsak po 12 ur. Le na severnem tečaju se konča 6 mesecev trajajoči dan in začne šestmesečna noč, obratno pa na južnem tečaju vidi Sonce po šestmesečni noči in se začne šestmesečni dan. Časovna enačba postane v septembru pozitivna, se pravi, da pravo sonce prehiteva srednjega. 3. septembra je razlika malenkostna, samo +35 sekund. Do 30. septembra pa se poveča še na +9 minut 24 sekund.

Sonce se giblje z znamenja Devica, v resnici pa je še do 14.9. pred ozvezdjem Lev, šele po tem dnevu pride pred ozvezdje Devica. LUNA: M1 a j bo 6. septembra pred ozvezdjem Devica. Prvi krakec bo 13. septembra pred ozvezdjem Skorpiona. Polna luna bo 21. 9. pred ozvezdjem Ribi. Z a d n j i k r a k e c bo 28. septembra pred ozvezdjem Dvojčka.

PLANETI: Merkur v Kraljih, kjer ni jutranje murgle, ki je v septembru še pogosta, bomo videli Merkur na vzhodnem nebu. Merkur bo 2. septembra v notranji konjunktiji, torej med Zemljo in Soncem. Nato pa se bo navidezno hitro oddaljeval od Sonca, tako da bo 14. septembra že ob 4. uri in 20 minut vzhajal. Imel bo svetilnost zvezde 1. velikosti. Na nebu bo dobro viden okoli 15 minut nato, pa bo postalo nebo preveč svetlo. Do 18. septembra bo vzhajal nekoliko prej (sonce pa pozneje), tako da bo do tega dne okoli pol ure viden.

Vidljivost se bo nato spet zmanjšala in —

ozvezdjem BIK in bo vzhajal v sredini meseca že ob 20. uri in 20 minut, na koncu meseca pa uro prej. Kroženje njegovih z malim daljnogledom vidnih stihov lun opazujemo s pomočjo podatkov astronomske priloge naše revije »Proteus«.

SATURN: Vso noč, razen zgodnje jutra, je ta lepoteč med planeti na nebu. Najdemo ga v ozvezdju VODNAR. Ker je to področje neba brez svetlejših zvezd, Saturn lahko odločimo, saj bo imel še svetilnost +0,7.

Planet URAN bo v septembru v gorah ko-

njunktiji ali za Soncem in neviden.

OZVEZDJA: Podaljšanje noči je dobrodošlo ljubitelju zvezdnega neba. Septembru je posebno ugoden za opazovanje RIMSKE OSESTE, listega dela naše Galaksije, ki jo moremo pregledati z naše zemeljske širine. Rimska cesta gre v septembru še strmo od severozhoda čez zenit proti jugu in zahodu in v tej vidni delu lepa ozvezdja: PERZEJ, KASIOPEJA, KEFEJ, LABOD, OREL in STRELEC. Prvi je zvezec še nisko nad severozahodom, drugi pa je prav tako nisko nad jugozahodom. V Perzeju je Algor, ki vsakih 60 ur spreminja svojo svetilnost; v Kefeju najdemo temnejšo zvezdo »my«, eno najlepših in v rste. V Labodu opazimo oblake zvezd pa tudi oblake temne kozmične snovi, ki zakrivajo neskončne množice zvezd tam zadržaj. Ti kozmični oblaki dele nato bolj ali manj vso Rimsko cesto tja dolj do horizonta. Desno in levo od njih pa žare milijoni zvezd, ki jih opazimo že z manjšim prizemskim daljnogledom. Posebno goste so zvezde v Labodu, v Sobieskiji je v m. s. št. 11 južno od Orla in v Strelec. Za temnimi oblaki v Strelec je orjaško središče naše Galaksije. Od našega Sonca je oddaljeno 30.000 svetlobnih let. Na vzhodni strani Rimske ceste vidimo še naslednja

1937. leta — mesec dni pred Whittleom — nemoteno delovanje turboreakcijskega motorja He-1, ki je dajal 250 kilogramov potiska. Leto pozneje je Ohain skonstruiral turboreaktor za letalo, toda doživel je neuspeh, ki pa ga ni niti malo pobil. Nato je izdelal modificiran turboreaktor He-3B, ki je imel 500 kilogramov potiska. Ta motor so vgradili v Heinkel 178, ki je leta 1939 tudi poletel. Tri leta so potekala od teoretičnih poskusov do letala v zraku. Vsekakor uspeh.

Mueller je sprva delal pri Junkersu, poleti 1939 pa je tudi on prešel k Heinklu, medtem ko je Junkers nadaljeval delo Anselm Franz. V Nemčiji je razvoj novega motorja potekal dokaj hitro, ne da bi se pri tem najvišje oblasti kaj pridale zanimale za novotarijo, bolj počasi pa je šlo v Angliji, kjer je šele 15. maja 1941 vzletel prvi Gloster F9/40 z motorjem Whittle I-X s 400 kilogrami potiska. V tem času je v Nemčiji že krožil v zraku dvomotorni reaktivni Heinkel »He-280 V« (aprila 1941), priprave pa novi dvomotorni Messerschmitt »Me-262« pa so tudi šle h kraju.

Med prvo poleta »He-178« in »F9/40« se je vrnil zračni krst italijanskega letala Caproni-Campini N. 1, ki ga je skonstruiral inženir Secondo Campini, izdelala pa milanska firma Caproni. Privraket se je dvignil z milanskega letališča Taliedo 27. avgusta 1940, torej leto dni za »He-178«. Caproni-Campini so imeli mnogi celo za prvo reakcijsko letalo, kajpak pa je do zmote prišlo samo zaradi poslednega nemškega molka o lastnih poskusih. Omeniti pa moramo, da italijansko letalo ni bilo opremljeno s pravim turboreaktorjem, saj je kompresor gnal običajen batni motor z 900 KS (Isotta Fraschini) in turbine torej sploh ni bilo. Rezultati poskusov so bili za Italijane kaj neugodni in šele po vrsti sprememb in dopolnitev je letalo poletelo pod vodstvom pilota Maria De Bernardi na pot Milano-Rim z vmesnim pristankom v Pisi. Povprečna hitrost je bila 210 km na uro. Kmalu zatem so poskuse s tem letalom popolnoma opustili.

Kratko zgodovino prvih poletov z reaktivnimi letali moramo dopolniti še z Messer-

uro letijo danes potniška letala, vojaška pa s precej večjo od nadzvočne. In prav kmalu jim bodo gotovo sledila tudi potniška. Vse to se je dogodilo v razdobju petindvajsetih let.

(PO GIORNU)

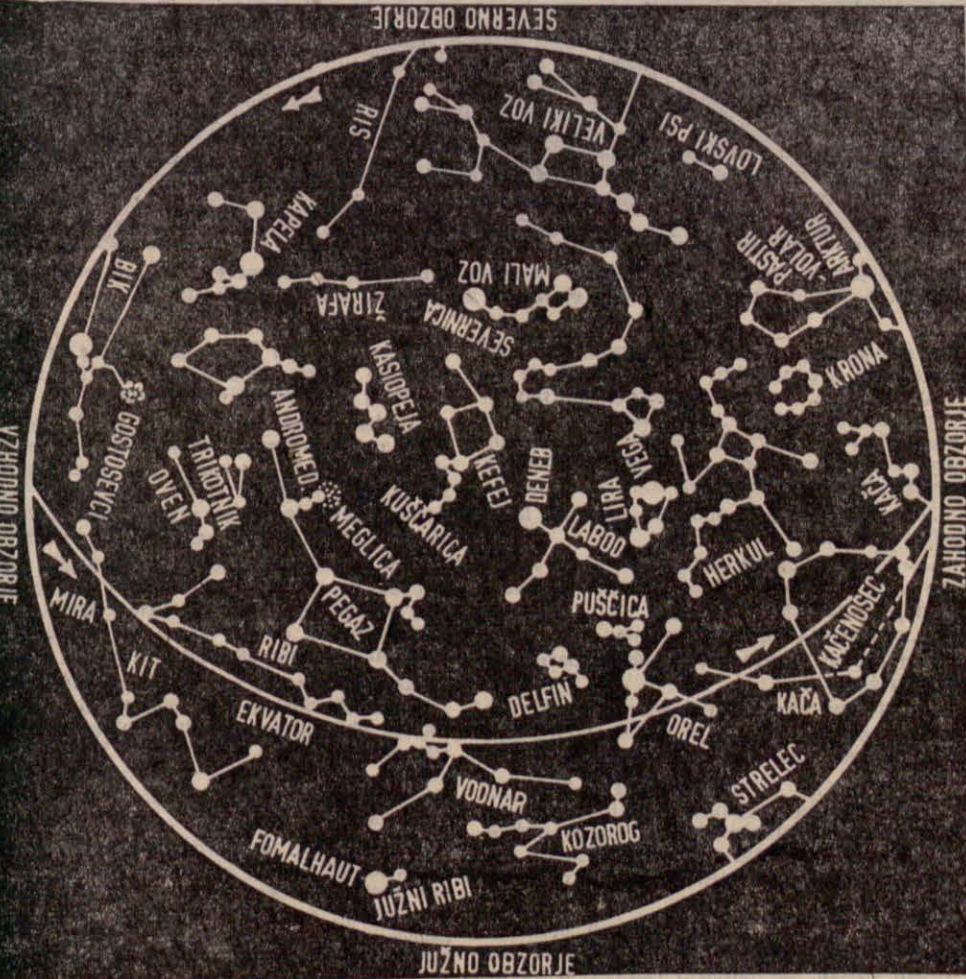
Ali smo pred novo ledeno dobo?

Možno je, da bo na Zemlji kmalu nastopila nova ledena doba. Tako trdi novozelandski raziskovalec ledenikov dr. Wilson. O tem je postavil tudi novo teorijo.

Po raziskavah tega znanstvenika Wellingtonske univerze je vzrok ledene dobe povečanje ledenikov na Antarktiki. Zaradi odebeltive ledu so kamenine pod ledeno gneto izpostavljen tako visokemu pritisku, da se med ledom in trdno kamnito osnovo pojavi voda, ki deluje kot nekašna mazivo. Na tej plasti vode začne led hitreje drseti. Zaradi drsenja se led v podnožju topi in hitreje teče.

Rezultat je nenadno razširjanje ledenikov na Antarktiki. Povečane ledene mase odbijajo sončne žarke, temperatura zaradi tega pada in Zemlja se ohlaja. Ohladitev ozračja povzroča, da se arktični ledeniki na severu Evrope razširijo in tako mastopi nova ledena doba.

Po Wilsonovih računih razširitev antarktičnega ledu povzroči padec povprečne temperature za 6°C in zmanjšanje sončnega žarčenja za okoli osem odstotkov. To pa popolnoma zadostuje za nastanek ledene dobe. Neodvisna raziskovanja dr. Hollina z univerze Yale pa kažejo, da se ledene mase na Antarktiki dejansko širijo in da se celo bližajo nestabilnemu stanju.

koncu meseca Merkurja ne bomo več videli. VENERA: Ta lep planet bo tudi v septembru razen Lune največji na jutranjem nebu. V začetku bo krožil še pred ozvezdjem Dvojčka, nato pa bo prešel pred ozvezdje Rak. V septembru bo Venera še vedno zelo blizu, saj bo imela v začetku meseca še svetilnost — 3,9, ki se bo zaradi oddaljevanja od nas do konca meseca zmanjšala na 3,7. Sprva bodo zvezdi Kastor in Poluks tvorili z Venero in Marsom četverkotnik. Medtem ko bosta daljni zvezdi »stalnica« Kastor in Poluks ostali skupaj, pa bosta planeta »popotnikas« Venera in Mars v septembru obratno črtno menjala svoj položaj in daljne zvezde pa tudi med seboj.

MARS: Vzhajal bo približno pol ure po polnočju in bo krožil pred ozvezdjem Dvojčka. Na koncu meseca bo pred ozvezdjem Rak, kjer ga bomo našli prav v bližini lepe zvezde kopice Jasli. Opazujte ga tedaj z majhnim daljnogledom, da boste razločili zvezde omenjenega kopice! V septembru Mars še ne bo dosegel večje svetilnosti, svetil bo približno tako kakor Kastor. Še preden bo minila noč, bo nebo v septembru okrašeno s petimi planeti. Visoko na nebu med Dvojčkoma bo svetli MARS; malo nižje bo žarela VENERA; blizu vzhodnega horizonta bomo videli Merkur; nad zahodnim horizontom bo rahel SATURN; a JUPITER bo stal na nebu na jugozahodu.

JUPITER: V septembru bomo začeli že zvečer uživati dogotke okoli Jupitra, ki bo stal pred

ozvezdja: še dokaj nisko stoji OVEN, više je lepi kvadrat PEČAZ, ki se podaljšuje v ANDROMEDO. Med njo in Kasiopejo opazijo s prostim oesom ali pa vsaj z najmanjšim daljnogledom ANDROMEDINO MEGLICO. V resnici je to večja galaksija od naše. Verjetno se sestoji iz okoli 300 milijard sonc in je po novejših računih 2.200.000 svetlobnih let oddaljena od nas. Lepi DELFIN je poleg Orla, nize pa sta VODNAR in KOZOROG. Zahodna stran je bogatejša, PASTIR s svojo veliko zvezdo ARKTURUS stoji tik nad horizontom. Poleg njega svetijo še v polni lepoti SEVERNA KRONA ali SEVERNI VENEC, KACENOSEC, ki drži pred seboj dolgo kačo z odprtim gobcem proti Herkulu, se je tudi že naglil daleč na zahod. HERKUL stoji ravno prav visoko za opazovanje. V njem najdemo z najmanjšim daljnogledom neko okroglo megljo. V resnici je to kroglasta kopica 100.000 sonc in je 34.000 svetlobnih let oddaljena od nas. LIRA z modrikasto belo VEGO se je že oddaljila od zenita. Zvezda epsilon ne preizkusimo ostrino svojega vida. Zvezda epsilon je dvojica. Komponenti sta oddaljeni druga od druge 208" in ravno opazljivi brez daljnogleda.

Naši stari znanec VELIKI VOZ stoji nisko nad severnim horizontom. Med njim in Malim vozom se vije Zmaj, ki še vedno dviga svojo glavo proti Vega. Lovski psi in Berenikina koda so nize kakor Veliki voz. Dvignila pa se je začel VOZNIK s svetlo KAPELLO ali KOZO.

PAVEL KUNAVR

Pri vašem poklicu so vam potrebni udobni čevlji v katerih se noge ne bodo potile in v katerih boste lahko hodili. Tovarna »RIS« je izdelala za vas odlične sintetične elastične, gibljive in trpežne podplate. Specialni profil preprečuje drsenje pri hoji. Koraki so tihi.

Kupite pri vašem trgovcu ali čevljarju čevlje s sodobnimi Risovimi podplati »SPORT« in »TORNADO« za moške, »DIANA« za ženske in »DIPLOMAT« za otroke.

V KORAK S ČASOM na elastičnih podplatih „RIS“

TVORNICI GUMENIH PROIZVODA Zagreb, Stenjevec telefon: 573-522; telex: 02-271; kom. direktor 573-849 Zastopstvo Ljubljana, telefon 36-631.

GARDEROBO ZA JESEN ŠIVAM SAMO PO MODELIH REVIIJE „Svijet”

JUGOSLOVANSKA
ŽENSKA
REVIIJA

48 strana + 4 boje + tiraža 235.000 = 100 dinara

„Svijet” jugoslovenska ženska revija 1. septembra
IZBIRA NAJDOBNEJŠIH MODELOV, MED KATERIMI JE

VSAK MODEL LAHKO VAŠ

Med besedilom je naslednje:

- Diplome na + 35 stopinj Celzija
- Bejrt — to ni Libanon
- Dolarsko šibje
- Nagrada, ki čaka ime
- Laznive poroke
- Pisma za Sando
- Moja draga Klementina itd.

Stalne rubrike:

- Zaujpljivi razgovori
- Urejanje stanovanja
- Moda, vi in mi
- Grafolog o vas
- Nasveti in recepti

„SVIJET” jugoslovenska ženska revija št 17
POVEČAN OBSEG — KROJNA POLA — NESPREMENJENA CENA —
100 DINARJEV.

NAŠIM NAROČNIKOM

KO ODHAJATE NA DOPUST, NAS OBVESTITE VSAJ
TRI DNI PRED NASTOPOM S SPODNOJ TISKOVINO.
IZREŽITE JO, IZPOLNITE TER ODDAJTE RAZNASAL-
CU CASOPISA, PISMONOSI ALI PODRUŽNICI NASEGA
LISTA.

odreži

„TT”, „DELO”, „Tovariš”
(neustrazno črtaj)

Datum od	do
STALNI NASLOV	POČITNIŠKI NASLOV
ime in priimek	Ulica, hišna številka
Ulica, hišna številka	Kraj, pošta
Kraj, pošta	Podpis

Albus

„ALBUS” — Vam
nudi lepe nagrade.
Imena dobitnikov
objavljamo v našem
tedniku.

OD SARAJEVA DO COMPIEGNA

POLOM NA GALIPLIJU

Britanska in francoska mornarica sta začeli obstreljevati dardanelske utrdbe 19. februarja ob 9.50 uri. Zunanji trdnjaviški pas je obsegal štiri trdnjave, oborožene z devetnajstimi težkimi topovi; samo štirje so bili moderni, ostali pa starega tipa z dometom od 5 do 8 kilometrov. Samo štirje topovi so torej lahko streljali nekaj dlje kot deset tisoč metrov... Bili so torej izpostavljeni ognju ladijskih topov, ne da bi sami lahko odgovarjali!

Pred tem slabotnim trdnjavskim pasom se je v treh linijah zbralo ladjeve 12 bojnih ladij, 178 ladijskih topov, od pet in pol palčnih pa do največjih kalibrov, je bruhalo jeklo na utrdbe, ki so branile vstop v Dardanelsko ožino...

Operacija je predvidevala dve fazi. Najprej bombardiranje z velike razdalje, potem pa rušenje trdnjav od blizu ter čiščenje min v ožini. Ladje so obstreljevale Turke najprej med vožnjo, ker pa zadetki niso bili točni, so dobile ukaz, naj se zasidrajo in s topovi nadaljujejo rušilno poslanstvo. Ob 2. uri so bili poveljniki mnenja, da je obstreljevanje z daljave opravilo svoje in da lahko začne drugo fazo operacije: rušenje trdnjav od blizu. Zavezniške ladje so se približale na 5 kilometrov in takrat so jih prvič pozdravili turški topovi, kar je napadalcem odpravilo, da obstreljevanje z daljave ni uničilo trdnjavskih topov. Ena trdnjava od dveh, opremljenih z modernimi topovi, je bila kmalu prisiljena k molku. Namestnik poveljnika ekspedicijskega brodografskega konvoja de Robeck je hotel nadaljevati napad še z večje bližine, toda ker je že legal mrak, je poveljnik vsega brodografskega konvoja ukazal umik na odprto morje in napada je bilo za tisti dan konec. Ladje so izstrelile 139 dvanaest palčnih granat. Lekcija prvega dne je pokazala:

1. da je neposredno obstreljevanje učinkovitejše od posrednega;
2. da so zadetki boljše, če se ladje zasidrajo;
3. da ni dovolj obstreljevati trdnjave, marveč je treba zadeti topove, ki so v njej.

Prav ta zadnja ugotovitev je bila izredno važna. Naslednjega dne je bilo slabo vreme in operacije so bile odložene za pet dni. Obstreljevanje se nadaljuje 25. februarja. »Agamemnon« je vzel na piko trdnjavo Heles, »Queen Elisabeth« Sed el Bar, »Iresistible« pa trdnjavo Kum Kale. Trdnjave so odgovorile na ogenj, toda brez uspeha. V Helesu po kratkem boju obkoljena dva daljnometna topova. »Iresistible« je s 35 granatami prisilil k molku njuna dvojčka v trdnjavi Orkanli, enega takoj zjutraj, drugega kasno popoldne. Vsa moderna obramba je bila s tem prisiljena k molku, pot v Dardanele odprta... Stare trdnjave s topovi krajšega dometa niti Turki niso smatrali za uspešne, marveč bolj za vabo, zaradi katere so sovražniki zastoj razsipali topovske granate. Mnoge teh utrdb so Turki izpraznili takoj na začetku obstreljevanja, druge so uničili ladijski topovi. Izgube na obeh straneh so bile malenkostne. Samo »Agamemnon« je bil šestkrat zadet, druge ladje so ostale nepoškodovane: trije mornarji so bili ubiti, sedem pa ranjenih.

Naslednjega dne so z ladij izkrcali oddelke po 50 do 100 mornarjev, katerih naloga je bila, pod zaščito ladijskih topov popolnoma razstreliti ves obrambni sistem ob vходу v Dardanelsko ožino. Turki se jim niso preveč močno upirali. Skupine, ki so jih izkrcali, so ugotovile, da je bilo vsega skupaj uničenih 48 turških topov. Dne 2. marca je poveljnik ekspedicijskega brodografskega konvoja »Vse zunanje utrdbe v dardanelskem obrambnem sistemu so uničene.«

Churchill je triumfal. Ekspedicija, o kateri je bilo toliko prepiranja in razprav, se uspešno razvija. Viceadmiral je takoj vprašal, koliko časa bo potrevalo, da se prebije skozi Dardanelsko ožino, in Carden je 2. marca odgovoril v posebnih brzojavki: »Štirinajst.«

Uspeh v Dardanelah je ugodno odjeknil v vseh vojaških krogih v Londonu. Ze 10. marca je dobila 29. avstralska divizija ukaz, naj se vkrca na ladje in šest dni pozneje je odplula na Lemnos... Pripravljala se je širša, ne samo pomorska operacija ob Dardanelski ožini.

Kako je dardanelska akcija odjeknila zunaj Anglije? Uspešni napad na zunanje utrdbe dardanelskega obrambnega sistema je izzval strahovit preplah v Carigradu. General Liman von Sanders, šef nemške vojske misije v Turčiji, piše v svojem dnevniku: »Turško glavno poveljstvo je bilo prepričano, da bo zavezniškim ladjam konec februarja uspelo prebiti se skozi Dardanele. Vlada, sultanov dvor in državna blagajna so se že pripravljali, da iz Carigrada odpotujejo v notranjost male Azije... Na borzi žita v Chicagu pa so padle cene žitu...«

V Rusiji je zavladalo veliko veselje, hkrati pa je Petersburg zahteval od zahodnih zaveznikov javno izjavo o Dardanelah in Carigradu. Rusi so namreč pred vstopom Turčije v vojno dajali Turkom zagotovila o ozemeljski nedotakljivosti, ko pa je Turčija bombardirala črnomorska pristanišča, je v Rusiji kot plamen znova vzkypela panslovenska romantika in z njo zahteva po Carigradu in po nadzorstvu nad Dardanelami.

Britanci so sicer novembra 1914 dali izjavo, »da je treba vprašanja v zvezi z Dardanelami in ožino reševati ustrezno ruskim željam,« toda kaj več niso bili pripravljeni izjaviti. Kaj bi sicer rekli v Sofiji, Atenah in Bukarešti?

No, marca 1915 je položaj na ruskem bojišču tak, da skušata Francija in Britanija neutralizirati ruske poraze z javno izjavo, da bi Rusija lahko dobila Carigrad, če bodo zavezniki zmagali.

Bolgarija je po dardanelskih operacijah bliskovito spremenila ton in razpoloženje. Britanska obveščevalna služba je ugotovila, da so Turki spet pripeljali vojaštvo v Edirne in razvili proti Bolgariji vojsko v obrambni črti. General Paget, šef posebne britanske misije, ki se je takrat mudil v Sofiji, je brzojavil Kitchinerju: »Operacije v Dardanelski ožini so zapustile v Sofiji tako globok vtis, da odpade vsaka možnost, da bi Bolgarija napadla katero koli balkansko državo, ki bi se pridružila Antanti. So utemeljeni razlogi za mnenje, da bo bolgarska vojska v kratkem korakala proti Turkom...«

Tudi Romunija je bila prijateljsko naklonjena Antanti. Rusija, ki prej ni našla niti 1.000 Kozakov, da bi z njimi podprla dardanelsko operacijo, je sedaj začela koncentrirati v Batumu cel armijski korpus pod generalom Istominom, ki naj bi sodeloval v operaciji, katere se bo po splošnem mnenju končala s padcem Carigrada...

Britanski poslanik v Bukarešti je javljal: »Ruski poslanik je v zadnjem času dvakrat videl italijanskega poslanika, ki mu je odkrito govoril o možnosti, da stopi Italija v vojno. Govoril mu je o konkretnih ozemeljskih zahtevah na Jadranu in o tem, kaj bi lahko Italija dobila od turškega imperija...«

In Grčija? Kakšen je bil odmev v Atenah?

Ministrski predsednik Venizelos je 11. februarja, v glavnem na kraljevo zahtevo oddalil sodelovanje v vojni na strani Antante, čeprav je bila Grčija izredno prijateljsko razpoložena do Francije in Britanije. 1. marca pa je britanski poslanik iz Aten javil v London, da je Grčija pripravljena poslati na Galipoli armadni zbor sestavljen iz treh divizij. »Venizelos bo nemara že jutri lahko konkretno formuliral ponudbo. V svojih stališčih se je že približal kraljevim, kajti kot sem izvedel iz popolnoma drugega vira, je sedaj tudi kralj naklonjen misli, da bi Grčija stopila v vojno...«, je javljal britanski poslanik.

Grški generalštab je bil seveda za vojno proti Turčiji in se je zavzemal za to, da bi izkrcali na Galipoliju 5 divizij, ki bi prodirale proti hribom vzhodno od Medosa. Britanci so bili razen na svojo in francosko vojsko računali tudi na pet grških divizij in na ruski korpus, ki se je pripravil v Batumu... Upi na uspeh so bili torej več kot upravičeni, če ne bi prišlo do nesreče. In nesreča je prišla iz Rusije.

Ruske armade, ki jim je primanjkovalo streliva, so se nezadržno umikale pred pritiskom nemške vojske; Rusija je bila tista, ki je zmotila Anglijo in Francijo v njihovih dardanelskih računih.

Ruski zunanji minister Sazonov je namreč 3. marca 1915. uradno obvestil britansko vlado, »da Rusija v nobenem pri-

viceadmirala Cardena vse slabši in pokazalo se je, da je bil začetni optimizem pretiran ter da obstreljevanje zunanega trdnjavskega pasu še zdaleč ni bilo tako učinkovito, kot so v prvem valu navdušenja domnevali. Havbice, ki so jih Turki pripeljali na obe strani Dardanelske ožine, so držale zavezniške vojne ladje v dostojni oddaljenosti ali pa so jih vsaj primorale, da so notranji trdnjavski pas obstreljevale med vožnjo in ne zasidrane, kar je povzročilo, da zadetki niso bili točni. Odredi mornariške pehote, ki so jih izkrcali, da bi očistili minska polja, so pri svojem prodiranju naleteli na močnejši odpor, kot so pričakovali, zataknilo pa se je tudi pri čiščenju min v ožini sami. Ribiške ladje, ki so bile za to določene, niso bile kos nalogi, pa tudi ribiči, ki so bili sicer navajeni na mine, niso bili navajeni na topovski ogenj, s katerim so jih zasipali Turki. Skratka, zavezniški vdor v Dardanele se je zataknil. Med 2. in 8. marcem so štiri vojne ladje izstrelile na notranje utrdbe 121 topovskih granat, toda izkazalo se je, da niso zadale in uničile nobenega od trdnjavskih topov notranjega sistema, ker se niso smele zasidрати, marveč so sipale ogenj in se med tem vrtele v krogu, da ne bi postale lahka tarča turških havbic. Razen tega pa se je od nekdaj stara turška vojna ladja »Barbarossa«, ki je začela obstreljevati britansko kraljico Queen Elisabeth. Skode ji sicer ni povzročila, toda že sama njena prisotnost je zmanjšala točnost zavezniške ladijske artilerije, ki je že tako in tako pogrešala letal, s katerih bi lahko koordinirali topovski ogenj. Za nameček pa je admiraliteta strogo ukazala varčevati s strelivom, zaradi česar so po nekaj dneh ustavili posredno obstreljevanje s petnajstpalčnimi topovi.

Churchill je zapisal, da je 12. marca prvič dobil občutek, da operacija ni bila resno pripravljena in da ni bilo prave volje, da bi jo odločno izvedli. Viceadmiral Carden je npr. javljal, da so se morale ribiške ladje, ki so pobirale mine v Dardanelski ožini, zaradi topovskega ognja umakniti, kar je Churchilla še posebej razhudilo, kajti prav tedaj so bile zavezniške čete na zahodni fronti postavljene na zelo resno preizkušnjo, ki je vsak dan terjala hude izgube.

Ko so pomorske operacije pred Dardanelami začele šepati, se je lord Kitchiner odlo-

Churchill je bil prepaden. Sledile so si brzojavke o tem, ali se novi poveljnik brodografskega konvoja z načrta in koncepti, ki jih je imel o napadu na Dardanele njegov predhodnik... Viceadmiral je odgovoril pritrldino in 18. marca je od njega prispela spodbudna vest:

»Vreme je krasno. Se malo, pa se bodo operacije začele.«

18. MAREC

Zjutraj 18. marca je vse zavezniško ladje dvignilo sidra in odplulo v napad. Viceadmiral de Robeck je nameraval hkrati prisilit k molku topove v utrdbah, ki so varovale dostop v Dardanelsko ožino, in topove, ki so pokrivali področje minskih polj. Vse to naj bi izvedle njegove ladje s posrednim in neposrednim obstreljevanjem. Kakor hitro bi ladijski topovi obvladali utrdbe, bi morale ribiške ladje očistiti minske polje Kelefez, skozi tako očiščeno ožino pa bi drugega dne zaplule ladje navzgor proti Carigradu in udarile v zalivu Sari Siglar z neposrednim ognjem na tamkajšnje utrdbe.

Ob 11.30 so štiri oklepnice odprle ogenj, kmalu zatem pa vsa linija, v katero so se zvrstile vojne ladje. Havbice s turške strani so večkrat zadele britanske ladje, niso jim pa mogle do živega zaradi močnega oklepa. Spregovorili so tudi topovi iz utrdb, toda ladje so bile preveč oddaljene, da bi jih njihov ogenj učinkovito. Queen Elisabeth, Agamemnon in Lord Nelson so vzeli na muho utrdbo št. 20. Po nekaj minutah obstreljevanja je zletela v zrak.

Opoldne je zaplula francoska eskadra naprej in iz bližine začela obstreljevati turške postojanke. S turške strani so divje strelali in prizor je bil zares veličastno grozljiv: močne ladje manevrirajo med vodnimi jeziri, ki jih povzročajo izstrelki iz trdnjav, ter pri tem streljajo iz vseh svojih topov; trdnjave so zavite v dim in prah, od časa do časa se iz njih izvije plamen, ki naznanja eksplozijo streliva, dolgi bliski pa odkrivajo, kje so turški topovi. Ta pekel je trajal kako uro. Nekaj minut pred eno je strahovita eksplozija eliminirala trdnjavsko oporišče št. 13; petnajst minut pozneje so umaknili tudi topove v trdnjavi št. 8. Nekaj minut je manj-

Angleški »Tommyje« v »zavetrju« pod skalnimi stenami čakajo, da bo minilo turško bombardiranje. Turški ostrostrcelci so se večkrat prikrili in s točnimi strelci povzročali strahotno zmedo med izkrcanimi vojaki.

čil, da imenuje vrhovnega komandanta na vzhodnem Sredozemlju. Za to nalogo je izbral sira Iana Hamiltona, dotedanjega poveljnika vojske v Angliji, svoj sklep pa mu je sporočil v lakoničnem stavku: »Mornarici pred Dardanelami bom poslal na pomoč večjo vojaško silo, njen poveljnik boste vi.«

Hamilton je dobil domala prav tako lakonična navodila:

— Pred akcijo na Galipoli je treba zbrati vse za to določene britanske sile, da bi lahko nastopile istočasno.

Akcija je zamišljena samo, če se mornarici ne bo uspelo prebiti skozi Dardanele do Carigrada.

S tem niso izključene manjše izkrcevalne operacije, ki naj bi imele za cilj, pregnati sovražnika z določenih postojank.

Hamilton je s temi navodili v žepu 13. marca sedel na londonski postaji na vlak in se odpravil s svojim malim štabom proti Dardanelam. V Marseillu ga je čakala lahka križarka. Začela se je druga faza dardanelske akcije.

Koliko ljudi so imeli Turki na polotoku Galipoli? Nič ne prav vedel, kakšna je moč turške vojske. Viceadmiral Carden je 23. februarja brzojavil v London, da cenil moč britanskega vojaštva na 40.000 vojakov. Pozneje se je izkazalo, da jih ni bilo več kot 20.000, pa še ti so bili raztreseni po posameznih, med seboj slabo povezanih trdnjavskih sistemih, brez rezerv in z malo streliva. »Zadoščala bi ena sama divizija, pa bi z odločno akcijo v prvi fazi uspeli,« se spominja Churchill. Toda priložnost je bila že mimo.

Pripravljali so obsežno akcijo in v njej so angažirali močne zavezniške sile. Vse je bilo pripravljeno, nesoglasja med posameznimi poveljstvi zgledana in London je nestrno pričakoval prav poročila z dardanelskega bojišča. Churchill si je vzel dva dni dopusta in odšel v Francijo, v štab poveljnika britanskega ekspedicijskega korpusa feldmaršala Johna Frencha. Tam ga je 16. marca zatekel telegram, v katerem je poveljnik zavezniške mornarice pred Dardanelami viceadmiral Carden javljal, da odhaja na bolniški dopust in da izroča poveljstvo nad ladjami, ki naj bi prodirle do Carigrada, viceadmiralu de Robecku...

kalo do dveh, ko so molčale že vse trdnjave; posadke, da bile pobite, ali pa so morale zapustiti svoja mesta ob topovih.

Zavezniki niso imeli hudih izgub. Nobena ladja ni bila onesposobljena za boj, francoska in britanska eskadra sta imeli skupaj kakih 40 mrtvih. Videti je bilo, da se načrt dobro odvijal in da je prednji trdnjavski sistem obvladan. Potem pa so se začele nesreče.

Ura je 1.54. Admirska ladja Sifren pluje iz ožine proti odprtemu morju. V zalivu Eren Koy zadene na mino in v dveh minutah ponosna jeklena gmoata izgine v morske globline. Rešili so samo 66 ljudi.

Ker so Britanci mislili, da so ladjo potopile turške havbice, je Queen Elisabeth še naprej obstreljevala turške položaje, za katere se je izkazalo, da niso bili tako uničeni, kot so najprej mislili britanski poveljniki. Zavezniški eskadri sta se počasi pomikali po ožini navzgor.

Ob 4.11 uri je prišlo do druge nesreče. Križarka Inflexible, ki je bila očisto že ves dan sredi minskega polja, za katerega sploh niso vedeli, je udarila na mino. Ladja se je začela nevarno nagibati. Toda to še ni bilo dovolj. Tri minute kasneje se je nagnila tudi križarka Iresistible; bila je onesposobljena za nadaljnjo plovbo. Viceadmiral de Robeck je ugotovil, da sta mu dve ladji zadeli na mino... Vsi so bili hudje zaskrbljeni. Le od kod mine na področju, za katero so bili vsi prepričani, da je že očiščeno, in v katerem so se zavezniške ladje gibale že več kot pol dneva. Ali imajo Turki kako skrivno orožje za polaganje min? Gre morda za kake skrivne torpede, ki jih izstreljujejo od kdo ve kje? So nemara turški mornarji spustili v morje cel minski splav, ki je tok čez zdaj zanesel do sem? Vrsta vprašanj, na katera ni bilo določenega odgovora.

Viceadmiral de Robeck se je odločil, da prekine boj.

Churchill, ki se je s francoske fronte vrnil v London, je na pisalni mizi dobil brzojavko z vzhodnega Sredozemlja: »Eskadra je kljub izgubam sposobna takoj nadaljevati boj, toda treba bi bilo spremeniti bojne načrte. Prav tako bi bilo treba poiskati sredstva za odstranjevanje plovčih min.«

NADALJEVANJE PRIHODNJC

1 SEPTEMBER 1964

Oglušujoče detonacije strelav iz mojega revolverja velikega kalibra so v tistem ozkem, s kovinskimi stenami obdanem prostoru zamrle v tišino, ki se jo je lahko imenovalo smrtna. In v tisti tišini se je dvignil mehak glas Highlandca, ki je vljudo rekel: »Če se kdo izmed vas premakne, ga ubijem.«

Carrerasa, oče in sin, ki sta prej verjetno kazala baru hrbet, sta bila sedaj na pol obrnjena proti njemu in strmel sta v pištolo v Mac Donaldovi roki.

Obraz Miguel Carrerasa ni bilo moč prepoznati. Njegov izraz mirnega, vljudnega, uspešnega poslovnega človeka se je spremenil v nekaj zelo grdega. V tem, ko se je zasukal, je položil desnico na točajno mizo, blizu steklenice iz brušenega kristala. Archie Mac Donald tisti večer ni nosil nobenega svojih odlikovanj in Carreras ni imel priložnosti spoznati dolge vrste krvavih bojov, ki jih je imel podčastnik za seboj, sicer ne bi bil poskušal zagnati tiste steklenice proti glavi Mac Donald. Carrerasova reakcija je bila tako nagla, njegova kretanja tako nepričakovana, da bi pri kom drugem uspel. Pri Mac Donaldu ni utegnil niti prijeti za steklenico. Natanko čez sekundo je boljšal v krvave gnote, ki je bila nekoč njegova roka.

Ze drugič je v nekaj trenutkih potihnil odmeva-joči hrup velike pištole, tokrat pomešan z zvenketanjem razbitih stekla, in spet se je začel Mac Donaldov glas, ki je skoraj obžalovno rekel: »Morali bi vas ubiti, toda rad berem v časopisih sodne razprave o morilcih. Hranili vas bomo za krvnika, gošpod Carreras.«

Začel sem se pobirati, ko je zavreščala ženska. Oster, neprijeten prodiren glas, ki je prevrtač vzdusje kot sveder. Neka druga ženska ga je povzela, njen krik je bil kot podaljšan pisk lokomotive ekspresnega vlaka, ki drvi proti zapornicam čez cesto,

64 in kazalo je, da je sedaj vse nared za prizor množične histereje.

»Presneto, nehaite tuliti,« sem zarjul. »Razumete? Nehajte nemudoma. Sedaj je vse končano.«

Vreščanje je potihnilo. Spet tišina. Čudna, nenavadna tišina, ki je bila skoraj tako neprijetna kot prejšnji trušč.

Beresford je šel proti meni negotovih korakov, belega obraza in z ustnicami, ki so poskušale oblikovati besede, a niso uspeli. Nisem mu mogel zametati. V njegovem urejenem, z denarjem podloženem svetu se gostije niso pogostokrat končavale s po podu nametanimi trupli.

»Ubi ste jo, gošpod Carter,« je slednjič spraval iz sebe. Glas je imel hripav, zamolkel. »Ubi ste jo. Videl sem, vsi smo videli. Zensko brij obrambe.« Ostro me je gledal in izraz njegovega zlica ni kazal, da mi še žele ponuditi službo. »Umorili ste jo.«

»Vraga je ženska!« sem divje rekel. Sklonil sem se, na mah odstranil bolničarsko pokrivalo, nato brez usmiljenja odtrgal prilepljeno lasuljo, da so se pokazali črni lasje, postrženi na krtajo. »Lepo, kaj ne? Zadržaj pariška moda. In brez obrambe.«

Zagrabil sem njeno torbo, jo obrnil in stresel vsebino na preprogo. Sklonil sem se in se spet dvignil s tistim, kar je bilo prvotno lovsko puška dvocevka. Čevlji sta bili odžagani, da jo je ostalo samo še šest palcev. Kopito so bili sneli in na njegovo mesto pritrdili surov ročaj.

»Niste še nikoli videli takega orožja, gošpod Beresford? Mislim, da je proizvod, ki izhaja iz vaše dežele. Whippet ali nekaj podobnega. Strelja s svinčnimi naboji in iz razdalje, iz kakršne ga je namerala uporabljati naša prijateljica bolničarka, da bi mi odprla luknjo v trebuhu. Brez obrambe.«

Nedaleč od mene so obstali. Bullen je dejal: »Gospod Wilson.«

»Da, gošpod.«

»Tisto odžagano lovsko puško, ki je bila last našega pokojnega prijatelja. Poberite jo.«

Wilson je ubogal.

»Mislite, da jo boste znali uporabljati? In ne imete tiste vražje priprave obrnjene proti meni,« je naglo pristavil.

»Mislim da, gošpod.«

»Cerdana in tisto tako imenovano bolničarko ne spustite iz oči. Če se zavesta in kaj poskusita...« Bullen je pustil stavek nedokončan. »Gospod Carter, Carreras in njegov sin bi utegnili biti oborožena.«

»Da, gošpod.« Stopil sem za Tonyja Carrerasa in pri tem pazil, da obdržim Bullena in Mac Donald izven strelne črte. Zagrabil sem njegov suknjič za ovratnik in ga sunkoma povlekel dol do komolcev.

»Kaže, da ste že večkrat delali take reči, gošpod Carter,« je brezbržno rekel Tony Carreras. Bil je res miren tip, preveč miren za moj okus.

»Televizija,« sem pojasnil. Pod levo ramo je imel pištolo. Nosil je posebno srajco z obrobljeno odprtino na šivu na levi strani, tako da je pas revolverjevega toka ostal skrit pod njo. Tony je bil zelo natančen pri svojih pripravah.

Pretpal sem mu obleko, a razen pištole ni imel orožja. Ponovil sem operacijo pri Miguelu Carrerasu, ki pa nikako ni bil prijazen kakor njegov sin, nemara ga je bolela roka. Ni imel pištole. To bi lahko pomislilo, da je bil Miguel Carreras vodja. Mogoče mu ni bilo treba nositi orožja, mogoče je bil v položaju, da je lahko drugim ukazal, naj ubijajo na njegov račun.

»Hvala,« je rekel kapitan Bullen. »Gospod Carreras, še nekaj ur in bomo v Nassau. Opolnoči bo

66 policija na krovu. Želite dati pojasnila, ali jih boste raje dali poličarju?«

»Imam zmečkan roko,« Miguelov glas je bil hripav šepet. »Kazalec je strti, treba ga bo odrezati. Nekdo bo to počel.«

»Domnevam, da je to vaš odgovor,« je mirno rekel Bullen. »V redu. Podčastnik, štiri krepke vrvi, prosim. Hočem, da ta dva moža povežete kot salame.«

»Da, da, gošpod.« Podčastnik je napravil korak, nato pa mahoma obstal. Skozl odprta vrata je nenadoma udarila vrsta strelcev. Ni bilo dvoma: regljala je strojnica. Zdelo se je, da prihaja regljanje naravnost od zgoraj, s poveljniškega mostička. In vse ludo se ugasnilo.

Mislil, da sem se prvi premaknil. Mislil, da sem bil tudi edini, ki sem se zganil. Stopil sem dolg korak naprej, ovil levico okrog vratu Tonyja Carrerasa, mu pritisnil roko na ledvice in tiho rekel: »Niti ne pomislite na to, da bi kaj poskušali, Carreras.«

In nato je bilo spet vse tiho. Obutek si imel, da se tišina vleče v neskončnost, pa verjetno ni trajala več kot nekaj sekund. Ženska je zavpila. Kratek zadusen krik, ki je zamrl v stokuju in spet tišina, tišina, ki jo je nenadoma pretrgal divji trušč in zvenket, ko so težki kovinski predmeti udarjali skor hkrati, razbijali šipe v oknih, ki so gledala na zunanjo palubo. V istem trenutku se je zaslislalo ostro in odmevajoče udarjanje kovine ob kovino: z branci so odprli vrata, da so treščila ob steno.

»Odvzrite pištole, vsi!« je z visokim in jasnim glasom zavpil Carreras. »Odvzrite jih vsi, če ne želite pokolale!«

Luci so se prižgale.

Pred štirimi okni z raztresenimi šipami sem nejasno razločil obrise štirih glav s pripadajočimi

Obrnil sem se k Bullenu, ki je imel še vedno pištolo naperjeno proti drugi bolničarki. »Je tista prikazen oborožena, gošpod?«

»Bomo takoj videli,« je mrko rekel Bullen.

»Imaš pištolo, prijatelj?«

»Bolničarka je zaklela; dve besedi v čisti angleščini z nizkim in renčavim glasom. Bullen je brez opozorila dvignil kolt in preoblečenega možaka s cevjo trdo lopnil po licu in senec. Opotekel se je in zibal, izgubil je ravnotežje. Zagrabil sem ga in z eno roko držal, medtem ko sem mu z drugo spodaj strgal obleko. Iz klobočevinatega toka pod levo ramo sem mu povlekel avtomatsko pištolo in ga izpustil. Še malo se je zibal, se zvrnil na divan in prekobalil na tla.

»Je vse... vse to potrebno?« Beresfordov glas je bil še vedno hripav in zamolkel.

»Stopite vsi v kraj,« je rekel Bullen zapovedujoče. »Držite se ob oknih in daleč od obeh moj, naših prijateljev Carrerasov. Sta zelo nevarna in bi lahko poskusila skočiti med vas, da se zavarujeta. Mac Donald, zelo dobro ste naredili, toda prihodnjič ga ubijte. To je povelje. Prevzamem vso odgovornost. Doktor Marston, prinesite orodje in obežite Carrerasovo roko.«

Počakal je, dokler ni Marston odšel, nato se je z grenkim nasmehom obrnil k Beresfordu. »Žal mi je, da smo pokvarili vaš cocktail, gošpod Beresford. Toda zagotavljam vam, da je bilo vse to nujno potrebno.«

»Toda naslile... u... umor...«

»Oni so zadnji štirindvajset ur umorili tri moje može.«

»Oni — so kaj?«

»Benson, Brownell in četrti častnik Dexter. Umorjeni. Brownella so zadavili, Bensaona so zadavili ali

rameni in laktmi. Obrisi prikazni me niso skrbeli, pač pa tisto, kar so držale v rokah: pogubni gobci in valjasti nabijalci štirih strojnic. Peti mož, običen v temno zeleno in s prav tako kapo na glavi, je stal na vratih in držal v rokah drugim podobno avtomatsko karabinko.

Razumel sem, kaj je hotel povedati Carreras, ko nam je ukazal odvreči orožje. Zdelo se mi je odlično, zamislil, saj smo imeli toliko možnosti, da preživimo, kot zadnji sladoled, ki je ostal pri otroškem slavju. Moja roka je že zrahljala prijem za pištolo, ko sem, ne verjujoč lastnim očem, videl kapitana Bullena, ki je nameril svoj kolt na moža na pragu. Bila je kriminalna, samomorilna norost, pa naj je ravnal zgolj po nagonu brez vsake misli ali pa je grenka upornost presežala njegove moči, potem ko je mislil, da drži vse karte v rokah. Moral bi bil to vedeti, sem si naglo in besno mislil, bil je preveč miren in obvladan, pa so popustile preveč privite varnostne zaploke na vrelom kotlu.

Poskusil sem ga s krikom odvrniti, a bilo je že prepozno, odločno prepozno. Divlje sem odrinil Tonyja Carrerasa v stran in poskušal doseči Bullena, da bi mu z udarcem obrnil roko navzdol, toda prišel sem prepozno. Težki kolt v Bullenovi roki je grmel in poskakoval in mož na vratih, kateremu smešna misel na odpor še malo ni prišla na um, je počasi spustil drseti mitraljez iz negibnih rok in se prevrnil nazaj.

Mož pri najbližnjem oknu je imel brozestrelko naperjeno na kapitana. Bullen je bil tisti trenutek največji norec na svetu, samomorilen blažene, vendar nisem mogel pustiti, da ga kar tako pobijejo. Ne vem, kam je šel moj prvi izstrelek, toda drugi je moral zadeti brozestrelca, kajti videl sem, da je mahoma poskočil, ko da ga je od boka udarila orjaška ro-

65 ustrelili, Dexter leži mrtev v radijski kabini s tremi streli v ledoudu in bogve koliko bi bilo še mrtvih, ko ne bi zločincev odkril prvi častnik Carter.«

Gledal sem blede, napete, še vedno nejeverne obraze, ki so nas obdajali. Niso kazali, da razumejo, kar jim je pravkar povedal kapitan. Silno razburjenje, strah, skoraj histerično duševno stanje niso pustili v njihovih glavah prostora za nasilje. Moram priznati, da se je stari Beresford še naprej znašel in skušal vskladiti lastno obnašanje z nepojmljivim pogledom na sopotnike, od častnikov »Camparija« iznenada z revolverjskimi streli pobite, in se otresti megle tiste blažne blodnje.

»Toda... hočem reči, kapitan, kaj bi mogel imeti pri vsem tem star paralič, kot je gošpod Cerdan?«

»Po mnenju gospoda Carterja, Cerdan nikakor ni star, je le našemljen v starca. In prav tako po Carterjevem mnenju: če je Cerdan od pasu navzdol mrtvouden, kakršnega se dela, potem boste priče modernega čudežnega ozdravljenja, brž ko pride spet k zavesti. Cerdan je verjetno vodja te morilske bande. Ne vemo...«

»Kaj pa vendar je za vsem tem, sveta nebesa?« je vprašal Beresford.

»Prav to nameravamo odkriti,« je rekel Bullen in stisnil zobe. Pogledal je oba Carrerasa, očeta in sina. »Pridita sem, vidva.«

Prišla sta in Mac Donald in Tommy Wilson sta jima sledila. Carreras starejši je imel okrog zmečkan roke zaviti robec: skoraj brezuspešen poskus, da bi ustavil krvavenje. Oči, ki so pritegnile moje, so bile polne sovraštva. Nasprotno pa je bil Tony Carreras miren in ravnodušen, zdelo se je celo, da ga vse to malce zabava. Sklenil sem, da bom nanj budno pazil. Bil je preveč miren.

di, ležečih ali sedečih na tleh. Cerdan, »bolničarka«, ki smo jo ubili, in trije drugi.

Tommy Wilson, nasmejani, ljubeznivi, neskrbni Tommy Wilson je bil mrtev. Ne bo se mu treba več bati matematike.

Nisem potreboval doktorja Marstona in njegovih kratkovidnih oči, da bi mi to povedal. Ležal je vznak in imel sem vtis, ko da so mu strelji odnesli polovico prsnega koša. Moral je pri tistem koncentriranem ognju dobiti glavni del izstrelkov. In Tommy ni niti dvignil pištole.

Archie Mac Donald je ležal na boku kraj Wilsona. Zdelo se mi je, da je miren, preveč miren. Nisem ga mogel videti v obraz, zakaj obrnjen je bil v drugo stran. Nemara so ga izstrelki mitraljezov ubili, kot so Tommyja Wilsona. Videl sem kri na glavi in vratu, od koder je počasi polzela na preprogo.

Edino kapitan Bullen je sedel. Res ni bil mrtev, ne bi pa staval počenega groša na verjetnost, da ostane živ. Bil je docela pri zavesti, usta so bila skrivljena in razpotegnjena v nenaraven nasme, obraz blede in spačen od bolečine. Od ramena pa skoraj do pasu je bila njegova obleka prepojena s krvjo, tako prepojena, da nisem mogel razločiti, kam so ga zadeli streli. Videl pa sem živoreče mehurčke na zverženih ustnicah in to je pomenilo, da je ranjen v pljuča.

Znova sem pogledal vse tri može. Bullen, Mac Donald, Wilson. Tri boljše tovariše bi bilo težko najti, tri boljše tovariše nemogoče. Niso hoteli ničesar teza: krvi, bolečine, smrti. Vse, kar so želeli, je bila možnost, da vrše svoje delo v miru in tako dobro, kot je v njihovi moči. Najboljši ljudje, delavni in družabni, niso iskali nasilja, niti mislili niso nanj, zdaj so pa tam mrtvi ali umirajoči. Mac Donald in Bullen sta imela ženi in otroke, Wilson zarčenko v

68 Angliji in dekle v vsakem ameriškem ali karibskem pristanišču. Gledal sem jih in nisem čutil ne žalosti ne bolečine, ne jeze ne razburjenja. Čutil sem se samo mrzlega, odmaknjenega in čudno izven vsega tistega. Obrnil sem pogled na Carrerasa in Cerdana in napravil pri sebi obljubo. Dobro zame, da Carrerasa nista pošilala moje obljube in vedela, kako neomajen je moj sklep, kajti bila sta zelo sposobna preračunljiva človeka in ubila bi me na mestu.

Nisem čutil nobene bolečine, toda spominjal sem se strela, ki me je treščil ob točilno mizo. Pogledal sem po svoji levi nogi. Od srede stegna do prece pod kolonom so bile hlače tako okrvavljene, da ni ostala nobena nitka bela. Preproga okrog noge je bila prepojena s krvjo. Tista preproga, sem zmedeno mislil, je stala več kot deset tisoč funtov in prav gotovo so tisti večer z njo ravnali zelo grdo. Lord Dexter bi besnel. Spet sem pogledal nogo in odpaval premočeno blago. Trije različni razporki. To je pomenilo, da sem trikrat zadet. Mislil sem si, da bo bolečina prišla pozneje. Mnogo krvi, preveč krvi. Kaj če je pretrgana arterija?

»Gospo in gospodje.« Govoril je Carreras in čeprav ga je morala roka peklenko boleti, tega njegov obraz ni razodeval. Besnost, sovraštvo, ki sem ga maloprej videl, sta bila samo še spomin. Spet je dobil ravnotežje in vljudni ter veljavni videz. Bil je popoln gospodar položaja.

»Žal mi je za vse to, zelo mi je žal.« Z levico je pokazal na Bullena, Mac Donald, Wilsona in name. »Vse to je brez potrebe izzvala nepremišljena norost kapitana Bullena.« Zdal je večina potnikov že stala in ob očetu sem videl Susano Beresford, ki me je gledala, ko da ne uspe dobro videti. V blestem obrazu so se zdele njene oči nenaravno velike. »Obžalujem tudi neprijetnosti, ki so zadele vas, gošpod

Beresford, in opravičujem se zaradi vašega pokvarjenega večera. Vaša ljubeznivost je bila slabo povrnjena.«

»Za božjo voljo, nehaite že vendar z lepimi nagovori,« sem ga prekinil. Moj glas ni zvenel kot običajno, bil je le hripav in prisiljeno krakanje žabe z vnetim grlom. »Pokličite zdravnika h kapitanu Bullenu. Zadet je v pljuča.«

Carreras je pazljivo pogledal mene, Bullena, nato spet mene.

»Neverjetno odporni ste, gošpod Carter,« je rekel zamišljeno. Sklonil se je in pregledal mojo okrvavljeno nogo. »Trikrat zadeta mora biti vaša noga; povsem poškodovana in vendar uspete videti tako majhno področnost, kot je krvav mehurček na kapitanovih ustih. Onespodobljen ste in tega sem vesel: če bi bili kapitan, častniki in radijske osebe vsi taki morije kot vi, bi se držal tisoč milj daleč od »Camparija«. Kar zadeva zdravnika, bo takoj tu. Obvezuje moža na mostičku.«

»Jamesona? Našega tretjega častnika?« »Za gospoda Jamesona ni več zdravila,« je rekel. »Kakor kapitan Bullen, je tudi on mislil, da je kroljen za junaka in plačal je ceno svoje neumnosti.« Obrnil se je k potnikom. »Ni vam treba biti več v strahu za svojo varnost. »Camparija« je zdaj povsem v mojih rokah in bo udi ostal. Vendar vi ne pridete v poštev pri mojih načrtih in boste čez dva ali tri dni premeščeni na drugo ladjo. Medtem boste ostali, jedli in spali vsi v tem prostoru. Ne morem si dovoliti potrate, da bi dal vsakega posebej nadzorovati v njegovi kabini. Prinesli vam bodo žimnice in odeje. Če boste sodelovali, boste lahko živeli v precej dobrih pogojih in ne bo se vam treba ničesar bati.«

69 »Kaj pomeni to ostudno nasilje, Carreras?« Beresfordov glas je drhtel. »Tisti razbojnik; tisti morilci. Kaj je z njimi? Kdo so? Od kod so prišli? Kakšne namene imate? Blazni ste, popolnoma blazni. Gotovo veste, da ne morete pričakovati, da bi ušli kazni.«

»Če vas lahko potolaži, kar obdržite to prepričanje. O, doktor, tu ste.« Pomolil mi je z okrvavljenim robcem ovito desnico. »Prosim, pogledajte malo tole.«

»K vragu z vami in vašo roko,« se je zadržal doktor Marston. Starec se je tresel, pogled na mrtve in umirajoče je moral biti zanj bidek udarec, vendar kljub temu ni izgubil glave. »So drugi, ki so težje ranjeni. Moram...«

»Vi bi morali tudi razumeti, da tu odslej ukazujem jaz in edinole jaz,« ga je prekinil Carreras. »Moj roko. Nemudoma. Ah, Juan! To zadnje je bilo naslovljeno na visokega, silokega moža temne polit, ki je pravkar vstopil. Pod roko je nosil zvito navtično karto. »Dajte jo gospodu Carterju tamle. Tisti je, da. Gospod Carter, kapitan Bullen je rekel — in opazil sem to že pred nekaj urami — da smo namenjeni v Nassau, kamor pridemo v manj kot štirih urah. Narišite pot, ki nas bo peljala daleč od Nassaua proti vzhodu in nato ven, sredi med otokoma Granee Abaco in Eleutherio, nadalje približno severo-vzhodno v Atlantski ocean. Bojim se, da je moje navigacijsko znanje precej zarjavelo. Označite tudi približen čas za menjavanje smeri.«

Vzel sem karto, svinčnik, ravnila in kompase ter položil karto na kolena. Carreras je radovedno vprašal. »Kaj, ne poročate. Načrtajte si sami svojo proketo navigacijsko pot ali kaj podobnega?«

»Čemu?« sem rekel trudno. »Vi se ne bi obotavljali postaviti vse potnike ob zid in jih drugega za drugim pobiti, če ne bi naredili, kar hočete.«

»Prijetno je delati z nekom, ki spozna in sprejme, kar je neizbežno,« je smehljaje rekel Carreras. »Toda moja neizprosna oboječujete. Pozneje, gošpod Carter, ko bo vaša noga obvezana, vas bomo za stalno namestili na poveljniškem mostičku. Ne bo sicer udobno, toda kakor morda veste, ste edini častnik, ki je še ostal.«

»Morali boste najti koga drugega, da ga boste namestili na mostičku,« sem osorno odvrnil. »Imam združbeno stegenico.«

»Kaj?« Pogledal me je od blizu.

»Cutim, da me bo de.« Dvignil sem skremženi obraz, da bi pokazal, kako me boli, ko me zbadajo strte kosti. »Doktor Marston bo to kmalu potrdil.«

»Bomo drugače uredili,« je rekel Carreras. Spatil se je, ko mu je zdravnik odpaval roko. »Bo treba kazalec odrezati?«

»Ne bi rekel. Mislim, da ga bom lahko rešil s pomočjo lokalne anestetize in majhne operacije,« Carreras ni poznal nevarnosti, v kateri je bil: če bo pustil doktorja Marstona ukvarjati se z njegovo poškodbo, se bo zadeva lahko končala tako, da bo izgubil celo roko, ne le prst. »Toda to moram narediti v bolnišnici sobi.«

»Po vsej verjetnosti je čas, da gremo vsi tja. To-

70 dia prav na sredo otoka Eleutherio. Dva moža naj neseta gospoda Cerdana v njegovo kabino. Doktor Marston, bi smeli odnesti tadvu v bolniško sobo, ne da bi spravili njuni življenji v nevarnost?«

Dobri samaritan, ves prevzet od usmiljenja in skrbni za svojega bližnjega.

»Ne vem,« Marston je končal z začasnno obvezo Carrerasove roke in se obrnil h kapitanu. »Kako se počutite, kapitan?«

Bullen ga je pogledal z motnimi očmi. Poskusil se je nasmehniti, a ustnice so se samo spale v bolečini. Hotel je govoriti, a na usta mu niso prišle besede, marveč nove krvave pene. Marston je izvelik iz svoje torbe škarje, prerezal kapitanovo srajco, ga površno pregledal in rekel: »Bomo pač poskusili. Dva vaših mož, gošpod Carreras, in mož na naj bosta. Naj pazita, da mu ne bosta stiskala prsnega koša.«

Pustil je Bullena, se nagnil nad podčastnika in se nemudoma spet dvignil.

»Njega lahko brez nevarnosti orenesete.«

»Mac Donald,« sem vzkliknil. »Podčastnik. Ni... ni mrtve?«

»Dobil je udarec na glavo. Je dobro zdelan, verjetno ima pretres možganov, mogoče tudi počeno lobanjo, toda preživel bo. Zdi se tudi, da je dobil udarec na koleno: nič resnega.«

Počutil sem se, ko da bi mi sneli s hrsta sydneyjski most. Podčastnik je bil moj prijatelj in to dober prijatelj že dolgo let. In razen tega: z Mac Donaldom ob strani je bilo vse mogoče.

»Kaj pa gošpod Carter?« je vprašal Carreras.

»Ne dotaknite se moje noge!« sem zavpil. »Ne, dokler mi ne daste anestetika.«

HENNESSY IN PROGLA

Hennessy je sedel na majhnem pletenem stolu, si brisal čelo s svilenim robcem in poslušal znane glasove. Nad njim je glasno brnel ventilator, zunaj pa so se nočne žuželke zaletavale v mrežasta okna okrajnega urada. Nekje daleč je zavijal šakal. Noč je bila zelo soparna. Zaradi dolge vožnje z avionom in taksijem je bil precej utrujen. Kljub temu pa je bil srečen, da se je spet vrnil.

Okrajni uradnik je brskal po papirjih. Našel je žig in ga skrbno pritisnil. Hennessy je čakal. Že najmanj stokrat je imel opravka s temi formalnostmi, in vendar se mu je zdelo, da jih je vsakokrat več. Seveda, tu ni bil več v svojem klubu v New Yorku. Bil je na strehi Indije, na robu Nepala, v deželi trgov. »Seveda se vas spominjam,« je rekel okrajni uradnik. »Pred kakšnim letom ste prišli loviti tigra ali leoparda, pa niste imeli sreče. Povejte mi, gospod Hennessy, čemu ste se vrnil?«

Hennessy je pomislil. Vedel je, da ima vse papirje v redu. Nobenega razloga ni imel, da bi temu pustemu in krepkemu Indijcu sploh odgovoril na vprašanje. Po drugi strani pa je bil ta moč, s svojo točno osnovnošolsko angleščino, mnogo več kot navaden uradnik. Na skrbi je imel sedem tisoč kvadratnih milj. Kadarkoli je kaj vprašal, je gotovo tudi zahteval odgovor. Toda kako naj razloži človeku, kot je okrajni uradnik, ki mora vsak dan narediti sto stvari, ki dela devedeset ur na teden, da je on, Hennessy, preživel vse leto v brezdelju? Kako naj mu je prizna, da je začel iz nič in potem tako zelo obogatel, da mu na starost ni treba več delati? Da ima vsako leto po milijona dohodkov, pa nobenega dela?

»Rad bi ustretili tigra,« je preprosto dejal. Nekje daleč v polmraku so se oglašali šakali. Glasovi večjih živali so se mešali mednje. Kljub ventilatorju je Hennessy kapljal pot po obrazu.

»Zakaj prav tu?« je počasi vprašal okrajni uradnik. »Saj ste vpliven lovc in prav lahko bi lovili tigra v Mysoru. Lahko bi bili celo gost Maharaja in pili leden whisky v varnem zavetju dreves, medtem ko bi kakih sto gončev podilo tigra po še vnaprej določeni stezi. Tu pa morate ubiti tigra po starem načinu prvih naseljencev. Potrebujete boste zbranost, zvižgane in življenjsko izkušnost, če boste hoteli preiščati tigra ali leoparda.«

Prav ima, si je mislil Hennessy. Pravilno je sklepal, vendar pa ni živel tako kot jaz zadnje leto. Niso ga obkrožali klečepalnice, ki bi mu venomer polnili kozarce in svetovila, kaj naj poje in kako naj ravna. Zdaj pa je daleč od njih in tu bo lahko dvignil glavo ter se sam odločil. Tiger se ne priljuje visokim osebnostim.

Naglas pa je dejal: »Na lov hodim že od nekdaj. Plišal sem jaguarje ob pritokih Amazonke in se šalil z morskim psom. Vendar je tiger čisto nekaj drugega. Le malokateremu je uspelo ubiti tigra, ne da bi mu kdo vsaj malo pomagal.«

Državni uradnik mu je vrnil papirje. »Sami premislite,« je mirno dejal. »Določil sem zemljišče, jutri pa vam bom poslal moč.« Za hip je umolknil. »Svetujem vam pa, da enega tigra pustite pri miru. Prav gotovo bi zanj kmalu zvedeli, zato vam bom rajši kar povedal. Ta tiger je ljudozerec in jutri ga bo izkušeni lovec na tigre poskušal ubiti. Mislim, da je to za zdaj vse, gospod Hennessy.«

To je vse, gospod Hennessy. Človek preživi vse leto doma na vrtu in gleda visoke valove, ki se razbijajo na skalah, obraščeni z ostrigami. Opazuje galebe in si želi, da bi se nekega dne tudi sam dvignil tako visoko in jim povedal, da se odpravljata na velik lov. Potem odpotuje na drugi konec sveta, do umazane indijske vasi, kjer mu suh in temnopolt možakar pove, da je razgovor končan. To ni bilo lepo od njega. V svojih sanjah na vrtu si je vse predstavljaj precej drugače. Po prašni cesti je odkorakal proti gostilni in se izognil vpljuti pobalnov in starem, ki so proslili ob cesti. Skoraj tekkel je, čeprav se mu ni mudilo. Gostilniška soba je disala po razkužilih in svežem pleskanju, drugače je bila še dokaj čista. Njegova priljaga je bila naložena v kotu. Najprej je pregledal orožje, zlasti še dvočevko, ki jo je prinesel s seboj za primer, če se bo moral ponovno spopasti z leopardom. Pri srcu mu je bilo toplo, ko je tako sedel in pestoval svojo najljubšo puško. Ni čutil lakote. Pozneje bo morda odprl kakšno steklenico whiskyja, ki ga je vedno nosil s seboj. Prav v tistem trenutku je hotel pomisliti...

Kakšno ury pozneje je zaslišal hrup pred hišo. Gostilničar se je prerival mimo gostov z vrčem vode v roki.

Za mizo je sedel prileten možič, nekoliko starejši od Hennessyja. V roki je držal orožje, ki bi lahko bilo 500 Express, vendar pa je bil preveč daleč, da bi se Hennessy lahko pričel.

»Ta mož je Carter,« je dejal gostilničar. »Pobija tigre, ki žre ljudi.«

Hennessy bi se najraje zasmejal. Možakar je bil zelo star, saj je imel naguban in izsušen obraz ter ovenelo kožo. Sele ko je Hennessy stopil s stopnic in se približal mizi, je opazil, da ima starec zelo zravn hrbet in mišičaste roke. Potem pa je ugotovil, da je celo zelo podoben Indijcu, čeprav se piše Carter.

Navadno Evroazijec ni imel prav nobene besede, zlasti še, odkar so se Angleži morali umakniti. Hennessy pa je dobro vedel, da je Carter bog za domačine, kajti ubijal je ljudem nevarne tigre. Jutri ali pojutrišnjem bo spet ubil takšnega tigra. Nič ne bi dvomil, kajti pisal se je Carter. Tudi državni uradnik mu je zaupal in državni uradnik ni bil neumen. Hennessy ga je nekaj časa opazoval, poslušal in se nazadnje domislil. Ubili tigra je res nekaj pomenilo. Toda ubiti tigra, ki žre ljudi, bi gotovo bilo vredno strani v indijski zgodovini.

»Kot vemo,« je pripovedoval Carter, »so že mnogi poskušali, uspelo pa je le malokateremu. Kdo lahko trdi, da tudi meni ne bo spodelovalo? Natanko sem si ogledal muckine sledi in to je prav vse, kar vem. Je samec in ni niti star niti utrujen. Kot vsi tigri njegove vrste je tudi ta zelo prekanjen in ne bi mogel že zdaj reči, kako ga bom srečal. Res je, da obstaja določen način ubijanja, ki pa, žal, v tem primeru ni zanesljiv. Tudi jaz sem prekanjen, vendar pa sem že star in utrujen. Lahko vam edino obljubim, da ne bom odnehal prej, dokler ne bom ubil zverine ali pa bom sam ubil.«

Niče ni opazil Hennessyja, ko je sedel za mizo. Carter je malo govoril. Tako je minila že polna ura. Potem je Carter nenadoma zaprosil za olje in namazal je staro puško. Nato je povedal zgodbo o Panarju, leopardu, ki je ubil več kot štiristo ljudi. Hennessyju je postajal Carter vedno bolj simpatičen. Morda zato, ker se ni nikoli nasmehnil, ali pa mu je bilo všeč njegovo nekoliko slovesno govorjenje. Ni bil blebetča, ki bi hotel imeti glavno besedo. Bil je preprost človek, ki ga je zanimalo le, kako bo zasledil in ubil krvoločnega tigra. Zakaj naj bi se zanimali za Hennessyja? Bil je le eden izmed mnogih petičnežev, ki si lahko najamejo toliko slonov, da bi poteptali prav vse tigre v gozdu. Je zjutraj bo imel pomočnike in vso potrebno opremo. Pomočniki

bodo prignali tigra, kateregakoli že, in mogočnik bo izstrelil dragoceno kroglo iz svoje ročne izdelane puške. Potem pa bo najel krznarje in po avionu pošlal kožo v New York.

Toda saj Hennessyja sploh niso poznali. Ničesar niso vedeli o zamisli, ki se mu je vsadila v možgane, v njih dozorela in potem prešla v kri. Hennessy bi najraje zavpil, da bi tudi on lahko lovil krvoločnega tigra. Vendar tako ne bi prav ravnal. Bolje bo, si je mislil, če poskušam prepričati Carterjevo neprizadeto logiko, da sta dve puški več vredni kot ena sama. V pravem trenutku mu je segel v besedo.

»Ime mi je Hennessy,« je dejal. »Poslušal sem vas in se mnogo naučil. Iz več razlogov mi je zelo važno ubiti tigra. Če grem z vami, bi morda celo lahko ubil tigra, ki žre ljudi. Vsekakor pa je to vaša lov in če vas nadlegujem, mi, prosim, povejte. Odrkel se bom, to vam obljubim.«

Ni mu bilo lahko ponižati se pred Carterjem. Nikakor ne. Čakanje na ta odgovor se mu je zdelo prava agonija.

»So stvari, ki bi jih morali poznati,« je počasi dejal Carter. »Predvsem, da sva že oba stara. Ko je človek mlad, je ubiti tigra velik dogodok. Kri mu hitreje zateče po žilah. Če pa tigre ubije starec, naredi to samo zaradi zaslužka in ničesar drugega. Ubija ali pa je sam ubit. Glede tega tigra pa vam moram priznati, da je zelo pameten in da misli tako, kot človek. Leto dni se že upira lovem in trikat se je izmuznil smrti. Med tem časom pa je ubil štirindevdeset ljudi. Danes zjutraj je odnesel moža, starega petindvajset let. Kakšne četrtil milije ga je vlekel v breg po gostem grmovju. Morda ga je odvlekel še kam dlje, kajti takrat je začelo deževati in dež je spral vse sledi. Razmisli boste vse skupaj, jutri zjutraj pa mi boste povedali, kako ste se odločili. Potreben sem počitka.«

Ko je Carter odšel, so odšli tudi drugi. Samo Hennessy je ostal in premišljal. Carter je imel prav. Zadevo bo moral premisliti, čeprav mu je bilo vse popolnoma jasno. Kaj naj stori? Naj se vrne domov in čaka, ali naj vse krvav in raztrgan obleži na kakšni apnenčasti skali? Spomnil se je votline na vrhu hriba, kjer je prebival ubijalski leopard. Ko si jo je natančneje ogledal, je opazil na tleh strašne dokaze leopardove požretnosti. Se vedno se je spominjal tistega vonja, ki ni nikoli izginil. Po eni strani bi zdaj najraje zbolel, kar tu za gostilniško mizo. Druga, močnejša stran pa je prezrla dejstva. Vedel je, da bo naslednje jutro videl Carterja in mu povedal, da bo šel z njim. Prepričan je bil, da mu bo rekel prav to, pa naj ponoti karkoli sanja.

»Dober whisky imate,« je zjutraj pripomnil Carter. »Spominja me noči med obema vojnima, ko sem ubil leoparda, ki je pobijal ženske na princihv posestvih. Temu princu sem bil tako zelo všeč, da mi je dal dvajset rupij in steklenico whiskyja.«

Hennessy mu je prikimal, ves vesel, da se je spomnil na whisky. To je bilo tako zelo poceni proti temu, kar mu je nudil Carter. Saj mu je dal priložnost, da nekaj doseže, da bo lahko doma povedal, kako je uspel. Carter je začel govoriti o tigru in Hennessy se je počil ob vsaki njegovi besedi.

»Čutino je, da je ta tiger bolj prebrisan kot kakšen drug navaden tiger. Nikoli ne poje vabe. Velikokrat so mu že nastavili koze in teleta, pa je bil preveč pameten, da bi se prikazal puškam, ki so ga čakale za grmovjem... Največ je ubil žensko.«

»Zakaj?« je vprašal Hennessy. Carter je razpil roke. »Ženske delajo na polju, hodijo po vodi, nabirajo listje za živino in podobno. Ponavadi so preveč pridne, potem pa so utrujene in hodijo sključene. Tiger jih napade in jim takoj pregrizne vrat. Tako se zgodi v večini primerov.«

Hennessy si je želel, da Carter ne bi opazil, kako se mu tresejo roke in kako mu izstopajo žile, kadarkoli se prestraši.

»Obstaja pa neki prostor,« je nadaljeval Carter, »kjer je največkrat ubijal.« Iz žepa je potegnil zmečkan zemljevid in ga razgrnil po mizi. »Pred čimimi dnevi je tu ubil neko žensko, včeraj pa na istem mestu nekega možaka. Skoraj po ravni črti se pomika proti vzhodu. Pojutrišnjem bo že zelo daleč. Prav danes je pravi čas. Morala bova iti tja in ga počakati.«

Hennessy je pogoltnil sočut in čutil, kako mu je počasi žgal grlo in se mu ulegel v želodec. Najbolje se je počutil, ko mu je začel pronicati v krvni obtok. Ničeno, niti njegova žena, otroci in prijatelji niso vedeli, kako je bil takrat popolnoma odvisen od whiskyja, da je zdržal. Razen morda Carter? Kdo ve, kaj si je mislil?

»Zato morava iti sama,« Carter je nehal piti. »Nekaj milj se bova peljala z avtom, potem pa bova skozi gozd sledila stopinjam. Pozno popoldne bova že tam.«

Hennessy je hitro nagnil kozarec. »Torej pojdiva. Pojdiva takoj.«

Carter je vstal. »Poskusiva,« je trezno dejal. Hennessy je šel v svojo sobo in zagrabil puško. Že prejšnji večer si je vse pripravil. Imel je najboljšo opremo, ki jo je lahko kupil. Hennessyjeve kroglo so lahko preluknjale največje živali na svetu. V tem trenutku se je spomnil, kako je nekoč iz avtomobila ustrelil nosoroga z enim samim zadetkom. Dve toni težak nosorog je padel, kot če bi kak čarovnik zamahnil s čarobno palico. To je bilo v Kongu. Koliko časa je že preteklo? Hennessy se ni mogel spomniti. Ni se mogel spomniti še marsičesa.

Carter ga je čakal pred avtomobilom. Njegova oprema je bila neprimeroma manjša od Hennessyjeve. Sedla sta na prednje sedeže poleg indijskega vozača. Zgodnje majsko sonce je svetilo na avtomobil, na umazano cesto in na vse, kar je zajemal pogled. Vsakdo jima je pomahal ali zaklical, ko sta se peljala mimo, in milijon muh se je podilo za dvotonskim tovornjakom...

Ko se je tovornjak pijano zazibal okoli ovinka, je Hennessy pomislil na svoj jaguar v garaži. Morda so se mu prav zdaj povečale tudi delnice in je napredoval za naslednjih petsto tisoč. Vendar pa mu vse skupaj ni nič pomenilo. Važna mu je bila le ena stvar — kako bo srečal tigra.

Tovornjak se je nenadoma ustavil na Hennessy je zagledal gozdno stezo, široko le kakih pet čevljev. Potem ko jima je vozač pomagal iztovoriti priljago, sta krenila po njej. Kmalu sta občutila samotno.

Vseposod je bilo polno ptic, ki so veselo letale po dolgi dobi selitve. Opazila sta, da je bilo kar dovolj divjadi. Ochrleje so krasile grčava drevesa. Bilo je res vredno pogleda. Zdelo se jima je, da gledata barvni film na največjem ekranu sveta. Ves čas pa jima je hodil pred očmi tiger, ki bi se lahko pripiljal po visoki travi. Hennessy se je stresel.

»V redu,« je nenadoma rekel Carter. »Torej, kako bova sama opravila?«

Carter ni zmanjšal tempa. »Moral bi vam razložiti že v gostilni. Vse je tako preprosto. Jaz bom ženska. S seboj imam žensko obleko.

Ko me bo tiger poskušal napasti, ga boste ustrelili.«

»Ustavite se malo!« Hennessy je vedel, da ne bi smel zavpiti. Carter ga je enostavno prešljal, toda saj ni mogel vedeti, kaj roji po Hennessyjevi glavi. Hotel mu je povedati, da je le star mož, ki se mu tresje roka na puški in ki ima pri sebi samo steklenico dragega whiskyja. Vse to mu je hotel povedati, toda Carter je mirno stopal dalje...

Sla sta mimo vasi, kjer so ljudje stali pred svojimi kočami. Nekateri so mahali in pozdravljali Carterja. Hennessy bi jim rad pomahal, pa je imel prepolne roke in tudi noge ga niso več ubogale. Vendar pa je opazil, da nihče ne dela na polju.

»Tako sem jim jaz predlagal,« je dejal Carter. »Državni uradnik je poslal sporočilo, naj ženske ne gredo iz hiš tri dni. Ne smejo nabirati ne suhljadi ne listja. Tako bo postal tiger bolj lačen kot kdajkoli poprej. Več bo tvegala.«

Hennessy je odnehal. Če se Carter ni zmotil, potem gresta po eni strani trikotnika, tiger pa po drugi. Srečanje je bilo torej neizogibno.

Gozd je postajal vse bolj in bolj redek. Ogromni hrasti so se dvigali iz visoke trave in praproti. Sledovi koz so se križali po gozdni stezi. Nekaj velikega je preskočilo požagan hrast in izginilo v travi.

»Lenivec,« je rekel Carter. »Paziti morava, da se tem živivalom izogneva. Če bi zdaj streljala, bi prav gotovo posvarila tigra.«

Hodila sta še dve uri in Hennessy se je spraševal, kako dolgo bo to še trajalo. Tudi whiskyja je imel še čisto malo in večkrat se je spotaknil in padel. Potem pa se je, začuda, Carter ustavil.

Hennessy je pogledal okrog sebe. Bila sta na majhni ravnini, močno obraščeni s travo in praproti. Na treh straneh je mejila na sotesko, proti zahodu pa se je strmo dvigal hrib. Drevesa so bila v glavnem hrasti, le tu in tam je rasel kak jesen ali graden. Soteska je bila polna mladega drevoja. Toda Carter se je ustavil in si dobro ogledal gosto listje velikega hrasta.

»Tu je pravi prostor,« je dejal. »Splezali boste na to drevo in se pripravili, jaz pa bom pobiral listje pod drevesi.« Pokazal je na vrsto dreves. »Potem pa bom prišel po tej stezi do vašega drevesa. Ves čas boste morali paziti na tigra. Mogoča vam bom celo dal znamenje. Glede smrti, skoraj moral bi priti po hribu. Toda pameten, kot je, lahko tudi zavije po ravnem in pride po soteski. Za njegov prihod bova vedela, ko bodo zalajali kakarji, zavreščale ptice in ko se bodo prikazali jastrebi, ki mu vedno v pričakovanju sledijo. Da opozorili naju bodo, vendar se ne bova smela pogovarjati. Čeprav ima tiger slabo razvito sluh, tako dobro sliši.«

Ni bilo lahko zlezi na hrast. Dvakrat je skoraj padel. Divja ovijalka se mu je zapletla med puško in potreboval je dokaj truda, da jo je osvobodil. Niti ušesti se ni bilo lahko tako, da bo lahko ves čas kril Carterja. Ko se je končno ustavil, je pogledal navzdol. Carterja ni bilo več nikjer — na njegovem mestu je bila stara ženska, ki se je počasi zibala pod hrasti, brskala po suhem listju in ga grabila na kup.

ANEKDOTE

Kot deček je Segantini pasel čredo svinj. Živali na paši so mu bile tako zelo všeč, da jih je lepega dne začel risati. V vasi so bili navdušeni in misleč, da so odkrili novega Giotta, so fantu omogočili, da je odšel v Milan. Tu naj bi študiral na Accademiji di belle Arti. Toda Segantini je lahko študiral samo ponoči, zakaj podnevi si je moral na vse načine služiti kruh. Pomagal je nekemu fotografu, portretiral je goste po kavarnah, pleskal napisne table.

Segantini je pomagal tudi nekemu Tet-tamanziju, malo nadarjenemu, zato pa tembolj domisljivemu slikarju, ki ga je nekoč vprašal:

»No, to bi ti ugajalo, da bi bil tak slikar kot jaz? Kaj bi pa počel?«

»Jaz?« je odvrnil Segantini. »Skozi okno bi se vrgel!«

Segantini je imel v hribih bajto, v kateri je stanoval, toda delat je hodil v naravo. In podob, ki jih je podnevi slikal, zvečer ni nosil domov, ampak jih je puščal tam, kjer je delal. In ker je često slikal po več slik hkrati, jih je razpostavil ob vsej dolgi poti. Da bi jih zavaroval pred dežjem in snegom, je vsako zaprl v nekako omarico. Mraz pa je bil včasih tako hud, da so mu barve zmrznile in je moral naslednji dan zakuriti, da je slike spet odtajal.

Nekoč ga je na poti od ene slike do druge spremljal neki občudovalec. Morala sta brodit tudi po močvirju. Tedaj je menil Segantini:

»Za to delovno metodo ni potrebna samo velika ljubezen do umetnosti, ampak predvsem par škornjev, ki ne prepuščajo vode.«

»Ne morem si pomagati, ampak tale slika je navaden drek,« je rekel Whistler skupini mladih slikarjev, ko so stali pred sliko nekega zelo slovitega, predvsem pa modnega slikarja.

»Pa ni to kar prehodno neusmiljena oca-na?« je menil eden od mladih slikarjev.

»V življenju je usmiljen je že lahko moralna vršina,« je odgovoril Whistler, »v umetnosti pa je estetski greh.«

Degas je bil strasten zbiralec Ingresovih slik. Nekega dne je srečal Georga Moora.

Hennessy ni vedel, kam je Carter skril svojo puško in priljago. Preostalo mu ni nič drugega, kot da je mirno sedel v svojem skrivališču, podoben kondorju visoko v Andih, sam in prestrašen. Začelo je deževati.

Minila je ena ura. Svetloba je pojemala in Carterju ni ostalo kdove kaj dosti časa. Hennessy ga je opazoval, kako se je s težkimi koraki premikal po travi, sključen pod težkim bremenom kot stara ženska. Dež je prenehal, vendar je z drevesa kapljalo in rdeče mravlje so se vrstile. Hennessy je poskusil premakniti noge, pa mu ni uspelo. Poškili je na Carterja in za poskusnojo pomeril. Potem je nekje daleč za hribom zalajal kakar.

Hennessy ni bil več utrujen. Bilo ga je strah spoznanja, čeprav ga je utrujenost minila. Skozi veje je pogledal Carterja, ki je bil povsem ravnodušen. Zdaj so se kakarjevemu laježju pridružili še drozgi in blebetaci. Hennessy je ostro pogledal. Ničesar ni opazil. Kako naj človek vidi tigra v mraku? Začel je trepetati. Res ni bilo lepo od Carterja, da je tako pretiral.

Kako naj človek pazi hkrati na tigra in Carterja?

Skušal se je spomniti vsega, kar mu je Carter pripovedoval med potjo, kako se lahko sledi tigru, ko se premika skozi visoko travo, in kako ga lahko opozori z gibom. Napel je oči in opazil, da se nekaj premika v soteski, čeprav ni bil trdnjo prepričan. Gledal je in gledal in ga končno zapazil, preden je izginil v travi in se izgubil. Bil je le trenutek, pa vendar je prav razočano videl umazano rdečo rumeno kožo nevarnega tigra.

Sto misli se je prepletalo s strahom v Hennessyjevih možganih. Najraje bi poklical Carterja in mu povedal, da ga je tiger že opazil

»Imam Ingresovega Jupitra!« je zavpil Moor in ga odvel v svoj atelje. Vendar ni bil kaj prida dober Jupiter, ta Ingresov Jupiter. Zraven njega pa je visela hruska, čisto majhna slika — vendar Manetova.

»Pravzaprav mi tale mala hruska bolj ugaja kot pa tisti veliki Jupiter,« je menil George Moore.

»Da,« je mrmraje priznal Degas, »tudi sam sem že čutil, da Manetova hruska nese Ingresovega Jupitra.«

V družabni kroniki nekega angleškega časopisa je pisalo:

»Jamesa McNeilla Whistlerja in Oscara Wilda so včeraj videli v Brightonu, kjer sta, kot navadno, govorila samo o sebi.«

Whistler je izrekel poslej Wildu in pripisal:

»Tle reporterji bi bili lahko natančnejši. Gotovo se spominjaš, da sva govorila samo o meni!«

Na kar je Wilde odvrnil:

»Da, govorila sva samo o tebi, ampak jaz sem mislil samo nase.«

Neki zbiralec zagleda pri beneškem trgovcu z umetninami čudovitega Perugina, signiranega, z letnico 1520 in relativno poceni. Kupi ga, vendar kako naj ga spravi čez mejo? Izvoz umetnin je strogo preproten. Tako da Perugina preslikati s portretom kralja Victorja Emanuela in pride brez neprijetnosti čez mejo. Doma zbere svoje prijatelje in neke strokovnjake za restavriranje začne slovesno odmičati kralja. Umiva, pere, krtači izgine, toda z njim tudi Perugini iz leta 1520 in kaj ostane vidno, je — podoba Garibaldija.

Slikar Harpignies je bil skoraj osemset let star. Nekega večera je šel s svojim prijateljem na sprehod.

»Pojdva no skozi ulico de Rennes, tam stanuje moja mala prijateljica. Če je okno razsvetljeno, pomeni, da ne smem priti.«

Krevsala sta po ulici de Rennes in glej, okno je svetlo.

»Nič ne pomaga,« je zabundral Harpignies, »njen stari je zgoraj.«

Pri Picassu so vlomili. Ko je vlomilec s polenom odhajal, ga je videla vratarica, hitro pograbila svinčnik in papir in ga narisala. Picasso je po naključju stal zgoraj na balkonu, tudi videl vlomilca in ga tudi narisal. Potem sta šla vratar in vratarica na policijo in pokazala risbi. S pomočjo vratarice risbe so kmalu odkrili tatu in ga zaprli.

S pomočjo Picassove risbe so pripeljali na policijo stodvajset oseb in en naslanjač v stilu Ludvika Petnajstega.

in ga zasleduje. Ne, Carter tega ne bi hotel. Bil bi blazno vesel, da se mu tiger res približuje. Toda tiger je izginil in kdove kje se bo spet pojavil? Saj je profesionalce in se ne boji nikogar. Izkušeni morilec je, vaje plazenja, počasnega približevanja in bliskovitih skokov. Lahko podre sedemsto funtov težkega vola in ga vleče za seboj dve milj. Le kaj bi bilo zanj ubiti Carterja?

Pretekla je dragocena minuta, potem še ena. Nobenih jasnih znamenj se ni bilo. Mravlje so mu zlezle za vrat in ga začele neusmiljeno pikati. Začel si je piti bolj kot kdajkoli v življenju.

Tedaj je Carter naravnal svoj tovor in se začel pomikati po kozi stezi. Bil je le kakšnih trideset yrdov od Hennessyja. Svetloba je bila čedalje slabša. Potem pa je Hennessy slučajno pogledal navzdol, pod drevo, in odnehal. V travi je ležal tiger in se počasi plazil naprej. Ko je prišel do soteske, je v širokem krogu zavil in se ustavil na ravnini med grmičjem. Tam je zadovoljno čakal Carterja. Še deset, petnajst, morda dvajset sekund, potem pa bo skočil — in Carter bo mrtev.

Hennessy je brezuspešno poskušal premakniti noge. Na vso moč si je prizadeval premakniti puško, toda bal se je, da bi ga tiger zaslišal. Natanko je premislil Carterjeva navodila. Lahko je le varoval Carterja pri drevesih in na stezi. Preostalo mu ni nič drugega, kot da počaka, da bo tiger skočil. Imel je zelo malo časa. Rad bi poklical Carterja, pa so mu besele zastale v grlu. Skoraj bi bruhal.

Ko se je zgodilo, je bilo vse tako hitro, tako vražje hitro. V delcu sekunde se je tiger skrčil, skočil in pripil priklapljeni sapo, da bi udaril Carterja. Hennessy je pozabil na strah in ustretil, čeprav se je dobro zavedal, da lahko zadene Carterja. Ustretil je, ne da bi premislil in ne da bi ciljaj. Tiger je padel. Njegove sapa so se navidezno ovile okrog Carterjevega telesa, podobno kot na sliki mrtvaškega plesa. Nobeden od njiju se ni premaknil, le ptice so nemoteno nječale.

Hennessy je končno spet lahko premaknil noge. Ko je plezal z drevesa, je skoraj padel na tla. Tiger je še vedno ležal na tleh in ker se ni premaknil, je bil Hennessy nazadnje prepričan, da je zares mrtev. Carterjev obraz je bil krvav, toda puls je bil pravilen. Bil je živ! Precej truda ga je stalo, da je premaknil tigra in se več, da je obudil starca.

Potem pa si je Hennessy zazelel, da bi na ves glas zaklical, da sta ubila nevarnega tigra. Najglasni trenutek je bil, ko se je Carter nasmehnil.

»Dragocen plen,« je rekel Carter. »Zelo velik je in ko bo napet, bo dolg deset čevljev. Samec je, v najlepši letih. Počakali boste tu, dokler ne pripeljem vaščanov.«

»Ostal bom,« je pritrdil Hennessy. Samoza-vest je premagala strah.

Prav nič mu ne more vzeti tega velikega tigra. Saj je visok deset čevljev in počutil se je štirideset let mlajši. Užival je kot takrat, ko je bil še razposajen mladenič.

Državni uradnik je prenehal pisati, ko je Hennessy vstopil v sobo. Na pol je vstal in mu pokazal, naj sede. Zdelo se mu je tako nevarno, da je pred štirimi dnevi sedel na istem stolu, pa vendar takrat ni prav nič pomislil. Zdaj pa se je vrnil kot pomemben človek, saj je ubil tigra, ki žre ljudi. Že ob sami misli mu je bilo toplo in prijetno. Živo si je predstavljaj, kako bodo strojili tigrovo kožo. Devet čevljev in enajst je res lepa dolžina za tigra.

»Moje poročilo o tigru,« je dejal državni uradnik in odložil pero. »Moral ga bom poslati v Almor. Ta tiger je precej vreden.«

»Vsekakor pripada Carterju,« je rekel Hennessy. »Rad bi vzel le kožo.«

»Seveda, saj vam pripada,« je mehko dejal uradnik. »Toda povejte mi, če ste že kdaj pomislili, zakaj začne tiger napadati ljudi

KAKO NEGUJEMO USNjene PREDMETE

Le s skrbno nego lahko po-
daljšamo usnjnim predmetom
življenje. V večini primerov
pa se ta nega omejuje na po-
vršno čiščenje čevljev, bežno
odstranjevanje prahu s kovčkov,
zračenje usnjenih oblačil in tu
in tam kemično čiščenje kake-
ga posebnega izdelanega predme-
ta iz usnja.

USNJENA OBUTEV: Z enim
ali dvema paroma čevljev da-
nes izhaja le malokatera žena.
Saj mora k novi obleki izbrati
tudi primerno obutev in torbi-
co, če hoče biti elegantna. Čim
več imate čevljev, tem dalj ča-
sa vam bo trajal vsak posamez-
ni par. Navadno gremo čevlje
nakupovat kar na slepo. Morda
se spoznamo se nekoliko na raz-
ne vrste tkanin, toda pri izbiri
usnja nam pa prav vse odpo-
ve. Zato ne bo napak, da ome-
nimo nekaj najpogostejših vrst
usnja, ki se uporabljajo za iz-
delavo obutve. Najbolj znani so
razni boksi. Teleči boksi izde-
lujejo iz kože mladih telet. Upo-
rabljajo ga za športne in vsak-
danje čevlje, pa tudi marsika-
teri eleganten popoldanski čev-
ljev je iz te vrste usnja. Gove-
ji boksi delajo iz močnih gove-
jih kož. Ker je strojen s po-
močjo kromovih soli, ni tako
fin kot teleči boksi. Uporablja
se za vsa težja obutev, otroške

čevlje in škornje. Semiš je po-
sebnost vrsta hrapavega usnja.
Precej dolga vlakna lahko po-
krtamo v dveh smereh, kar
nam bo dalo dvojne različne od-
tenke. Nubuk nastane, kadar
zdržimo zgornji del kože, ki
postane mehka in žametna. To
usnje je lahko teleče ali gove-
je. Uporabljajo ga za izdelavo
ženskih salonarjev v vseh bar-
vah. Kozliček se uporablja za
večerne čevlje in za finejša dam-
ske škornje. Pridobivajo ga iz
kož mladih koz. Irhovina je po-
sebnost vrsta telečjega usnja. Je
močnejša kot nubuk in se upo-
rablja za športno obutev. Laka-
sto usnje se izdeluje iz govejih,
telečjih in kozličkovih kož. Zadi-
nje so najfinejše. Uporabljajo
jih za večerno obutev. Elastično
kačje in krokodilje usnje
vam gotovo ni neznano. Pravo
kačje usnje izdelujejo iz kože
pitona, krokodila pa iz mladih
krokodilov. Obe vrsti usnja se
uporabljata za večerno kot za
dnevno obutev. Ni treba pou-
darjati, da je tako usnje izred-
no drago in da ga dobimo v
večini primerov spretno ponar-
jejenega.

Nega obutve se začne že tisti
dan, ko smo nove čevlje kupili.
Če začnemo kar s podplati. Ze-
lo dobro se obnese tale stari re-
cept. Preden začnete čevlje no-

siti, natrite podplate z lanenim
oljem. Pustite, da usnje olje po-
polnoma vpije, šele nato jih
obujte. Nikoli ne hodite z no-
vim čevlji v dež. Vedno je bo-
lje, da se v pore in luknjice na
podplatu nabere praš in pe-
sek, ki na neki način ščitita usnje
pred vlago. Če pa ste
podplate vendarle premočili, jih
ne smete sušiti v bližini peči
ali na soncu. Najbolje je, da
obutev natirate s papirjem ali
nategnete na kopita in jo naslo-
nite ob zid, da ima zrak dohod
do njih od vseh strani. To velja
tudi za vso obutev z gumijasti-
mi podplati. Noga se v takih
čevljih čezerno poti. Obutev
postane vlažna in če je ne suši-
mo in zračimo redno, lahko po-
vzroči neprijetna glivična obole-
nja in vnetja. Večina ortopedov
si je edina v tem, da so za
otroško obutev primerni le čev-
lji z usnjnim podplatom. Nega
zgorajga usnja je razmeroma
enostavna. Vsaka gospodinja
ima že izbrano kremo za čevlje,
ki ji najbolj ustreza. Seveda pa
je treba vsak čevljev temeljito
odstati blata in prahu, preden
ga namažemo s pasto. Najbolje
je, da čevlje nato zgladimo z
mehko krpo. Svetljenje s krta-
co preneslo le močni, športni
čevlji. Premočeno drgnjenje na-
mreč poškoduje zaščitno barv-
no plast. Gotovo ste že opazili
svetlejšje madeže na mestih, ki
jih najbolj vneto čistite — tu
vam je uspelo zdrgniti zaščit-
no barvno plast. Lahkih, barv-
nih damskih čevljev ne obuvaj-
te za v dež. Poznal se vam bo-
do robovi od vode, ki jih ne
boste mogli več odstraniti. Če
imate težko hojo in če vas no-
si nazven, naj vam čevljar na-
bije na pete železka. Se enkrat
dalj vam bo čevljev trajal. Ta-
koj ko opazite, da s čevljem ne-
kaj ni v redu, ga odnesite v po-
pravilo. Nemarnost se pri
obutvi zelo drago plačuje. Mar-
sikdaj prehudo zmogenega čev-
lja niti ne morejo več popraviti
in ga lahko kar zavrzete.

ACCESSOIRES imenujejo v
mednarodni modi vse tiste
majhne predmete, ki žensko
garderobo poživljajo. To so
predvsem torbice, rokavice, sa-
li, pasovi, razen nakit. In ravn-
o tu ima usnje vidno vlogo.
Začnimo s pasovi. Večina usnje-
nih pasov ima posebno zapon-
ko, skozi katero pas potegnemo
in zapnemo. Zato se pas na tem
mestu hitreje obrabi in celo str-
ga. Ko torej kupujete pas, glej-
te, da bo iz posebno trdega us-
nja. Pri pasovih iz semiša ni ne-
varnosti, da bi se strgali, lahko
pa se kar nemarno ogulijo. S
trdo radirko jih zopet lahko
popravimo. Najboljše usnje za
pasove je teleče, pa tudi gove-
je je dobro. Slabša sta kozje in
ovčje usnje. Pas mora ostati tr-
den in se po širini nikoli ne
sme vhati. Pri tem ima veliko
vlogo tudi podloga. Najboljša je
seveda usnjena. Umazane paso-
ve očistimo z lahno milnico, ven-
dar pasu ne smemo premočiti.

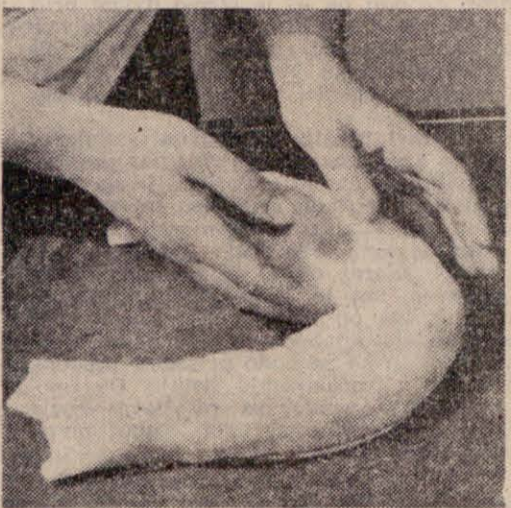
Vsaka žena ima vsaj en par
usnjenih rokavic. Večina roka-
vic je iz kož kozličkov ali ja-
genčkov. Razlikujemo dvojne
vrst usnja za rokavice: glad-
ne in nappa. Gladne na poseben na-
čin strojno usnje, ki ga ome-

Slike od leve proti desni: 1. drobne in naribane mandeljne zarumenite na surovem maslu in jih nato enakomerno raztrosite po razvlečenem testu; robove pustite
prazne; 2. naribana jabolka dobro zmešajte z rumom, cimetom, vanilijevim sladkorjem, sladkorjem, zribano limonino lupinico in opranimi in osušenimi rozinami
ter vse enakomerno potrosite po razvlečenem testu; 3. s prtičkom testo po dolžini naravno zvijte in ga z obema rokama previdno položite v pomaščen pekač;
4. zavitek oblikujte v polkrog, ga pokropite z mlekom in pecite v srednje vroči peči trideset minut; 5. preden postrežete, bogato potresite zavitek s prese-
janim sladkorjem v prahu. Topel vam bo teknil prav tako kot ohlajen in bo dobrodošla sprememba v vašem jedilniku.

za mlade gospodinje JABOLČNI ZAVITEK

Za testo potrebujete:
250 g moke, eno jajce, dve kavni žlički olja, ščepec
soli, nekaj kapljic limoninega soka.
Pripravite pa ga takole preprosto:
Vse dodatke dobro zmešajte, po potrebi lahko dodate
malo mlečne vode. Pokrito testo dajte za eno uro na
toplo, nato pa ga na pomokanem prtičku razvaljajte in
z rokama tenko razvlecite.
Za nadev potrebujete:
Dve jedlini žlice surovega masla, škodolice drobtin,
pol škodolice naribanih mandeljev, škodolice rozin,
kilogram in pol jabolk, tri jedline žlice ruma, pol kavne
žličke cimeta, zavojček vanilijevega sladkorja, tri jedline
žlice sladkorja, limonino lupinico, malo mleka.

čajo z beljakom. Je zelo mehko
in fino. Cistimo ga z bencinom.
Nappa pa strojijo s kromovimi
solmi. Cistiti ga je treba s po-
sebnimi mil. Rokavice iz jele-
njne kože so strojene s črslivo
in jih tudi lahko peremo.
Pri nakupu se prepričajte, če
je barva prodira tudi na notra-
njo stran. To namreč postane
silno neprijetno, če se vam ro-
ke pote. Neprijetnosti se boste
obvarovali, če jih potresete s
pudrom. Važno je tudi, kako
rokavico oblačimo. Rokavico je
treba na lahko natakniti in na-
to vsak prst posebej potisniti
do konca. Nikoli pa ne smete
vleči rokavic pri koncu. Rob se
kaj rad nategne in sivi popoka-
jo. Ko jih slačimo, počasi pote-
gnemo vsake prst posamezno iz
rokavice. Ko smo rokavice sle-
kli, jih je treba lepo poravnati.
Tudi izbira rokavic za razne
priložnosti je važna. Za vsak
dan in za v službo izberemo
kratke rokavice do členkov. Če
imamo plašč ali kostum s tri-
trtičnimi rokavi, pa moramo
imeti nujno tudi tričetrtinske
rokavice. Dolge rokavice naka-
nemo tudi ob vseh svečanih pri-
likah. S sivi ali kvačkanjem
kombinirane rokavice so izrazi-
to športne. Zato takih rokavic
ne bomo nikoli imeli ob sveča-
nih prilikah.

Pri nakupu torbice moramo
dobro premisliti, kaj kupimo.
Se vse preveč se ženski svet da
zapeljati modnim muham. Ele-

gantna torbica je vedno nekoli-
ko umirjena. Ne da vedno vse
le na zunanost, ampak ima tu-
di notranjost okusno izdelano.
Vse fine torbice imajo notra-
njost podloženo s sviljo ali us-
njem. Imajo več predalčkov,
majhno denarnico in ogledalo z
glavničkom. Velika, športna to-
rbica iz kravjega usnja, ki jo
lahko vzamemo s seboj na do-
poldansko nakupovanje ali v
urad, ne spada na popoldanski
sprehod ali obisk, še celo ne
pa v gledališče. Za svečaneje
prilike so najprimernejše pre-
proste lakste torbice brez roča-
jev, ki jih stisnemo pod roko.
Vanje lahko spravimo kar je
najbolj važno: denar, ključke,
robnice in morda še šminko. V
svolj preprostosti so tako re-
koč večne. Pri nakupu vsake
torbice pazite, da so ročaji za-
dosti veliki, da so sivi solidni,
da zadrge dobro delajo. Za sta-
rejše dame se priporočajo to-
rbice s svetlejšjo podlogo. Tako
bodo kljub slabšemu vidu ved-
no vse našle, kar žele. Svetla
barva namreč razsvetli vse, kar
je v torbici. Z nje torbice ni
treba takoj začeti. Vsekakor pa
se ob nakupu informirajte, iz
kakšnega materiala je in čim
jo je treba čistiti. Mnoge žene
skušajo po dolocenem času to-
rbice prebarvati same — kar s
kremo za čevlje. Ne delajte ta-
kih poizkusov, če nečete, da jo
uničite. Torbice so čisto druga-
de pripravljene kot obutev, če-
prav gre včasih za čisto podob-
no usnje.

KOVČKI so postali v zadnjem
času veliko bolj praktični kot
so bili. Pri nakupu ne glejte to-
re na lepoto, temveč bolj na
praktičnost. Preglejte najprej, če
se kovček dobro zaklepa. Zakle-
pi, ki se takoj ob prvem poto-
vanju pokvarijo, niso nič vre-
dnej, pa čeprav so zelo lepi. Tu-
di rob kovčka mora biti trden.
Če je namreč premehak, kovč-
ka kmalu ne boste več mogli
zapreti — dno in pokrov se ne
bosta več skladala. Švi dobri
kovčki imajo ojačene vse. Do-
bro jih preglejte. Teža kovčkov
se je z modernimi novimi ma-
sami zelo zmanjšala. Aluminij,
tanjšje usnje, odstranitev nepo-
trebnih okraskov, so olajšali
kovček. Kam s kovčki, kadar
niso več »prometna«? Najbolje
so shranjeni na suhem in zrač-
nem prostoru, kjer se ne mo-
rejo navzeli neprijetnega zato-
lega duha ali zaplesniti. Če je
torej podstrelje zračno in su-
ho, jih spravite tja. Kovčkov ne
zapirajte in ne spravlajte v ne-
produšne plastične vrečke. Zlo-
žite jih le in prekrijte z dovolj
veliko, čisto krpo. Ko ste kov-
ček odpravili, ga na znotraj po-
čakajte in obrišite prah,
na zunaj pa ga zbršite z meh-
ko krpo. Ni vedno potrebno, da
kovčke tudi namastite. Le če
ste jih nosili v močnem dežju
ali soncu, jih namažite s poseb-
nim čistilnim sredstvom.

USNJENA OBLACILA: so po-
stala posebno v zadnjih letih
velika moda. Pri nakupu veči-
na misli, da je najdražje usnje
tudi najboljše. Pa ni tako! Ko
kupujete usnjen plašč ali ko-
stum, se zanimajte najprej za
material. V grobem razlikujejo
usnjari dve vrsti usnja: glad-
ko in zglajeno usnje. Gladko
usnje je znano pod imenom
»nappa«. To je koža, katere
zgornji del se nosi nazven.

Diaka je postrežena, površina
kože pa je marogasta, vendar
gladka in zelo obstojna proti
umazaniji. To usnje se da zelo
dobro barvati, celo v nežnih pa-
stelnih tonih. Zglajeno usnje
pa je drugačno. Če je zglajena
spodnja stran usnja, nastanejo
razne vrste semiša. Kadar pa
zgladijo tudi zunanjo stran, na-
stanejo posebno dragocena us-
nja (mooha, kozliček). Semiš
ima daljše in bolj grobe dlaci-
ce, dvakrat zgajena usnja pa
so finejša in podobna žametu.
Za nappa usnje in fini semiš
lahko uporabljajo le kože izred-
ne kvalitete. Največkrat uporab-
ljajo kozje in kozličkove kože,
pa tudi teleče in koze jagnjet.

Vse marogasto usnje je zašči-
teno s posebno zaščitno plastjo
in je zato primerno za vsa obla-
čila, ki mnogo trpe. Seveda pa
ne smete misliti, da oblačil iz
tega usnja ni treba čistiti in da
so tako rekoč večna. Le če jih
boste negovali, bodo trajala pre-
cej časa. O kvaliteti usnja odlo-
či tudi način strojenja. Tega sa-
mi pač ne boste mogli ugotovi-
ti. Informirajte se torej pri na-
kupu. Vedite pa, da so usnja,
strojena s kromovimi solmi, ob-
stojnejša in boljše držbar kot
usnja, strojena s črslivino.

Natančno čiščenje usnjenih
oblačil je vsekakor stvar stro-
kovnjakov. Zato oddajte obla-
čila vsaj enkrat na leto v ke-
mično čistilnico. Vendar pa mo-
rate o čiščenju tudi vi nekaj
vedeti.

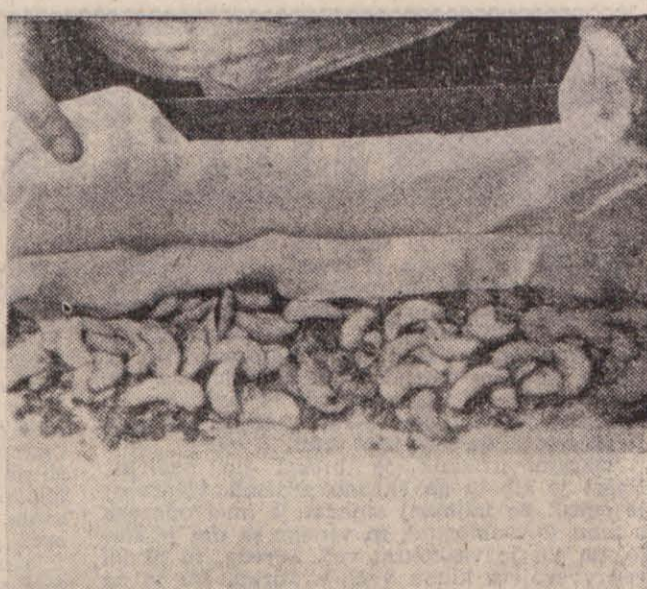
Zglajena usnja ne smemo no-
siti pri posebno umazanih delih.
Dežne kapljice pustimo, da se
posuše in jih izbrisemo v sme-
ri dlaci z gumijasto gobico ali
smrkovim papirjem. Nikoli ga
ne smemo čistiti z vodo. Vsa
oblačila iz te vrste usnja je tre-
ba obesiti na široke obešalnike.
Marogasto nappa usnje tudi
na noben način ni primerno za
težje opravke, kjer se lahko
umaze. Varujte ga oljnatih,
barvnih in kislinjskih tekočin.
Površinsko umazanijo odpra-
vijo pene iz ne premočnih pra-
nih sredstev. Nato ga pustimo,
da se temeljito posuši pri tem-
peraturi, ki ne sme preseči 60
stopinj. Ko je oblačilo suho, ga
namažemo s posebno kremo.
Vendar ne posebno na debelo
in pogosto. Usnje namreč ma-
ščobo zelo vpija in lahko na-
stanejo svetli madeži, če nas
pozneje ujame dež.

Aplikacije iz usnja so tudi ze-
lo moderne. Takih oblačil niko-
li ne smemo prati. Poseden ali
svetleč se semiš in irhovino iz-
boljšamo z gumijasto krtačko
ali smrkovim papirjem. Če je
oblačilo zelo umazano, ga raje
dajte v kemično čistilnico. Pra-
va irhovina je zelo občutljiva
za dež. Zato je ob deževju ne
nosite.

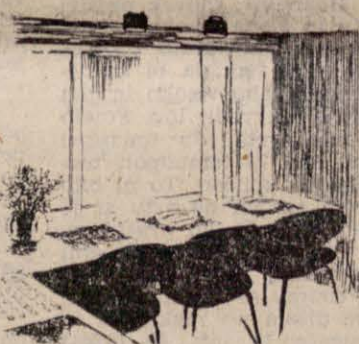
Mnogokrat se usnje tudi
zmečka. Ali ga smete polikati?
V usnjari usnje seveda tudi li-
kajo. Vendar nikoli ne pride v
stik s paro. Če usnjen predmet
torej želite zlikati, uporabite le
mlačen likalnik. Likamo na na-
robni strani in nikoli z vlažno
krpo. Temperatura mora biti
resnično nizka, drugače postane
usnje trdo in se začne lo-
miti.

Usnjena oblačila lahko daste
tudi prebarvati. Vendar vedno
v posebne delavnice.

S. M.

ZASILNA MIZA V TESNI KUHINJI

ploščo, ki nam bo odlično nadomeščala mizo. Ploščo
lahko fiksiramo ali pa jo spustimo ob steno in dvignemo
le, kadar jo potrebujemo.

Zasilno mizo bomo lahko uporabljali tudi za druga
opravila, otrok bo lahko pri njej pod našim nadzorstvom
spisal domačo nalogo, najbolj pa jo bomo cenile zdržbar,
ko nam je prepotrebna vsaka minuta.

V moderni, ve-
likokrat pretešni
kuhinja ni pro-
stora, kamor bi
postavili mizo in
dva ali tri stole
in si tako pri-
hranili odvečno
serviranje manj-
ših obrokov v
dnevni sobi.

Ce pa najde-
mo ob kakšni
steni ali pod
oknom le pol
metra prostora,
pritrudimo lahko
pod okensko po-
lico ali na steno
širšo in daljšo

domača lekarna

SRCE

je za pest velika, votla mišica, sestavljena iz treh slojev. Od
teh je srednji, srčna mišica ali meso, največji.

Bije močno: Slaba prebava, srčna napaka, obolenje živ-
čevja.

Zdravila: Čaji: Borago, bibernelica (velika), kokovčnik,
konoplja, krljica, melisa, rutica, sretna, šmarnica, špačka.
Za čaj vzemi kokovčnika, borage, mete, melise, rutice in
bibernelice (korenina). Mešanico kuhaj in daj bolniku 3-krat
na dan po 1 žlico!

Srce boli: (Zdravnik!) Srčna napaka, srčna mišica vneti.
Čaji: Bezga, fižola, gladeč, gloga, luštreka, preslice, re-
grata, rožmarina, sretna.

Srčna mrena (vneti). Vzroki: Revma, angina, škrlatinka,
ospice, zastupljenje krvi.

Znaki: Bolčine krog srca, prasketanje krog srca, nered-
no bitje.

Zdravljenje: Zdravnik! Led na prsi! Medtem čaji bezga,
hmelja, konoplje, melise, preslice, rmana, špačke, vijolice.

Za čaj vzemi: Hmelja, špačke, melise in rmana. Kuhaj
in daj bolniku 1-2krat dnevno po 1 škodelico. — Ali: Bezga,
špačke in preslice. Pripravi polveč in iz bezga prašek; jemlji
2-3krat dnevno!

Srčni napadi (angina pectoris) (krči).

Vzroki: Tobak, kužne bolezni (spolne), živci, skleroza.

Znaki: Bolčine krog srca, ki izstajajo v levo roko,
otekločeno dihanje, smrtni strah.

Zdravljenje: Čaji: Bibernelica, glog, gosja trava, kokovč-
nik, kumina, ličnik, materina dušica, melisa, rman, rutica,
špačka, vrtič.

Čaj pripravi n. pr. iz lučnika, materine dušice in rmana.
Kuhaj in daj bolniku požirkoma na dan po 2-3 škodelice! —
Ali: Rutice, melise, gosje trave, vrtiča in špačke. Kot zgoraj!

Srčna napaka je posledica vnetja zaklopnic ali pa posp-
menja žil ali kužne bolezni. — Sadje, mleko, mir.

Znaki: Nevroza: Razdraženje srčnih živec zaradi splošne
telesne ali duševne oslabelosti in živčnega hiranja.

Znaki: Močno bitje, delno izostajanje normalnega udarca
srca, strah, nenadni krvni pritisk v glavo.

Zdravljenje: Odstrani predvsem vzroke! Delo na sve-
žem zraku.

Čaji: Bezga, bibernelica, glog, jetičnik, kokovčnik, krč-
nica, kolmež, melisa, meta, rman, rožmarin, rutica, slezenovec,
šmarnica, špačka, zebrač.

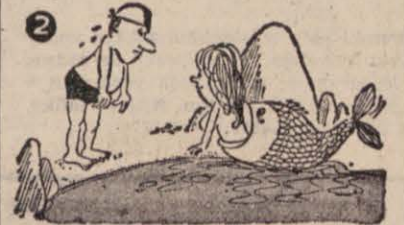
— ne pozabi nasveta
— za dodatek
„VEGETA“

pustolovščine cisca kida

— Na pomoč!

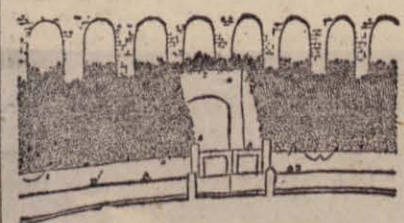
— ???

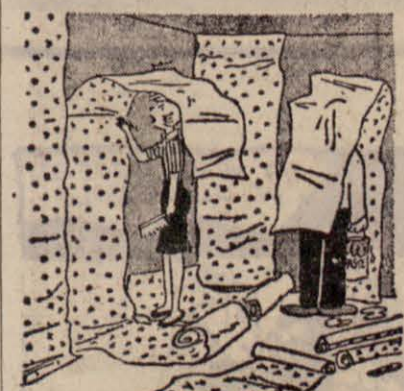
— !!!

— Moj mož!

Brez besed

— In koliko prihraniva, če sama lepiva tapete?

izdaja in tiska Casopisno podjetje
«DELA» v Ljubljani — glavni
urednik Milan Pogacnik. Odgovor
u urednik Zoran Jerin. Uredni
stvo Ljubljana, Komšičeva 8/II
p. 154—111 — telefon 23—522 01
3—528. Prodajni oddelki: Ljubljana
na Cvetna 1. telefon 28-463. Na
odnosa: celoletna 1.440 dinarjev
polletna 720 dinarjev četrtletna 360
dinarjev mesečna 120 dinarjev
glasni oddelki: Ljubljana, 8
ava 1. telefon 21-896 — številko
tro računov NB 606—11/1—187, —
Rokopisov ne vračamo.

KRIŽANKA 1 + 2

1	2	3	4	5	6	7
8			9		10	
11		12		13		14
	15	16			17	
18	19			20	21	
22		23		24		25
	26		27	28		
29	30		31	32		33
34			35			

V ožja polja križanke se vpisuje po ena črka, v širša pa po dve.

Vodoravno: 1. mesto v severni Rusiji, na polotoku Kola s 120.000 prebivalci, 5. pristojbina, kolkovina, 8. rdeča poljska cvetlica, ki raste navadno med žitom, 9. žuželka z ostrim in pekočim pikom, 10. glas pri prelomu, 11. v grški mitologiji ljubice boga Erosa, 13. shramba, prostor za živila, 15. igla za posebno vrsto pletenja, 17. denarna omara, predal v bančni zakladnici, 18. slovaški pesnik, začetnik romantičnega panslavizma (Jann), 20. sin Neptuna in Amfritite v grški mitologiji, upodobljen kot polčlovek in poldelfin, 22. bat, odebeljen del kola, 23. mesto v zvezni državi Texas v ZDA, kjer je bil zahrbtno umorjen predsednik Kennedy, 25. dansko žensko ime, 26. zdravilišče v švicarskem kantonu Graubündenu, zimsko-sportno središče, 29. zdravilna travniška rastlina, 31. letovišče pri Opatici, 33. zvok, glas, 34. gon, instinkt, 35. sport na vodi.

Navpično: 1. vnetje obušesne slinavke, 2. potočna žival, 3. organ vola, 4. figura pri šahu, 5. cilj v katerega streljamo, 6. obžalovanje, kesanje, 7. kovinsko pihalo v jazzu, 12. delujoči vulkan na Islandu, 14. vrsta lepenkaste embalaže, 16. reka, ki teče skozi Skopje, 17. del teniške igre, 18. tovarniški obrat, kjer predelujejo visokokalorično gorivo, 19. priprava za pretakanje tekočin, 21. tehnični poklic, 24. proga, črta, letalska proga, 25. strelno orožje velikega kalibra, 27. ime pesnika županiča, 28. prikazovanje slik v spanju, 30. svečenik starih Perzov in Medov, čarovnik, 32. velika lesena posoda za kopanje. (KAM)

MALA KRIŽANKA

VODORAVNO: 1. tovarna ladja proste plošbe, 8. steklenica prehlapnica, prekarpnica v kemiji, 9. znamenje, napoved česa, 10. začetek abecede, 11. pristajalna ali vzletna steza na letališčih, 13. slov. pianist, ki deluje na Dunaju (Anton), 16. pišča starih Slovanov, 18. žensko ime, 19. poslanec zgornjega doma parlamenta.

NAVPIČNO: 1. velika skupina živali, krdelo, 2. neodločen izid šahovske igre, 3. pismono spredevalo, potrdilo, 4. največje mesto Kanade, leži ob reki Sv. Lovrenca, 5. zaporedni črki abecede, 6. grška črka, 7. otok v severnem Jadranu, znano letovišče, 12. žila odvodnica, utripalica, 14. materija, tvar, 15. soočnica Pive, 16. vas pri Kopru, 17. moško ime, 20. različna soglasnika.

RESITVE UGANK IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

KRIŽANKA: 1. statist, 8. stiska, 14. petrovič, 15. panter, 17. olen, 18. rožmar, 20. Ma, 21. rok, 22. pitija, 23. sir, 24. ah, 25. talent, 27. koja, 28. Lipari, 29. svojat, 31. kreton, 33. škarp, 35. laso, 36. anonas, 37. TT, 39. oda, 40. temina, 42. oro, 43. al, 44. norice, 45. čikar, 47. kumina, 49. akvedukt, 51. amater, 52. sekanta.

ŠTEVILČNIKA KLJUČ: stric, zločed, Krpan, Rana, ki ti jo zadane prijatelj, se nikoli ne zveči.

SKRITA MISELE: Nikogar ne poznamo tako slabo, kot v času, ko ga ljubimo.

MAGICNI LIK: 1. Phoenix, 2. kotlina, 3. Telemah, 4. animato, 5. Sinastra.

ENAČBA

$$a + (b - c) + (d - e) + f + g + h + (i - j) + a + (b - c) + (k - e) + l + (m - e) + n + (o - p) + (r - s) + (t - n) = X$$

a — bolečina, trpljenje, b — velik otok v Sundskem otočju, c — ime ameriške filmske igralkice Gardner, d — srebrnoba kovina, ki se predvsem uporablja v zlitinah, e — katan, f — epohe, ere, stoletja, g — japonski drobiž, h — poželenje, hotelne, i — punčka, deva, j — del obraza, k — kum, l — podolje, nizinski svet, m — lahko hlapljiva organska tekočina, ki se rabi pri narkozi, n — mladič domače živali, o — križanec belih in črnih staršev, p — vrsta razcvetja, r — junak, s — velika skupina žuželk, t — konkurz, razpis, u — krepična pišča, ki jo mnogo uživajo Angleži, X — španski pregovor. (KAM)

BERITE PO KOSILU

»Vsak večer, preden ležem, napišem svoje misli v dnevnik.« šepeta ona.

»To je pa res lepo!« reče on. »In kako dolgo to še počnete?«

»Že kakih šest let.«

»Potem bo pa proa stran kmalu polna!«

»Ali bi se ti poročila z zapravljivcem, Čita?«

»Hm, to je odvisno od tega, koliko bi imel zapraviti.«

»Dobro, se torej točno ob osmih. In če bi slučajno kdo od naju zamudil...« razlaga ona.

»... te bom seveda čakal, golobčka moja.«

»Ali si se res na prvi pogled zaljubil v Betko?«

»Da, vedno prakticiram tako. Tako namreč privedim precej časa.«

»Ali vas lahko poljubim na vaša očarljiva usta?« prosi on.

»Zakaj pa vas to zanima?«

»Sem namreč njen mož.«

On: »S tem poljubom sem ti vse povedal. Si me razumela?«

Ona: »Ne, Prosim, povej mi še enkrat!«

»Očka, on me ljubi!«

»Potem te hoče gotovo poročiti?«

Koliko pa zasluzi?«

»Teja pa ne vem. Toda kakšno naključje!«

»Kakšno naključje?«

»Ker je prav to on hotel vedeti o tebi!«

»Povej mi, deklica, koliko časa je do doline?«

»Če se ne boste zadrževali, ste v dveh urah spodaj.«

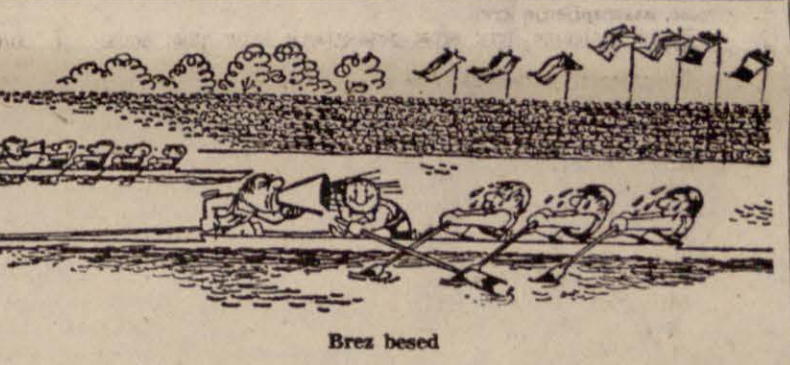
»In če bi se pri tebi malce zadržal?«

»Potem pa boste dosti prej spodaj!«

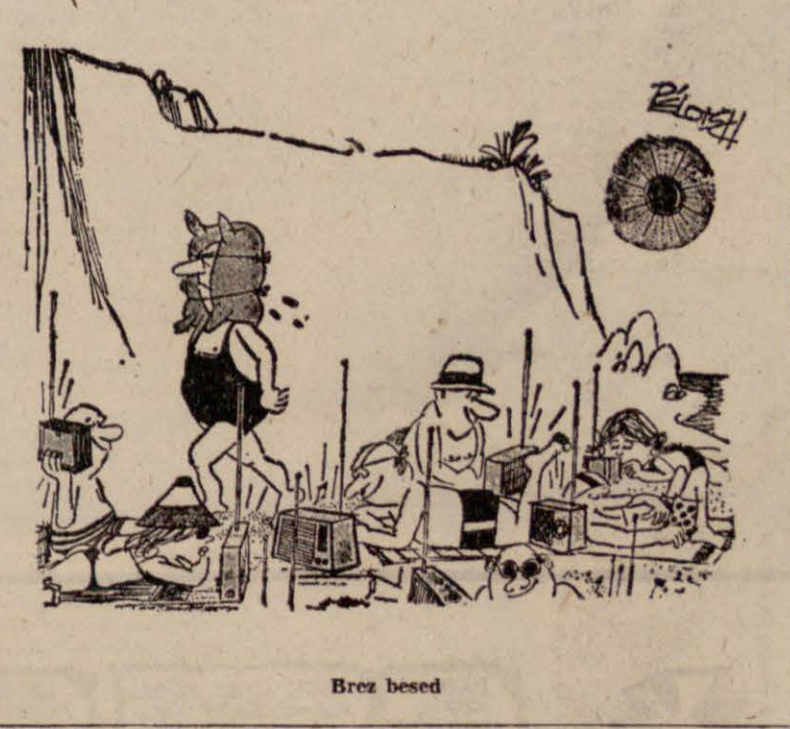
»Zakaj se pravzaprav nočes poročiti z gospodom Filipom, otrok?«

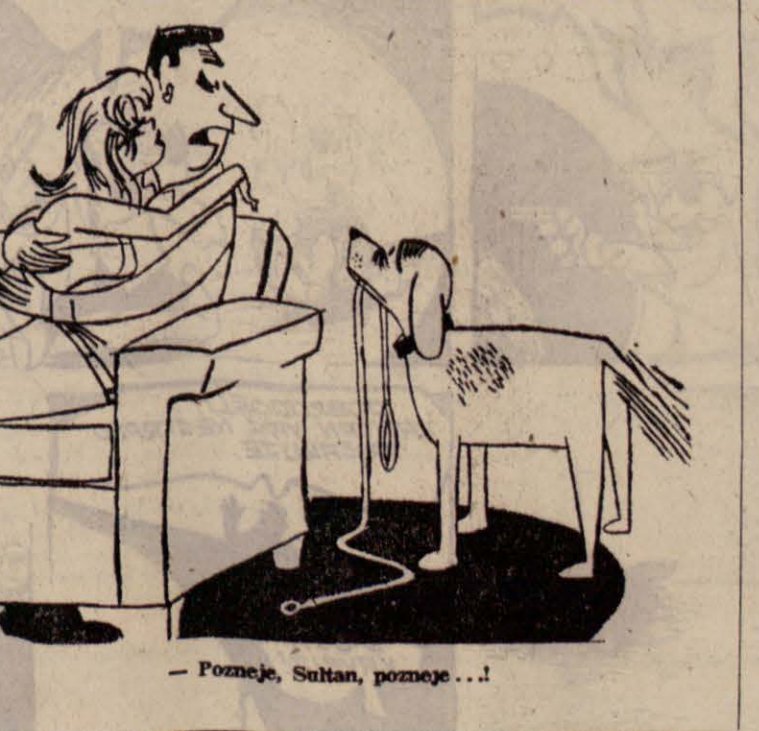
— Cena je previsoka za tvojo prebavo, potreba pa nevarna za tvoje srce!

Brez besed

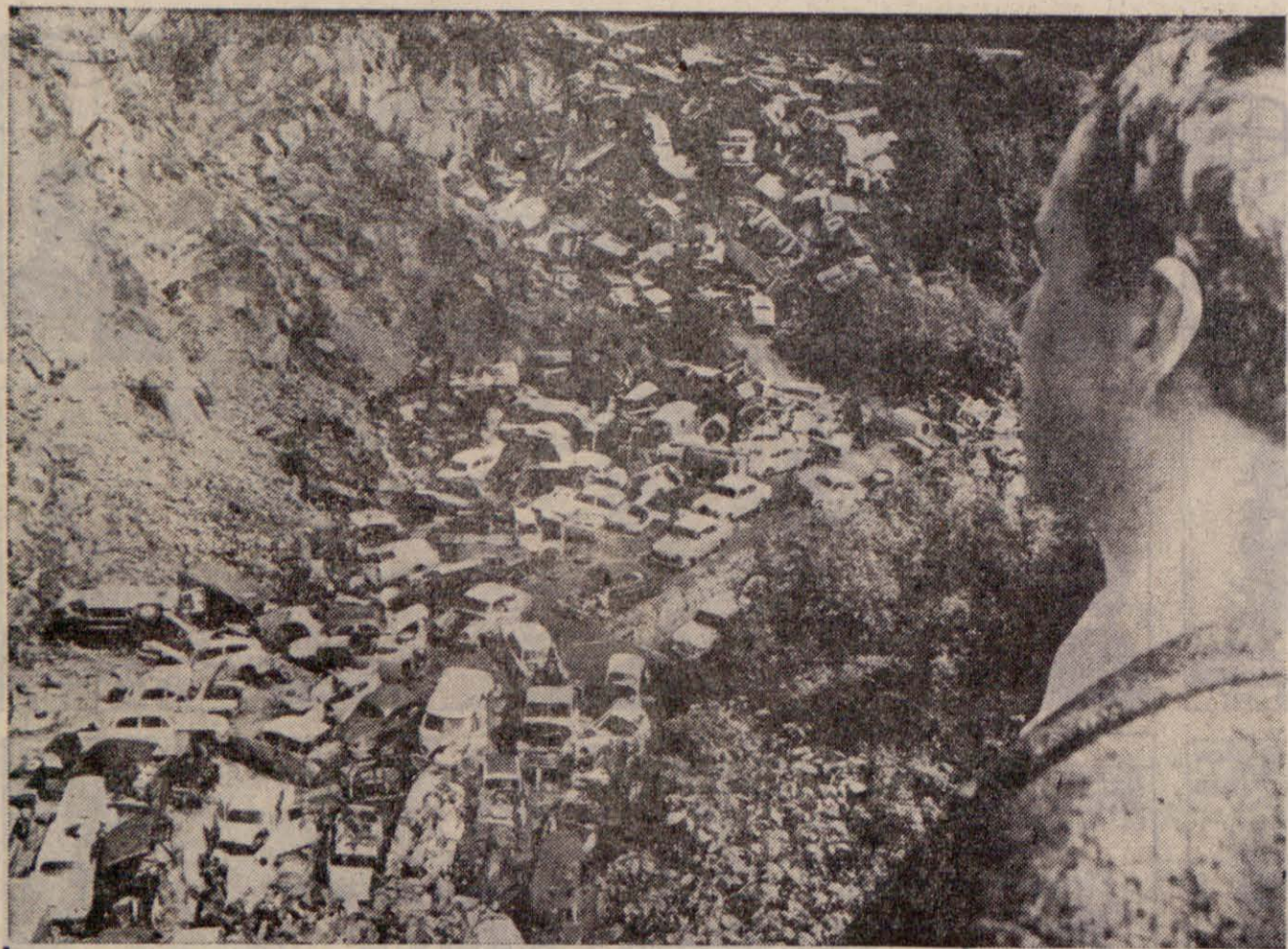
Brez besed

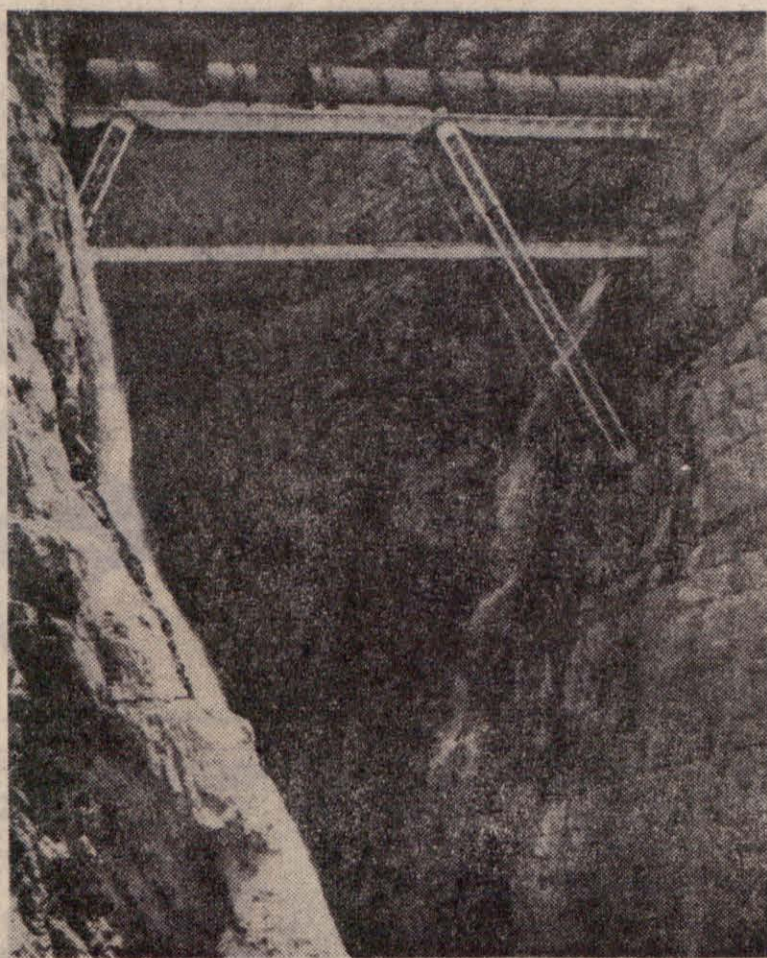
— Pozneje, Sultan, pozneje...!

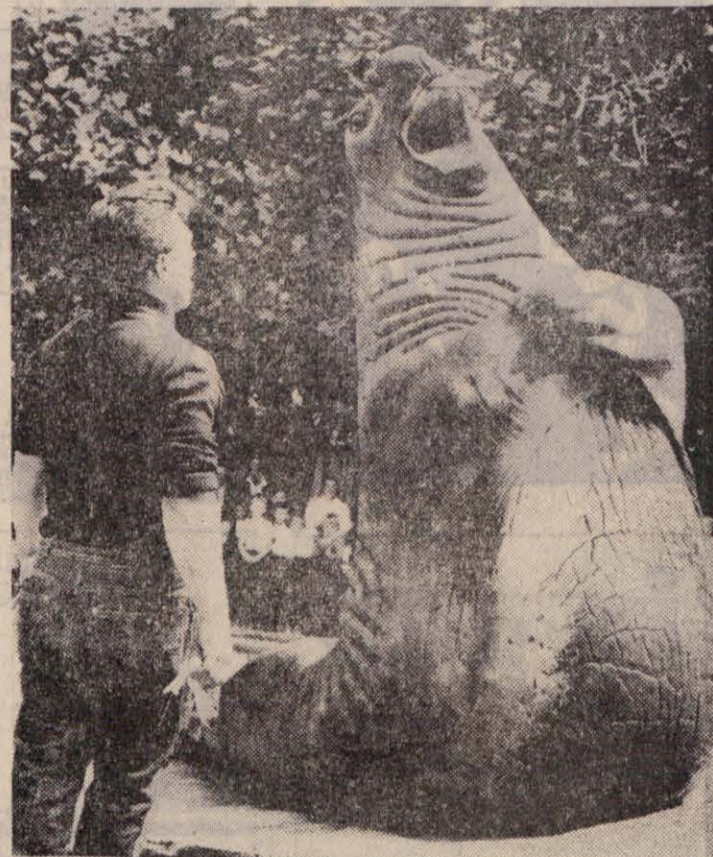
— Očka, prinesel ti bom očala pa boš videl, da to ni naša mama!

POKOPALIŠČA našega časa. To je sicer v Zahodni Nemčiji, toda podobna bi našli tudi v vseh drugih državah z visoko razvito motorizacijo.

MOST, ki velja za najdržnejše delo italijanskih tehnikov. Pod njim je tristo metrov globok prepad, pri graditvi pa so morali pomagati najbolj izkušeni italijanski alpinisti. Most stoji pri Vaiontu, tam, kjer je prišlo lani do katastrofalnega izlita jez.

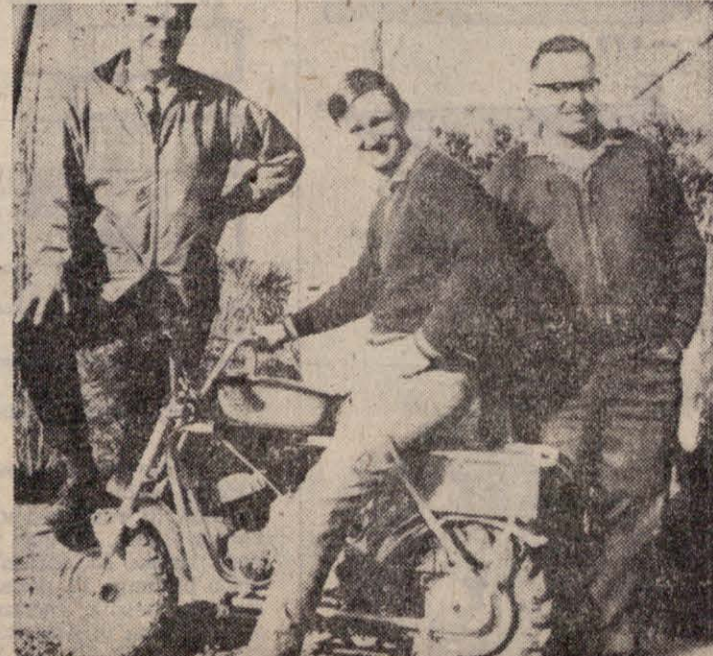

TRISTAN, veliki morski slon iz stockholmskega zoološkega vrta Vilhelma, je pospravil še zadnjo ribo od tistih štirinajst kilogramov, ki izginejo vsak dan v njegovem žrelu. Na leto jih požre čez pet ton. Niti ni toliko, če vemo, da sam tehta kar 2000 kilogramov.

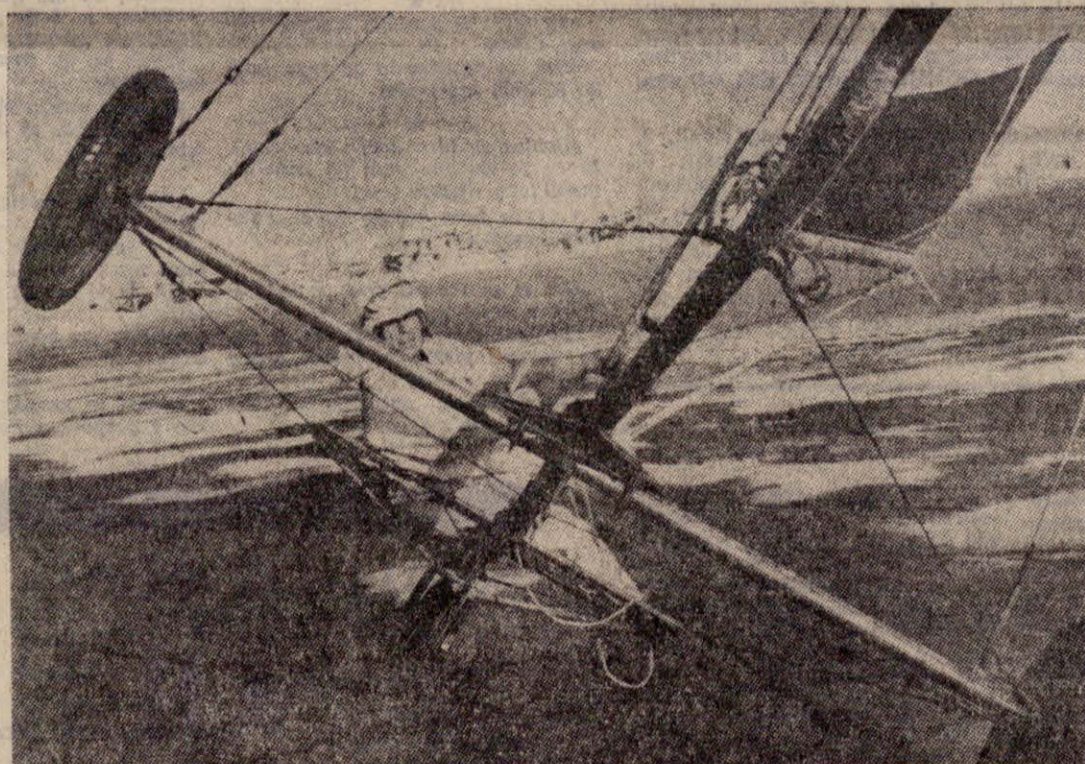
BARBARA EDEN ima zadnje čase kar precejšen uspeh v Hollywoodu. Zakaj, niti ni skrivnost. Ves njen »skriti«
igralski talent je kar lepo viden na fotografiji.

BRISTOLSKI živalski vrt se lahko pohvali, da dveh svojih najdragocenejših živali — belih indijskih tigrov, ki jih v drugih evropskih živalskih vrtovih sploh ni — nima za rešetkami. Toda obiskovalci so kljub temu varni. Vloga rešetk je prevzelo skoraj dva centimetra debelo steklo.

TUDI ALPINISTI postajajo leni, ali pa vsaj skušajo hraniti svoje moči. Na fotografiji je namreč posebna izvedba skuterja, katerega bo menda uporabljal Edmund Hillary na svoji naslednji ekspediciji v Himalajo.

FOTOGRAFIJA je posneta med treningom za evropsko prvenstvo enega najbolj ekskluzivnih sportov, ki ima kaj malo tekmovalcev, zato pa vedno izredno veliko gledalcev. Gre za jadranje na kolesih. Tekmovalci, ki z nenavadnimi vozili dosežejo hitrost 120 kilometrov na uro, tekmujejo predvsem na severoevropskih plažah, kjer sta veter in voda spremenila pesek v pravi beton.

V ANGLIJI so začeli proučevati tudi vplive vremenskih sprememb, zlasti vetra na večja poslopja. Zato so morale makete nekaterih velikih hiš, ki jih bodo gradili v Angliji, v prave vetrovnike, kjer so z dimom ugotavljali, kateri deli poslopja morajo prenašati najmočnejše vetrovne udare.

